Пролетарии всех стран, соединяйтесь! פראָלעטאַריער פון אַלע לענדער, פאַראייניקט זיך Proletarjusze wszystkich krajów, łączcie się! Пралетары ўсіх краёў, злучайцеся!

30—31 СЬНЕЖНЯ 1928 г. № 301(3108).

X ГОД БССР X

ЗЬВЯЗДА

Орган Цэнтральн. Камітэту Камуністычнай партыі (бальшавікоў) Беларусі і Мен. АК КП(б)Б

X ПЕРШЫ ЗЬЕЗД КП(б)Б X

Да ўсіх членаў КП(б)Б, рабочых, сялян і чырвонаармейцаў

Вялікая пралетарская рэвалюцыя ў Кастрычніку разьбіла ланцугі сацыяльнага і нацыянальнага прыгнечаньня, яна цалкам ажыцьцявіла праграмны лёзунг камуністычнай партыі—права нацый на самавызначэньне і самастойнае існаваньне.

Ужо ў першых дэкрэтах, выданых па нацыянальным пытаньні Саветам Народных Камісараў за подпісамі т. т. Леніна і Сталіна, гаворыцца, што: «Кастрычнікавая рэвалюцыя адбывалася над сьцягам усеагульнага вызваленьня працы, яна павінна вызваліць і народы Расіі».

У дэкляарацыі ўраду ад 2-XI—1917 году абвешчана:

Роўнасьць і сувэрэнасьць народаў Расіі; права народаў Расіі на свабоднае самавызначэньне аж да аддзяленьня і канструяваньня самастойных дзяржаў; адмена ўсіх і ўсялякіх нацыянальных прывілей і абмежаваньняў; свабоднае разьвіцьцё нацыянальных меншасьцяй і этнаграфічных груп, што насялялі тэрыторыю Расіі.

Ланцугі сацыяльнага і нацыянальнага прыгнечаньня палі. Але дзякуючы міжнароднай контр-рэвалюцыі, якая абрушылася з усіх бакоў, дзейнасьць Савецкай улады на большай частцы тэрыторыі Беларусі была спынена. Тут гаспадарылі гэрманскія акупанты. Толькі ў канцы 1918 году ўзмацненьне становішча ў рэспубліцы саветаў разам з рэвалюцыяй у Гэрманіі і Аўстрыі дапамаглі вызваленьню тэрыторыі Беларусі. Толькі з гэтага моманту камуністычная партыя атрымала магчымасьць прыступіць да поўнага ажыцьцяўленьня праграмы партыі па нацыянальным пытаньні.

VI Абласная канфэрэнцыя РКП(б), якая адбылася 27-31 сьнежня 1918 г., ухваліла сябе першым зьездамКП(б)Б і абвясьціла незалежнасьць БССР.

Першы раз за гісторыю свайго існаваньня беларуская нацыя атрымала права на самастойнае дзяржаўнае існаваньне, каб у добраахвотным саюзе з іншымі народамі будаваць сацыялізм, будаваць беларускую культуру.

Але народжаная Кастрычнікам Савецкая Беларусь яшчэ праз доўгі час не магла прыступіць да сацыялістычнага будаўніцтва.

Вясною 1919 г. панская Польшча пры дапамозе міжнародных імпэрыялістых выступіла супроць Рэспублікі Саветаў і заняла амаль усю Беларусь і частку Украіны.

Пэрыяд белапольскай акупацыі—гэта крывавая старонка ў гісторыі Беларусі. Зноў загуляў панскі бізун на сьпінах сялян і рабочых. Тысячы лепшых барацьбітоў былі расстраляны і замучаны ў белапольскіх засьценках. Культурнае жыцьцё было прыдушана. Полымем палала беларуская вёска, руйнаваліся фабрыкі і заводы.

Рабочыя і сяляне на чале з камуністычнай партыяй вядуць гэраічнае змаганьне супроць акупантаў, распачалася партызанская барацьба.

Наша слаўная Чырвоная армія дапамагла рабочым і сялянам ачысьціць палі Беларусі ад акупантаў і бандытаў. 11 ліпеня 1920 г. Беларусь у другі раз становіцца вольнай краінай. У дэклярацыі аб незалежнасьці Беларусі, апублікаванай у дні прыходу Чырвонай арміі, гаворыцца: «Гаротная, змучаная Беларусь, краіна беларускіх, рускіх, польскіх, яўрэйскіх рабочых і сялян пры дапамозе слаўнай расійскай рабоча-сялянскай Чырвонай арміі завяршае справу свайго вызваленьня. Рабоча-сялянскі народ Беларусі сёньня можа свабодна выявіць сваю волю і самастойна адзначыць свой лёс, формы свайго далейшага існаваньня і свае ўзаемаадносіны з суседамі».

Ад гэтых дзён пачынаецца беспарыўнае існаваньне БССР, але паводле Рыскага дагавору Беларусь стала падзеленай на дзьве часткі—усходнюю і заходнюю, заходняя Беларусь яшчэ і сёньня стогне пад абцасамі польскага абшарніка-пана. Аднак, і пасьля заключэньня міру рабочыя і сяляне БССР не маглі цалкам аддацца мірнай нармальнай працы. Вайна фармальна скончаная ў 1920 годзе, фактычна цягнулася да 1922 г. у новай форме, у форме бандыцкіх нападаў Савінкавых, Балаховічаў, якія рабілі вылазкі з тэрыторыі Польшчы. Толькі ад часу ліквідацыі бандытызму Беларусь здолела перайсьці да мірнага будаўніцтва.

Цяжкая спадчына дасталася маладой Беларускай Савецкай Рэспубліцы. Капіталістыя, абшарнікі, нязьмернае эканамічнае і нацыянальнае прыгнечаньне, поўны эканамічны і культурны заняпад, амаль папалоў ная няпісьменнасьць панавалі на Беларусі да пралетарскай рэвалюцыі.

Імпэрыялістычная вайна, акупацыі зруйнавалі беларускія гарады і вёскі, беларускую прамысловасьць і сельскую гаспадарку.

Пралетарская рэвалюцыя прагнала капіталістых і памешчыкаў, аддала фабрыкі і заводы ў рукі пралетарскай дзяржавы, перадала мільёны дзесяцін зямлі ў рукі працоўнага сялянства.

На руінах імпэрыялістычнай і грамадзянскай вайны маладая пралетарская дзяржава пачала будаваць сваю гаспадарку і сваю культуру.

На палёх, пераніцаваных калючым дротам і зрытых акопамі, зазелянелі сялянскія нівы, на месцы зруйнаваных фабрык і заводаў паўсталі воляй і энэргіяй пралетарыяту новыя прадпрыемствы.

Шэсьць год мірнага будаўніцтва паказалі ўсяму сьвету, што можа зрабіць рабочы ў саюзе з працоўным сялянствам пад кіраўніцтвам партыі без апекі паноў, без апекі капіталістых.

Беларуская прамысловасьць перавысіла даваенны ўзровень, удвая павялічыліся рады пралетарыяту, аднаўлены зруйнаваныя і пабудаваны новыя фабрыкі і заводы, будуецца вялікі цэнтр энэргетыкі Беларусі—Асінстрой, які дасьць электрычную сілу фабрыкам і заводам, дасьць сьвятло ў сялянскія хаты.

Асушваюцца і ператвараюцца ў нівы дзесяткі тысяч беларускіх балот. З тарфяных балот магутным струменем пацячэ электрычная энэргія.

На мільёне гэктараў зямлі, вырванай з рук памешчыкаў, будуецца новая сялянская гаспадарка. Землеўпарадкаваньне, сельска-гаспадарчы крэдыт дапамагаюць сялянству пакінуць векавую цераспалосіцу і трохпалёўку. Выконваецца вялікі каапэрацыйны плян У. І. Леніна. Дзесяткі тысяч сялянскіх двароў аб'яднаны ў розныя віды каапэрацыі. Расьце сацыялістычны сэктар ў сельскай гаспадарцы—калгасы і саўгасы.

На грунце агульнага эканамічнага ўздыму ідзе магутны росквіт беларускай культуры. Беларусь пакрываецца сеткай дасьледча-навуковых установ.

Там, дзе ня было ніводнае беларускае школы, ёсьць тысячы школ, дзе дзеці рабочых і сялян вучацца на роднай мове.

Там, дзе ня было ніводнай вышэйшай навучальнай установы, сёньня дзейнічаюць Беларускі Дзяржаўны Унівэрсытэт, Беларуская Сельска-Гаспадарчая Акадэмія, Камуністычны Унівэрсытэт, Вэтэрынарны Інстытут, Дасьледчы Інстытут сельскае і лясное гаспадаркі. Усе гэтыя ўстановы ўпяршыню адчынілі шырока дзьверы для дзяцей рабочых і сялян. Расьце і квітнее беларуская культура, літаратура, тэатр, музыка, расьце і шырыцца пэрыядычны беларускі друк, выдаюцца тысячы беларускіх кніг. Разам з дзесяцігодзьдзем БССР працоўныя Беларусі сьвяткуюць адчыненьне вышэйшага цэнтру беларускай навукі і культуры—Беларускай Акадэміі Навук.

Нацыянальная палітыка КП(б)Б дасягнула посьпехаў у абсягу беларусізацыі і карэнізацыі (вылучэньне працаўнікоў з мясцовага насельніцтва).

У вольнай Савецкай Беларусі ўпяршыню пачалі вольна жыць і тварыць сваю культуру нацыянальныя меншасьці. БССР ажыцьцёвіла роўнапраўе мовы ўсіх асноўных нацыянальнасьцяй рэспублікі. Беларусь раней краіна з ганебнай «чертой оседлости», дала магчымасьць найбольш прыгнечанай яўрэйскай нацыі стаць поруч з беларускім селянінам гаспадаром на зямлі, стаць поруч з пралетарам іншых нацый за заводзкім варштатам. Яўрэі, палякі, латышы, літоўцы атрымалі права будаваць нацыянальныя саветы, будаваць школы на роднай мове, будаваць свой дабрабыт і культуру.

Сёньня мы сьвяткуем падвойнае сьвята—разам з дзесяцігодзьдзем БССР пралетарыят і працоўныя Беларусі сьвяткуюць і дзесятую гадавіну Першага Зьезду Камуністычнай Партыі (б) Беларусі—арганізатара БССР.

КП(б)Б, непарыўная частка ЎсеКП(б), вядзе сваю гісторыю ад РС-ДРП(б). Ад пачатку свайго існаваньня РСДРП(б) вяла работу па арганізацыі рабочых і сялянскіх мас Беларусі (Палескі Камітэт РСДРП(б), Паўночна-Заходні Камітэт РСДРП(б) За ўвесь час яна вяла змаганьне з згодніцкімі дробна-буржуазнымі партыямі (Бунд, Поалей-Сіон, Беларуская Сацыялістычная Грамада, эс-эры) Усе гэтыя партыі здрадзілі рэвалюцыі і ў вялікія дні Кастрычніка апынуліся на другім баку барыкады.

КП(б)Б разам з прыводнымі раменьнямі пралетарскай дыктатуры—прафсаюзамі, тысячным ленінскім камсамолам, праз саветы—гэтыя масавыя арганізацыі рабочых і сялян, —будуе сацыялістычную гаспадарку, будуе беларускую пралетарскую культуру.

Уступаючы ў другое дзесяцігодзьдзе свайго існаваньня, БССР, як і ўвесь СССР, далёка яшчэ не перамагла ўсіх перашкод, якія стаяць на шляху нашага сацыялістычнага будаўніцтва. Міжнародны капітал яшчэ і сёньня напруджвае ўсе сілы, каб сарваць нашу мірную працу. Адначасова з падрыхтоўкай новага ўзброенага паходу супроць СССР клясавы вораг робіць вылазкі і ўнутры краіны пад шыльдай антысэмітызму, шавінізму, імкнецца пасеяць нацыянальную розьнь паміж адсталых элемэнтаў сялянства і рабочае клясы. Клясавы вораг узьдзейнічае і на няўстойлівыя элемэнты кампартыі. Апошняе выяўляецца ў «правых» і «левых» ухілах, а ва ўмовах Беларусі і ў хістаньнях на нацыянальнай палітыцы.

Мы цьвёрда ўпэўнены, што рабочыя і сяляне Беларусі, прайшоўшыя вялікі шлях Кастрычніка, пойдуць і надалей пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі ў адных радох з працоўнымі ўсіх іншых нацыянальнасьцяй СССР і дадуць рашучы адпор усім тым, хто падыме руку на заваёвы Кастрычніка і адзінства працоўных.

Посьпехі эканамічнага і культурнага будаўніцтва Савецкай Беларусі магчымы былі **толькі дзякуючы кіраўніцтву кампартыі, толькі ў шчыльным саюзе з усімі народамі СССР.** Толькі дыктатура пралетарыяту, толькі цесная еднасьць БССР з другімі народамі вялікага Савецкага Саюзу забясьпечыць і далейшы рост эканомікі і культуры краіны.

Разам з усім Саюзам усямерна разьвіваючы індустрыялізацыю, будуючы новыя фабрыкі і заводы праз усямернае падняцьце сельскае гаспадаркі на падставе яе калектывізацыі БССР шпаркім крокам ідзе па шляху сацыялізму.

На ўсе вылазкі клясавага ворага адкажам яшчэ большым узмацненьнем інтэрнацыянальнай салідарнасьці працоўных, яшчэ больш шчыльным згуртаваньнем радоў пралетарыяту вакол Ленінскай Камуністычнай партыі.

Мы цьвёрда ўпэўнены, што пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі працоўныя Беларусі будуць і далей працягваць сацыялістычнае будаўніцтва і завершаць велічэзную справу, пачатую вялікім Кастрычнікам.

Няхай жыве Кастрычнікавая рэвалюцыя, вызваліўшая ўсіх працоўных прыгнечаных нацый!

Няхай жыве БССР!

Няхай жыве КП(б)Б—арганізатар БССР!

Няхай жыве Ленінская ЎсеКП(б).

Няхай жыве Чырвоная армія, верны вартаўнік межаў БССР і СССР!

ЦК КП(б)Б.

10 ГОД

працоўныя Савецкай Беларусі, народжанай Кастрычнікавай рэвалюцыяй, пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі пераможна будуюць сацыялізм.

Толькі ў саюзе з братэрскімі сацыялістычнымі савецкімі рэспублікамі забясьпечана палітычнае, эканамічнае і культурнае разьвіцьцё Беларусі.

Няхай жыве БССР!

Няхай жыве Савецкі Саюз!

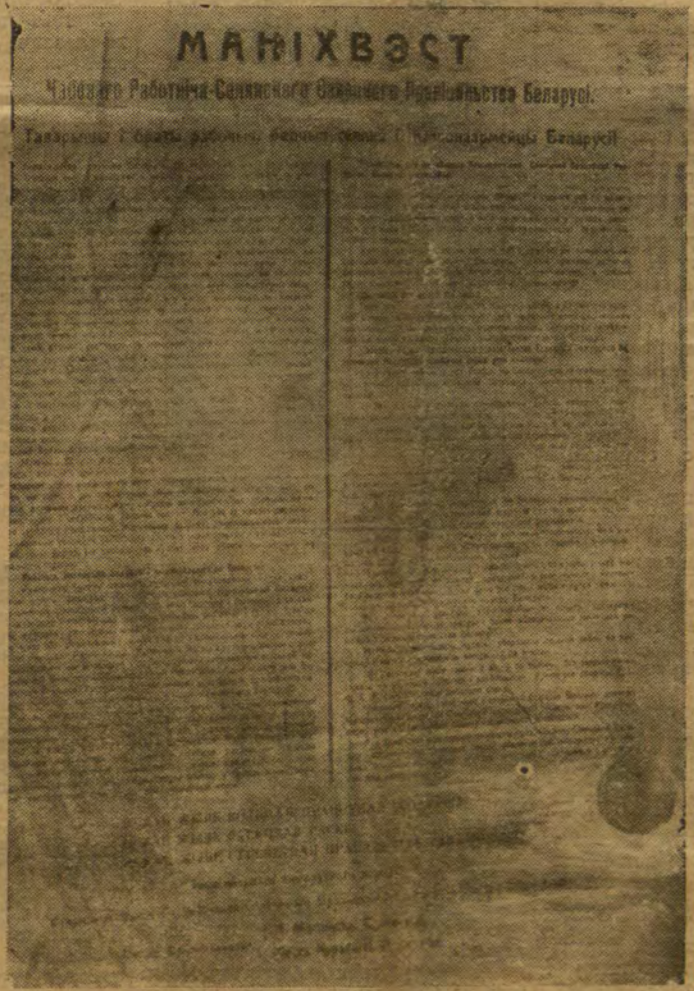

Маніфэст аб абвяшчэньні незалежнасьці БССР.

10 ГОД

БССР — лепшы доказ салідарнасьці народаў, аб'яднаных у вялікі СССР.

Працоўныя БССР у 10-ю гадавіну даюць урачыстае абяцаньне як і раней стаяць на варце межаў СССР.

Умацуем Чырвоную армію—надзейную вартаўніцу межаў БССР і СССР!

Шчырае прывітаньне падняволеным братом—рабочым і сялянам Зах. Беларусі і Польшчы!

...бясьпечная партыйна вадунь гарачыне | ...валічылася разам... пралетарыяту, ад-

...будуе беларускую пралетарскую куль-туру. | ...ны вартаўнік межаў БССР і СССР!

ЦК КП(б)Б.

Дом ЦК КП(б)Б. У авале зьверху—адзін з аснавальнікаў КП(б)Б тав. Кнорын; унізе ў авале новы сакратар ЦК КП(б)Б тав. Гамарнік

Прэзыдыум ЦВК БССР пасьля I зьезду Саветаў: т. т. Мясьнікоў, Кнорын і Калмановіч.

Дом ЦВК БССР. Зьверху тав. Чарвякоў—старшыня ЦВК, унізе—старшыня СНК БССР тав. Галадзед.

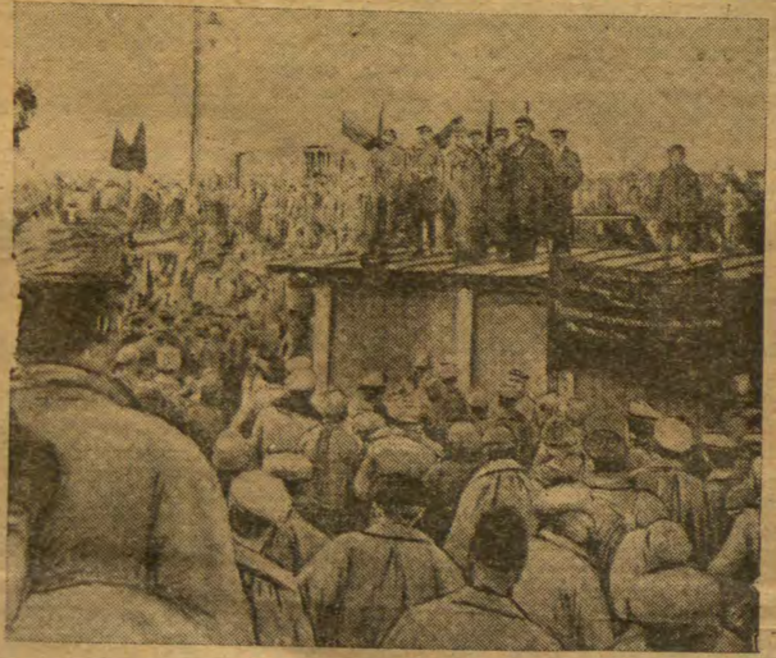

Атрад Інтэрнацыяналістых у Смаленску перад адпраўкай на фронт у 1917 годзе для вызваленьня Беларусі ад немцаў.

Падпісаўшыя маніфэст т. т.: 1. Жылуновіч, 2. Мясьнікоў, 3. Чарвякоў, 4. Райнгольд, 5. І Іваноў

Уваход Чырвонай кавалерыі ў Менск 7-га сьнежня 1918 г.

Вечная слава барацьбітом, загінуўшым у змаганьні за Савецкую Беларусь

Т. Т.: 1. Аўзэрыха, 2. Багом'я, 3. Гарбашэвіч, 4. Гарэлік, 5. Бурбіс, 6. Дрызгаловіч, 7. Канегнут, 8. Непагода, 9. Магілеўскі, 10. Меляхавіцкі, 11 Еўсьцігнееў 12 Грынчук Я. 13 Брандбург, 14. Шэйко, 15. Фейгін, 16. Максім, 17. Хайкін, 18. Галамшток, 19. Жураўскі А., 20. Жураўскі Л., 21. Каплан, 22. Путырскі, 23. Ванчукевіч, 24. Коппэ А., 25. Смольніцкі, 26. Ганда, 27 Шымілович 28 Паланейчык 29 Каменскі, 30. Катловіч, 31 Крывашчокін, 32 Лішаў 33. Паўлаў, 34 Прыборкін, 35. Гурэвіч, 36. Пашрэйчык, 37. Плашчынскі, 38. Жынко, 39. Райцэс, 40. Хэйфец, 41. Станкевіч, 42. Фёдар. (Тут пададзена нявялікая частка перадавога атраду бальшавікоў, кія паклалі свае жыцьцё за рабочую справу). Пасярэдзіне малюнак прабываньня нямецкіх акупантаў у Менску.

10 год са дня першага зьезду КП(б)Б

Аб першым зьезьдзе КП(б)Б

Аб першым зьезьдзе КП(б)Б друкаваных і наогул пісьмовых матар'ялаў ёсьць вельмі невялікая колькасьць.

Усё, што мае ў гэтых адносінах Гістпарт ЦК КП(б)Б, зводзіцца толькі да невялікай брашуркі, якая зьмяшчае ў сабе пратакол першага зьезду, і да самага пратаколу зьезду (няпоўнага) ды ёсьць яшчэ анкеты прыбыўшых на зьезд дэлегатаў. Вось і ўсё. Вельмі мізэрная таксама і бібліяграфія аб зьезьдзе. У нашым Гістпарце няма дакладных вестак аб тым, дзе, калі і што іменна пісалася аб 1-м зьезьдзе, ці дзе аб ім хоцьбы ўпаміналася. Адсутнічаюць амаль успаміны аб зьезьдзе яго ўдзельнікаў.

Такая малая колькасьць матар'ялаў аб I зьезьдзе тлумачыцца і тым, што частка матар'ялаў загінула або зьнішчана ў часе акупацыі і эвакуацыі, а частка нясумненна знаходзіцца на руках у асобных таварышоў. Гэтыя важнейшыя прабелы павінны быць ва што-б там ні стала і як мага хутчэй зьнішчаны. Тым больш гэта магчыма і патрэбна хутчэй зрабіць, што большасьць удзельнікаў зьезду бязумоўна пакуль што жывы. Яны маглі-б, калі іх запытаць (быць можа скласьці для іх спэцыяльны запытальнік), прыслаць у Гістпарт свае ўспаміны, сякія-такія дакуманты зьезду, што захаваліся (напрыклад, праекты, рэзалюцыі і інш), фатаграфіі і г. д. Распрацоўка гэтага каштоўнейшага матар'ялу бязумоўна з выстарчальнай паўнатой і гістарычнай дакладнасьцю аднавіла-б гэтую важнейшую ў гісторыі КП(б)Б старонку.

* * *

«Пратакол 1-га зьезду Камуністычнай партыі (бальшавікоў) Беларусі» —брашурка ў 40 старонак, разьмерам у адну восьмую пісанага аркушу, зьяўляецца асноўным дакумантам аб зьезьдзе. Гэтая брашурка выдана тады-ж «Зьвяздой». У ёй мы знаходзім вольнае і кароткае выкладаньне галоўным чынам дакладаў і рэзалюцый зьезду. Выклад спрэчак амаль адсутнічае.

Трэба адзначыць, што брашурка выдана досыць неахайна як з боку друкарскага, так і рэдакцыйнага. Яўна адчуваецца пасьпешнасьць работы, якая выклікалася ўмовамі таго часу. Тым ня менш, ня гледзячы на ўсе гэтыя недахопы, «Пратакол» дае досыць матар'яду для таго, каб у чытача склалася зусім пэўнае ўражаньне прынамсі аб асноўным зьмесьце работ гэтага першага зьезду бальшавікоў Беларусі.

Зьезд адбываўся ў Смаленску з 27 па 31 сьнежня 1918 г. і адкрыўся, як чарговая (VI-я) Паўночна-Заходняя абласная канфэрэнцыя РКП(б). Згодна даных мандатнай камісіі на зьезьдзе прысутнічала 187 дэлегатаў, прадстаўляючых 17.771 члена партыі, якія працавалі на тэрыторыі Беларусі. 162 дэлегаты былі з пастаноўчым голасам і 25—з дарадчым. Па сацыяльным складзе дэлегаты падзяляліся так: рабочых—62,

ныя пытаньні (Пэрно), 6) Выбары, 7) Бягучыя справы.

Зьезд адбываўся ў самым канцы 1918 году, г. зн. у момант рэвалюцыі ў Нямеччыне і нарастаньня рэвалюцыйных настрояў ва ўсіх краінах Заходняй Эўропы. Толькі што быў разарваны цяжкі Берасьцейскі мір. Нямецкія войскі адступілі з акупаваных раёнаў. З другога боку ішла ліхаманкавая работа імпэрыялістых па акружэньні рэспублікі Саветаў кальцом дробных буржуазных дзяржаў, першай з якіх была Польшча. На Украіне Пятлюра захапіў Сарны і рухаўся ў кірунку да Гомелю. Усё гэта было добра вядома дэлегатам зьезду. У гэтым кірунку, у кірунку барацьбы супроць плянаў імпэрыялістых задушыць Саветы блёкадай і рукамі дробных буржуазных дзяржаў і ўхваляецца зьездам рэзалюцыя па дакладу тав. Мясьнікова аб бягучым момансе. **Цэнтрам дакладу тав. Мясьнікова зьявілася пытаньне аб агалашэньні Заходняй Камуны самастойнай Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікай.**

Гэта мера прымалася для таго, каб лепш, процістаяць націску імпэрыялістых, яшчэ больш узмацніць заваёвы Кастрычніка, каб адбіць напор «драпежнага ворага, які паставіў сабе задачаю разбурыць заваёвы пралетарыяту і свабодныя правы нацый з мэтаю ўстанаўленьня фактычна буржуазнага самавызначэньня народаў, тым самым—беспрасьветнага разгулу капіталу». (З рэзалюцыі зьезду па дакладу тав. Мясьнікова). Па дакладу тав. Мясьнікова былі прыняты дзьве рэзалюцыі адна агульнага характару, другая—спэцыяльна па пытаньні аб абвяшчэньні БССР. Зьезд вылучыў спэцыяльную камісію для «вызначэньня межаў БССР». Вялікі даклад тав. Кнорына быў дакладам справаздачнага характару—аб рабоце Абласнога Камітэту з часу апошняй (V-й) канфэрэнцыі. Даклад тав. Мясьнікова—аб становішчы на мясцох—дапоўніў папярэдні даклад АК. У суме—атрымаўся надзвычайна характэрны малюнак барацьбы і работы КП(б)Б у гэты грозны год. Тут і гіганцкі рост партыі як у горадзе, так і ў вёсцы (з 5.000 чл. да моманту V-й канфэрэнцыі амаль да 18.000 на сьнежань 18 г.), тут і барацьба з нездаровымі зьявамі і злачыннымі элемэнтамі, што пралезьлі і ў партыю, і ў органы ЧК, і ў савецкія органы, тут і пытаньне аб стварэньні «Вышэйшай партыйнай інспэкцыі»—зародку будучых кантрольных камісій, тут і пытаньні партыйнага выхаваньня (да зьезду было выпушчана 100 чал., якія навучаліся ў абласной партыйнай школе). Асобна адзначана была ў дакладзе тав. Кнорына вялікая прапагандысцкая работа, праведзеная ў нямецкай арміі: пасылаліся агітатары, вялізарная колькасьць лістовак, нават была арганізавна ў Менску спэцыяльная падпольная друкарня для гэтай мэты, выдаваўшая газэту „Der Rote Soldat" і „Подпольную Правду".

Было відаць, што абласны камітэт быў сапраўды баявым рэвалюцыйным бальшавіцкім штабам у Беларусі, ідэёвым кіраўніком партарганізацый і органаў савецкай улады.

А. Ф. Мясьнікоў—правадыр і заснавальнік КП(б)Б

Сьвяткуючы 10-ую гадавіну абвяшчэньня БССР, трэба спыніцца на дзейнасьці **Аляксандра Фёдаравіча МЯСЬНІКОВА**, старога бальшавіка, доўга працаваўшага ў Беларусі, заснавальніка і кіраўніка КП(б)Б і савецкай улады на Беларусі.

Тав. Мясьнікоў нарадзіўся ў г. Нахічавані на Доне ў беднай армянскай сям'і 9 лютага 1886 году. У 1903 годзе ён скончыў нахічаваньскую армянскую сэмінарыю, у 1906 г. —Лазараўскі інстытут і ў 1911 г.—юрыдычны факультэт Маскоўскага унівэрсытэту. Ужо з 1904 году т. Мясьнікоў прымае ўдзел у рэвалюцыйным руху ў розных гарадох: Нахічавань, Масква, Баку. Тыфліс. У 1906 г. ён уступіў у с.-д. арганізацыю. Шмат працаваў над вывучэньнем тэарэтыкаў і асновапаложнікаў марксызму. У 1916 годзе імпэрыялісцкая вайна закінула яго на Заходні фронт, дзе ён служыў прапаршчыкам. У дні лютаўскай рэвалюцыі Аляксандр Фёдаравіч прымае актыўны ўдзел у разлажэньні старое царскае арміі. Ён карыстаўся вялікім аўгарытэтам сярод салдат. Яго абралі на франтавы зьезд рабочых, сялянскіх, салдацкіх і афіцэрскіх дэпутатаў. Тав. Мясьнікоў становіцца ў рады кіруючай бальшавіцкай групы фронту і разам з Фрунзэ, Любімавым, Крывашэіным, Фаміным і інш. абіраецца ў франтавы выканаўчы камітэт, дзе становіцца на чале фракцыі бальшавікоў. У камітэце было засільле меншавіцка-эсэраўскае большасьці. Таму кіруючая група бальшавікоў праводзіць узмоцненую работу праз Менскі савет, у якім пануючае становішча займаюць бальшавікі.

З лютаўскай рэвалюцыі ў Менску ствараецца «Аб'яднаная арганізацыя РСДРП», куды ўваходзілі бальшавікі і меншавікі. Аляксандр Фёдаравіч добра разумеў усю супярэчнасьць такой арганізацыі і праводзіў напружаную работу па падрыхтоўцы расколу гэтай арганізацыі з тым, каб лепшую частку з меншавікоў і былых «наша-слоўцаў» адарваць і стварыць бальшавіцкую арганізацыю. 19 мая (ст. стылю) на сходзе фракцыі бальшавікоў выбіраецца бюро фракцыі на чале з А Ф. Мясьніковым, а 4 чэрвеня (ст. стылю) і фармальна адбываецца раскол «Аб'яднанкі».

Неацэнныя паслугі тав. Мясьнікова перад партыяй у заваяваньні салдацкіх мас Заходняга фронту. Ён—арганізатар братаньня на фронце, ён—кіраўнік салдацкай барацьбы за мір, рашучы і пасьлядоўны барацьбіт са штабамі, генэралітэтам і контр-рэвалюцыйным афіцэрствам.

Аляксандр Фёдаравіч вялікую ўвагу зварочваў на друк. Ён адзін з першых рэдактароў «Звезды», дзе зьмяшчае палкія перадавіцы. Некаторыя члены бальшавіцкага камітэту былі нездаволены, што тон артыкулаў т. Мясьнікова занадта рэзкі і «вядзе да праліцьця крыві». На гэтыя папрокі ён адказваў, што яго мова—мова чатырохмільённай масы фронту, што бальшавіцкая газэта ня можа пісаць іншай мовай. Акрамя работы ў газэце, Аляксандр Фёдаравіч арганізуе выдавецтва—Паўночна-Заходняга Абласнога Камітэту партыі. У гэтым выдавецтве перавыдаюцца брашуры Леніна і інш. Ён сам напісаў некалькі брашур пад псэўданімам А. Марты. Тав. Кнорын у сваіх успамінах піша: «Ён (Мась-

знайшоўся т. Мясьнікоў, які выражае наадварот, што трэба ім сказаць дзе і што прадстаўнік камітэту з прыемнасьцю з імі пагутарыць аб усіх пытаньнях, якія іх хвалююць. Калі казакоў запрасілі ў залю пасяджэньняў, тав. Мясьнікоў выступіў перад імі, што вось, моў, мы бальшавікі, аб якіх ваша контр-рэвалюцыйнае афіцэрства вам нямала нагаварыла. І сапраўды, аказалася, што перад іх адпраўкай у Менск ім перадалі, што іх вядуць на ўціхамірань-не контр-рэвалюцыйнага бальшавіцкага паўстаньня. (Таму-та казакі і пажадалі пазнаёміцца з нашай праграмай і тактыкай і г. д.) Тут-жа Мясьнікоў прачытаў ім цэлую лекцыю аб контр-рэвалюцыйнай ролі, якую яны адыгрываюць у руках камскладу, самі таго не ўсьведамляючы. Яго пераконваючыя словы мелі на іх такі ўплыў, што ў далейшым яны пачынаюць падтрымліваць самую цесную сувязь з бальшавіцкім камітэтам, Менскім саветам і выбіраюць у апошні сваіх прадстаўнікоў. З гэтага моманту Менскі Савет атрымлівае ў дадатак —«і казацкіх дэпутатаў». Тое-ж самае было і з ударнікамі. Сярод іх да моманту карнілаўскага паўстаньня бальшавіцкаму камітэту на чале з Мясьніковым удалося зрабіць раскол паміж контр-рэвалюцыйным памешчыцкім афіцэрскім складам і радавымі салдатамі.

У падрыхтоўцы і правядзеньні партыйнай канфэрэнцыі Заходняй вобласьці роля т. Мясьнікова вялікая. Ён выступае дакладчыкам па

га ім рэвалюцыйнага камандуючага фронтам. На сцэне зьяўляецца ў старэнькай шынэлі наш дарагі Алёша. Заля з захапленьнем вітае яго. Гэта ён, першы галоўнакамандуючы, народжаны Кастрычнікавай рэвалюцыяй, гэта ён зьмяняе старых генэралаў-залатапагоньнікаў. Зьезд бурна аплёдуе свайму роднаму брату-камандуючаму».

Пасьля ўходу Савецкае ўлады з Менску 18-га лютага 1918 году і перанясеньня цэнтру ў Смаленск, тав. Мясьнікоў быў старшынёю абласнога камітэту, многа клопатаў прыкладваў да стварэньня губэрскай партшколы, дзе сам выкладаў. У Смаленску, пасьля арганізацыі Смаленскага унівэрсытэту, т. Мясьнікоў займае катэдру выкладчыка паліт-эканоміі і зьяўляецца, такім чынам, першым чырвоным прафэсарам.

У 1918 годзе, калі стварыўся чэха-славацкі фронт, калі пачала пагражаць вялікая небясьпека, т. Сьвярдлоў—старшыня ЦВК РСФСР—сказаў: «трэба з Смаленску выклікаць Мясьнікова», Мясьнікоў быў назначаны камандуючым усходняй групай войск. Аднак, доўга ён там не працаваў У зьвязку з прынцыповымі разыходзінамі з Троцкім у пытаньнях арганізацыі арміі, ён выйшаў з ваеннай работы і болей да яе не варочаўся.

На 8 зьезьдзе ЎсеКП(б) ён прымаў жывы ўдзел у выпрацоўцы рэзалюцыі па вайсковым пытаньні.

У пэрыяд нямецкай акупацыі Беларусі Аляксандр Фёдаравіч прымае актыўны ўдзел у падрыхтоўцы прапагандыстых з нямецкіх салдат, па наладжваньні справы друкаваньня лістовак, адозваў да нямецкай арміі. У пачатку лістападаўскай рэвалюцыі ў Нямеччыне, пасьля ачышчэньня Беларусі ад кайзэраўскіх войск, склікаецца ў г. Смаленску 6-ая Паўночна-Заходняя абласная партканфэрэнцыя, якая абвясьціла сябе першым зьездам КП(б)Б.

У падрыхтоўцы гэтага зьезду, у правядзеньні яго, роля т. Мясьнікова вялікая. Зьездам т Мясьнікоў выбіраецца ўжо ў Цэнтральнае Бюро кампартыі (бальшавікоў) Беларусі, выбіраецца старшынёю ЦБ.

Тав. Кнорын так піша пра дзейнасьць Мясьнікова гэтага пэрыяду: «Ён улічвае абстаноўку, якая мяняецца, ён сочыць за паведамленьнямі з Менску, **ён высоўвае лёзунг аб незалежнай Савецкай Беларусі.** Яго падтрымліваюць масы рабочых, партыя. На чале партыі—ён арганізатар, ідэалёгічны правадыр».

У пачатку 1919 году ён уваходзіць у склад ураду БССР, спачатку ў якасьці намесьніка старшыні ўраду і народнага камісара па вайсковых справах, а потым выбіраецца старшынёю ЦВК Беларусі. **«Фактычна за першыя тры месяцы існаваньня Беларусі ён быў адзіным аўтарытэтным яе кіраўніком»...** (Кнорын).

Пазьней, у 1919-1920 г. тав. Мясьнікоў пераходзіць на работу ў Маскву, выбіраецца сакратаром маскоўскага камітэту партыі. Апошнія гады свайго жыцьця Аляксандр Фёдаравіч працуе ў ЗСФСР, спачатку народным камісарам па вайсковых справах і старшынёю СНК ССР Арменіі, а ў апошнія гады свайго жыцьця выбіраецца сакратаром Закаўказкага Краёвага Камітэту ЎсеКП(б).

Заслугі Аляксандра Фёдаравіча перад партыяй вялізарныя. Ён мог-

Тры этапы ў разьвіцьці кампартыі Беларусі

27-31-га сьнежня 1918 году ў Смаленску адбываўся першы зьезд камуністычнае партыі Беларусі, які агаласіў Беларусь самастойнаю Савецкаю Сацыялістычнаю Рэспублікаю. У сучасны момант мы сьвяткуем юбілей з моманту ўхвалы гэтае пастановы,—пастановы, якая адкрыла новую старонку ў гісторыі працоўных мас нашае краіны.

Як камуністычная партыя Беларусі. КП(б)Б магла вызначацца толькі ад часу заснаваньня самастойнае БССР, але зараджэньне бальшавіцкага руху ў нашай краіне належыць ад пэрыяду больш раньняга. Гісторыя бальшавізму ў Беларусі пачынаецца адначасова з агульнай гісторыяй бальшавізму ў Расіі. Першы зьезд КП(б)Б ужо быў трэцім этапам у разьвіцьці камуністычнае партыі ў Беларусі.

Пачатак першага этапу адносіцца да 1903 г., калі пасьля другога зьезду РСДРП у цэлым шэрагу гарадоў і мястэчак Беларусі ўзьнікаюць іскраўскія групы. Да 1904 году гэтыя групы ўтвараюць два аб'ядноўваючыя абласныя партыйныя цэнтры: Паўночна-Заходні абласны Камітэт РСДРП і Палескі Камітэт РСДРП. З гэтых камітэтаў вышлі першыя бальшавіцкія групы, якія ў эпоху рэвалюцыі 1905 г. разгарнулі шырокую працу сярод рабочых і сялян і вялі ўпартую барацьбу супроць апартунізму і нацыяналізму «Бунду», «Беларускае Сацыялістычнае Грамады» і інш. дробна-буржуазных нацыяналістычных партый. Апошнія з прычыны амаль поўнае адсутнасьці прамысловага пралетарыяту ў нашай краіне і нацыянальна-прыгнечваючай палітыкі царскага ўраду, карысталіся тады вялікім уплывам на рабочыя і рэвалюцыйныя масы.

У 1906 г. Паўночна-заходні абласны камітэтператварыўся у «Саюз РСДРП Літвы і Беларусі». Абодвы цэнтральныя партыйныя органы—Палескі Камітэт і «Саюз РСДРП Літвы і Беларусі»—выказалі актыўную партыйную дзейнасьць да самага пачатку імпэрыялістычнае вайны з некаторымі перапынкамі ў годы рэакцыі.

У першы этап разьвіцьця бальшавізму ў Беларусі выхавалася даволі значная група вядомых партыйных працаўнікоў, як напр., Н. Н. Крэсьцінскі, Леў Уладзіміраў Сольц, Разоўскі, М. І. Фрумкін, Юрэнеў, Хатаевіч, браты Беленькія і шмат іншых.

Імпэрыялістычная вайна, з самага пачатку якой Беларусь зрабілася арэнай сусьветнае бойні на Ўсходнім фронце, зусім зруйнавала і без таго слабую ў эканамічных адносінах Беларусь. Зьнішчэньне беларускіх гарадоў і вёсак, выклікаўшае масавы рух уцекачоў, прывяло да поўнага падрыву эканамічнага жыцьця і разгрому рэвалюцыйных арганізацый у Беларусі. Гэтым заканчваецца першы этап у разьвіцьці бальшавізму ў Беларусі.

Другі этап пачынаецца пасьля лютаўскае рэвалюцыі, калі адраджаюцца рэвалюцыйныя арганізацыі, у тым ліку і бальшавіцкія. У некаторых мясцох на чале адроджаных бальшавіцкіх груп сталі старыя мясцовыя партыйныя дзеячы, якія

нен. Але на месца «Молата» пачаў выходзіць трэці бальшавіцкі орган «Буравесьнік». Першы бальшавіцкі друк у Беларусі ў 1917 г. адыграў вялізную ролю ў падрыхтоўцы мас да Кастрычнікавага перавароту.

У першых лічбах верасьня 1917 г. адбылася першая абласная і франтовая партыйная нарада РСДРП (бальшавікоў). 15-га верасьня адчынілася першая канфэрэнцыя РСДРП бальшавікоў Паўночна-Заходняе вобласьці і Заходняга фронту. Першая канфэрэнцыя аднавіла Паўночна-заходні абласны камітэт, які стаў кіраўнічым партыйным цэнтрам у Беларусі і на Заходнім фронце.

5-га кастрычніка 1917 году адчынілася другая Паўночна-заходняя абласная партыйная канфэрэнцыя. На ёй было прадстаўлена звыш 50.000 арганізаваных членаў партыі і спачуваючых, галоўным чынам, франтавікоў. Другая канфэрэнцыя адкрыта паставіла пытаньне аб захопе ўлады і з гэтай мэтай выпрацавала плян арганізацыі мас да ўтварэньня Кастрычнікавага перавароту.

У часе Кастрычнікавай рэвалюцыі Паўночна-заходні абласны камітэт РСДРП (бальшавікоў) кіраваў усёй арміяй Заходняга фронту. Першым галоўнакамандуючым быў тав. Каменшчыкаў, пасьля яго галоўнакамандуючым стаў тав. Мясьнікоў. На долю Паўночна-заходняга камітэту выпала таксама і заключэньне замірэньня з немцамі на Заходнім фронце.

Паўночна-заходняму камітэту прышлося ўвесь час весьці ўпартую барацьбу супроць дробна-буржуазных партый: «Бунда», меншавікоў, эсэраў, «Беларускай сацыялістычнай Грамады», якія ў пэрыяд паміж лютым і кастрычнікам ішлі сумесна з буржуазіяй і ўсімі сіламі стараліся затрымліваць працэс рэвалюцыянізаваньня мас. У часе Кастрычнікавай рэвалюцыі памянёныя партыі адкрыта перайшлі ў лягер контррэвалюцыі. Уплыў бальшавіцкай партыі ў першы пэрыяд Кастрычнікавай рэвалюцыі быў такі вялікі, што ў час выбараў у Ўстаноўчы сбор за бальшавіцкі сьпіс № 9 было пададзена па Беларусі і Заходняму фронту каля дзьвюх трэціх усіх галасоў, у некаторых-жа мясцох, напрыклад, у заходняй частцы Менскай губ., нават і 90 проц. усіх галасоў.

Так разьвіваўся бальшавіцкі рух у нашым краі, пакуль немцы ў канцы лютага 1918 г. не акупавалі Беларусь.

У пэрыяд нямецкай акупацыі ў мэтах стварэньня адзінага кіраўніцтва бальшавіцкімі падпольнымі арганізацыямі быў арганізаваны Краёвы Камітэт Кампартыі Літвы і Беларусі. Камітэт кіраваў барацьбой супроць акупантаў і контр-рэвалюцыйнай беларускай Рады, якая дзякавала Вільгэльму «за вызваленьне Беларусі ад ярма бальшавікоў».

З лістапада 1918 г., у сувязі з узмацненьнем савецкай улады ўнутры краіны, а таксама ў сувязі з нямецкай рэвалюцыяй, пачынаецца новая старонка ў гісторыі бальшавіцкай партыі Беларусі. Пасьля зрынуцьця манархіі ў Нямеччыне касуецца Берасьцейскі мір; нямецкая ар-

[illegible] сацыяльнага становішча. Па партстажы: падпольшчыкаў—25, з 1917 г.—56, з 1918 г.—49, іншых стаж не паказаны. Па ўзросьце: ад 20 да 30 год—84 чал., ад 30 да 40 год—49 чал., звыш 40 год—5 і ніжэй 20 г.—4 (іншых узрост не паказаны 1).

Паводле слоў тав. Мясьнікова, выступіўшага на зьезьдзе з на-зачарговаю заяваю аб назьве VI-ай канфэрэнцыі—Першым Зьездам КП(б)Б, на гэтым зьезьдзе, як ніколі раней, асабліва поўна былі прадстаўлены ўсе партыйныя арганізацыі, што знаходзіліся на тэрыторыі Беларусі.

У прэзыдыум зьезду аднагалосна былі абраны наступныя таварышы: Мясьнікоў, Іваноў, Пікель, Рэйнгольд, Алібегаў і Найдзёнкаў 2). У парадак дня работ зьезду былі пастаўлены пытаньні: 1) Аб бягучым момание (дакладчык — Мясьнікоў), 2) Даклад Абласнога Камітэту Партыі (Кнорын), 3) Аб становішчы на мясцох (Мясьнікоў), 4) Даклады з месц, ад раёнаў, 5) Арганізацыйна пытаньні зьезд прыняў дакладна распрацаванае і падрабязнае «палажэньне аб партыйных арганізацыях» і нават «інструкцыю для работы раённага і падраённага камітэтаў».

Заслухаўшы і аднагалосна зацьвердзіўшы даклад камісіі па вызначэньні межаў БССР, зьезд перайшоў да выбараў цэнтральнага партыйнага органу рэспублікі. У Цэнтральнае бюро былі абраны, атрымаўшыя абсалютную большасьць галасоў, наступныя таварышы: Мясьнікоў, Кнорын, Найдзенкаў, Пікель, Рэйнгольд, Іваноў, Пэрно, Собалеў, Лагун, Селязьнёў, Алібегаў, Калмановіч Андрэеў, Жылуновіч і Яркін.

Даручыўшы ЦБ скласьці спэцыяльную адозву да працоўных мас маладой савецкай рэспублікі і заслухаўшы заключнае слова тав. Мясьнікова, які падкрэсьліў адсутнасьць на зьезьдзе палітычных разгалосьсяў, а 6-й гадз. увечары 31-га сьнежня 1-шы зьезд КП(б)Б быў закрыт.

ЯН. АСЬМОЎ.

---

1) Даныя аб складзе зьезду—згодна сьпісу, складзенага на падставе анкет удзельнікаў зьезду ў Гістпарце.

2) Потым расстраляны, аказаўся авантурнікам.

[illegible] бальшавіцкую газэту «Звезда», якая карыстаецца вялізарнай увагай. Ён кіруе ёю і пры дапамозе «Звезды» ператварае невялікую бальшавіцкую групу ў 50.000 партарганізацыю». Акрамя работы ў друку т. Мясьнікоў разьяжджае па вайсковых часьцях фронту з дакладамі аб бягучым моманце, аб заваяваньні ўлады саветаў. Усюды яго даклады суправаджаюцца вялікім посьпехам. А. Ф. Мясьнікоў таксама шмат папрацаваў над стварэньнем кадраў прапагандыстых з салдат, арганізаваўшы спэцыяльныя шасьцітыднёвыя курсы пры франтавым камітэце Аляксандар Фёдаравіч чытаў лекцыі па надзенных пытаньнях і ў Менску. Яго лекцыі прыцягвалі тысячы слухачоў.

Аб дзейнасьці Алёшы—яшчэ так звалі т. Мясьнікова—у сваіх успамінах С. Айзэнбург піша: «Калі праз некаторы час, напярэдадні карнілаўскага контр-рэвалюцыйнага выступленьня ў Менск прыбылі казакі, якія ў стары час характарызаваліся рубкай галоў рэвалюцыянэраў, г. з. бежніцтвамі і гвалтамі над мірным насельніцтвам, дык іх прыход у Менск прывёў у жах нават грамадзянскае насельніцтва Але, як зьдзівіўся наш камітэт, калі група казакоў пад вечар прыйшла на Петраградзкую № 6 і пытаецца: дзе бальшавіцкі камітэт? Таварышы, што прысутнічалі пры гэтым, пачалі раіцца, сказаць ці не сказаць. Тут-жа [illegible] прамовы, якія прымаюцца аднагалосна, старшынствуе на гэтых канфэрэнцыях».

Роля т. Мясьнікова ў Кастрычніцкіх перамогах вялікая. Паглядзім, што кажа яго вучань, т. Кнорын, у сваіх успамінах:

«Настаўнік, друг, таварыш цэлага пакаленьня працаўнікоў Беларусі і Заходняга фронту, арганізатар і першы агульнапрызнаны правадыр бальшавіцкіх арганізацый усяго Заходняга краю—Беларусі, арганізатар і душа Кастрычнікавага перавароту на Заходнім фронце і ў Менску. Ён—душа паўстаньня. Трэба толькі ўспомніць яго палкія прамовы ў момант паўстаньня і будзе ясна, чаму за ім пайшлі сотні, тысячы мільёны».

На 2-ім (лістападаўскім) франтавым зьезьдзе Аляксандр Фёдаравіч выбіраецца галоўнакамандуючым Заходняга фронту. Дзякуючы гэтаму была палегчана задача нашай партыі ў заваяваньні стаўкі штабу галоўнакамандуючага ў Магілеве. Заваяваўшы штаб Заходняга фронту, для т. Крыленка лягчэй было заняць стаўку. Гэтая акалічнасьць мела вялізарнае значэньне для лёсу Кастрычнікавай рэвалюцыі. Аб выбарах галоўнакамандуючым Зах. фронтам т. Мясьнікова т. Сэрга-Арджанікідзе піша: «Помню, як сёнешні дзень, вячэрняе пасяджэньне зьезду саветаў салдацкіх дэпутатаў Зах. фронту ў лістападзе 1917 г. Увесь зьезд, стаючы, сустракае толькі што абранага [illegible] партыі, але трагічны недарэчны выпадак перарваў яго жыцьцё. Ён загінуў у часе аварыі самалёту разам з другімі таварышамі, накіроўваючыся ў Сухум на зьезд саветаў Абхазіі—22 сакавіка 1925 году

Пастановаю прэзыдыуму ЗакЦВК і Савету Народных Камісараў Закаўказьзя 23,24 і 25 сакавіка 1925 г. былі абвешчаны па ўсёй ЗСФСР жалобнымі днямі па загінуўшых т. т. Мясьнікову, Атарбэкаву і Магілеўскім. Загад РВС СССР адзначае, што Чырвоная армія з глыбокім жалем сустракае гэтую вестку, што імя тав. Мясьнікова будзе служыць прыкладам рэвалюцыйнай доблесьці для кожнага воіна РСЧА і яго вобраз рэвалюцыянэра, салдата, працаўніка будзе клікаць і будзіць нашы сілы да стварэньня і ўмацаваньня магутнасьці ўзброеных сіл Савецкага Саюзу і ва ўвекавечаньне слаўнай памяці загінуўшага барацьбіта Рэвваенсавет назваў дзьве школы лётнікаў імем т. Мясьнікова. 22 сакавіка масавы жалобны сход у Менску ў доме Культуры, прысьвечаны загінуўшым таварышом ухваляе рэзалюцыю: «Пралетарыят Беларусі ніколі не забудзе вельмі цяжкай працы т. т. Мясьнікова і Магілеўскага ў памятны 1917 год па стварэньні моцнай дысцыплінаванай кампартыі Беларусі і па арганізацыі барацьбы з замежнай і ўнутранай контр-рэвалюцыяй».

П. АМБРОСЕНАК.

[illegible] ў цэнтры бальшавіцкага руху стала партыйная выпрабаваная група партыйных працаўнікоў з арміі, якія, дзякуючы вайне, былі закінуты на Заходні фронт. У памянёнай групе былі таксама таварышы, як М. Фрумкін, А. Ф. Мясьнікоў, В. Кнорын, Калмановіч, Ксенафонтаў, Любімаў, Фамін, Ляндэр, Позэрн, Крывашэін, Іваноў і інш. Гэтыя таварышы ў першыя дні лютаўскае рэвалюцыі стаялі на чале Менскага Савету рабочых і салдацкіх дэпутатаў і кіравалі ўсім рэвалюцыйным рухам у Беларусі і на Заходнім фронце. У красавіку 1917 г. у Гомелі аднаўляецца Палескі Камітэт РСДРП, у чэрвені бальшавіцкі камітэт утвараецца ў Менску, які стаў хутка кіраўнічым партыйным цэнтрам у Беларусі і на Заходнім фронце. У канцы чэрвеня 1917 г. Менскі камітэт пачынае выдаваць штодзенную бальшавіцкую газэту «Зьвязду», якая распаўсюджвала бальшавіцкія баявыя лёзунгі сярод міліённае арміі Заходняга фронту. «Зьвязда» карысталася вялікаю папулярнасьцю сярод салдацкае масы. На 18-м нумары яна была зачынена ўрадам Керанскага за «небясьпечную, злашкодную і разлагаючую агітацыю». Але на месца зачыненае «Зьвязды» пачынае выходзіць «Молат», які яшчэ з большым посьпехам вёў справу, пачатую «Зьвяздой». Таксама як і «Зьвязда», «Молат» быў хутка зачы[illegible] армія займае адзін горад за другім, усюды ўстанаўляючы савецкую ўладу. У гэтыя гістарычныя дні наша партыя атрымлівае магчымасьць ажыцьцёвіць сваю нацыянальную палітыку: ствараецца цэлы шэраг самастойных савецкіх рэспублік, узьнікае і БССР. 27-31 сьнежня ў Смаленску адбылася 6-я Паўночна-заходняя абласная канфэрэнцыя РКП(б), якая агаласіла Паўночна-заходнюю камуну самастойнай Беларускай Савецкай Рэспублікай. У сувязі з гэтым 6-я канфэрэнцыя абвясьціла сябе першым зьездам КП(б)Б. З гэтага гістарычнага акту пачынаецца трэці этап у разьвіцьці бальшавіцкай партыі Беларусі.

Трэці этап у гісторыі камуністычнай партыі Беларусі—этап вялікіх боек з унутранай і надворнай контр-рэвалюцыяй—этап часовых паражэньняў і вялікіх перамог на ўсіх франтох барацьбы і творчасьці Але адной з важнейшых рысаў трэцяга этапу зьяўляецца правільнае вырашэньне нацыянальнага пытаньня, падняцьце раней прыгнечаных народаў да актыўнай і самастойнай творчасьці. У братэрскім аб'яднаньні народаў Саюзу ССР ствараецца ў розных нацыянальных формах новая інтэрнацыянальная пралетарская культура.

Вось тры асноўныя этапы, пройдзеныя кампартыяй Беларусі. 20-гадовай гісторыі.

С. Агурскі.

НА ШЛЯХУ ДА ПРАЛЕТАРСКАЙ РЭВАЛЮЦЫІ

КПЗБ як кіраўнік рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі

Маладая, увайшоўшая ў 6-ты год існаваньня камуністычная партыя Заходняй Беларусі, зьдзяйсьняе сваё кіраўніцтва рэвалюцыйным рухам у вельмі трудных і складаных абставінах. Характэрным у разьвіцьці рэвалюцыйнага руху на Заходняй Беларусі зьяўляецца рэвалюцыйная актыўнасьць, масавасьць і завостранасьць мэтадаў і формаў барацьбы асноўнай сялянскай масы, пры адносна размераным і паступовым тэмпе рэвалюцыянізаваньня рабочага руху па гарадох.

Побач з тым рад аб'ектыўных умоў, як слабасьць буйна-прамысловага пралетарыяту ў Зах. Беларусі пры бурным націску дробна-буржуазнай стыхіі, дзікі белы тэрор, а пры фашызьме яшчэ сыстэма подкупу, падачак, дэмагогіі і таксама абставіны ўнытрыпартыйнага парадку, як адсутнасьць глыбокіх бальшавіцкіх традыцый, слабасьць пралетарскага ядра ў партыі, — усё гэта стварае комплекс цяжкіх умоў працы КПЗБ, у якой партыя ўсё-такі ў асноўным захавала свой пралетарскі характар. Бязумоўна, што ўсе гэтыя факты адмоўна адбіваюцца на дзейнасьці КПЗБ, служылі і служаць затрудненьнямі для партыі ў ажыцьцяўленьні гегемоніі пралетарыяту—яго кіраўнічай ролі ў рэвалюцыйнай барацьбе.

Так II канфэрэнцыя КПЗБ, ня гледзячы на слабасьць рэвалюцыйнага руху на гарадох, на адсутнасьць непасрэднай рэвалюцыйнай сытуацыі ў Польшчы, пад націскам партызанскага руху і бунтарскіх настрояў шырокіх сялянскіх мас, прымае курс на непасрэднае ўзброенае паўстаньне. Гэта найгалоўнейшая памылка партыі таго часу выцякала з недаацэнкі рабочага руху і яго кіраўнічай ролі і з пераацэнкі сялянскага руху, акрыленага надзеяй на хуткае аб'яднаньне з БССР, але недастаткова клясава-сьвядомага. Трэці зьезд КПП (у пачатку 1925 году), а сьледам за ім і трэцяя канфэрэнцыя КПЗБ (у пачатку 1926 году) выправілі гэтую памылку, высунуўшы, як генэральную лінію—паглыбленьне рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі на аснове барацьбы за штодзенныя патрэбы мас і ўвязку з рэвалюцыйным рухам усёй Польшчы.

Круты паварот тактыкі партыі і моцны націск дробна-буржуазнага акружэньня выклікалі рад іншых памылак, якія знайшлі найбольш яскравае і поўнае выяўленьне ў так званай «сэцэсіі»—невялічкай групы членаў партыі. III-я канфэрэнцыя, раскрыўшы сацыяльныя карэньні «сэцэсіі» і выявіўшы контр-рэвалюцыйную сутнасьць яе ідэалёгіі, стварыла ўмовы для палітычнае перамогі і арганізацыйнага распаду гэтай антыпартыйнай групы.

Наогул III-яя канфэрэнцыя зьяўляецца пераломным момантам у жыцьці КПЗБ. Яна зрабіла рашучы крок у сэнсе бальшавізацыі партыі, узмацненьня і разьвіцьця пралетарскага кіраўніцтва рэвалюцыйным рухам у Зах. Беларусі. III-яя канфэрэнцыя ўпяршыню дала глыбокі аналіз сытуацыі Зах. Бел., вызначыла генэральную лінію партыйнай тактыкі, асудзіла ультра-левую ўстаноўку рабочым пытаньні і паказала шлях мабілізацыі мас пры правільным прыстасаваньні тактыкі адзінага фронту, выпрацавала рад канкрэтных лёзунгаў у барацьбе супроць нацыянальнага ўціску, выявіла выразна свае адносіны да масавых радыкальных арганізацый і паставіла задачай узмацненьне кіраўніцтва з боку КПП. Праўда, на III-й канфэрэнцыі мелася няправільнае тактычнае ўказаньне.—гэта лёзунг аўтаноміі для З. Б., але ён ў партыйнай практыцы ня высоўваўся і хутка быў асуджаны, як лёзунг, які процiўпастаўляецца рэвалюцыйнаму лёзунгу самавызначэньня аж да аддзяленьня і які тармазіў-бы рэвалюцыянізаваньне мас у іх барацьбе супроць капіталістычна - абшарніцкай акупацыі. Наогул-жа толькі на аснове бальшавіцкай лініі данай III-й канфэрэнцыяй магчымы былі тыя дасягненьні, якіх дабілася КПЗБ у далейшай сваёй дзейнасьці.

Ня гледзячы на жорсткія ўдары дэфэнзывы, якая пастаянна вырывае барацьбітоў з партыйнай арганізацыі, партыя захавала цесную сувязь з масамі, партыя рэагавала на ўсе важнейшыя палітычныя падзеі ў краі, стараючыся стаць на чале кожнай забастовачнай хвалі, а радам праведзеных кампаній пашырыла свой уплыў на масы. Барацьба супроць т. зв. зямельнай рэформы, падаткаў, нацыянальнага ўціску, белага тэрару і інш., барацьба, увязаная з канчатковымі камуністычнымі лёзунгамі ўмацавала саюз рабочых і сялян і паслужыла партыі для згуртаваньня мас пад яе сьцягам. Наглядаецца значнае ажыўленьне партыйнага жыцьця, укараненьне бальшавізацыі радоў партыі, яе арганізацыйны рост за кошт пралетарыяту.

Аднак, у часе майскага перавароту і ўстанаўленьня фашысцкай дыктатуры Пілсудзкага ЦК і ўся КПЗБ ня здолелі падняцца ў сваёй тактыцы да арганізацыі рашучых, актыўных, самастойных выступленьняў працоўных мас, але засталіся на папярэдняй тактыцы пратэстаў, сходаў, мітынгаў, дэманстрацый і гэтак далей — наогул зрабілі разам з усёй КПП груба апартуністычную памылку. Карэньні гэтай памылкі ляжалі галоўным чынам у неразуменьні ролі дробнай буржуазіі ў рэвалюцыі сучаснай Польшчы, недаацэнцы ролі пралетарыяту, а таксама неўяўленьні тактыкі партыі ў адносінах да руху дробна-буржуазных масс. У Польшчы магчыма адна з дзьвюх дыктатур — пралетарыяту ці фашызму. Ад сілы кампартыі ці фашызму залежыць, на чыю карысьць будзе дзейнічаць дробна-буржуазная маса, якая самастойнай пазыцыі паміж гэтымі двума лягерамі ня можа мець. Аднак, КПП і з ёй КПЗБ не зразумелі ў той час характару фашызму, не пайшлі на заваяваньне пад свой уплыў дробна-буржуазных мас, а самі паддаліся ўплыву і пляліся ў хвасьце гэтых мас.

Для зжываньня і выпраўленьня майскай памылкі ў партыі паднялася дыскусія аб ролі дробнай буржуазіі, аб прыродзе фашызму, парлямантарызьме і г. д. З дыскусіі партыя вырасла на цэлую галаву, яна высьвятліла рад спрэчных пытаньняў і стварыла палітычны грунт для кансалідацыі ўсёй партыі на аснове ленінізму. Аднак, гэтая ўнутрыпартыйная ідэалёгічная барацьба настолькі разгарнулася, што набыла формы вострай фракцыйнай барацьбы і толькі дзякуючы ўказаньням Камінтэрну, а таксама пастановам 4-га зьезду КПП і 1-га зьезду КПЗБ фракцыйнай барацьбе быў пакладзены канец і замацавана адзінства партыі.

Побач з тым, КПЗБ павінна была выпрацаваць і ўдакладніць сваю тактыку, бо прыход Пілсудзкага да ўлады паставіў ва ўсю веліч пытаньне аб ваеннай небясьпецы, бо ўся палітыка фашысцкага ўраду, прывёўшая да стабілізацыі капіталізму ў Польшчы, ўнесла рад новых момантаў і працэсаў у сытуацыю краю.

Калі пры гэтых складаных абставінах сацыяльнага характару прыняць яшчэ пад увагу, што фашызм пашоў на стварэньне і падтрыманьне беларускіх згоднікаў, пры адначасовым узмацненьні жорсткага тэрору, што ўсё разам выклікала хістаньні, а нават і адыход у верхавіне радыкальнага руху, дык ясным стане, у якіх цяжкіх умовах падпольля КПЗБ павінна ажыцьцяўляць кіраўніцтва барацьбой рабочае клясы, сялянства і прыгнечаных нацыянальнасьцяй. У зьвязку з гэтымі труднасьцямі ў партыі выявіўся рад памылак правага апартуністычнага характару, як палажэньне, «што КПЗБ павінна весьці за сабой па магчымасьці ўсю вёску супроць нацыянальнага ўціску і г. д.», як замена лёзунгу самавызначэньня аж да аддзяленьня—буржуазным лёзунгам «нацыянальнае роўнапраўе» і інш.

Зразумела, што характар усіх гэтых памылак і недахопаў, якія выявіліся на лініі рабочага нацыянальна-вызваленчага і сялянскага руху, сьведчаць аб наяўнасьці правай небясьпекі ў КПЗБ. Пры вельмі складаных аб'ектыўных абставінах у фашысцкай Польшчы, у якіх працуе КПЗБ, правая небясьпека становіцца асабліва пагражаючай. Вось дзеля таго 1-шы зьезд КПЗБ, які адбыўся ў гэтым годзе, з усёй сілай завастрае ўвагу партыі на барацьбе з правай небясьпекай.

Аднак, дасягненьні за пэрыяд ад фашысцкага перавароту да 1-га зьезду настолькі яскравыя і вялічэзныя, што даюць поўную гарантыю таму, што КПЗБ дасьць рашучы адпор усім хістаньням і ўхілам, якога-б яны ня былі характару, і што КПЗБ і далей будзе ісьці па шляху бальшавізацыі сваіх радоў, узмацненьня свайго ўплыву і кіраўніцтва ў рэвалюцыйным руху шырокіх мас. Правільны курс, узяты партыяй яшчэ на 3-й канфэрэнцыі, а цяпер яшчэ больш удакладнены, а іменна разгортваньне масавай барацьбы каля ўсіх балячак працоўных мас, каб на практыцы гэтай барацьбы расьсейваць ілюзіі, узьнікаючыя ў выніку фашысцкай палітыкі і работы згодніцкіх агэнтаў фашызму,—курс гэты даў свае дадатныя вынікі. Дзякуючы шырокім кампаніям, праведзеным КПЗБ, усё больш шырокія масы рабочых і сялян уцягваюцца ў актыўную барацьбу ня толькі каля часовых эканамічных дамаганьняў, але і каля палітычных кампаній (1-га мая, супроць белага тэрору, у гадавіны Кастрычнікавае рэвалюцыі і інш.).

За гэты час у цяжкой барацьбе партыя стала загартаванай і значна вырасла ідэйна, палітычна і арганізацыйна, стала найбольшай палітычнай сілай у З. Б., а яе буйная масавая работа пашырыла ўплыў партыі, замацавала саюз рабочых і сялян і салідарнасьць барацьбы працоўных З. Б. і Польшчы. Толькі дзякуючы кіраўніцтву КПЗБ магутны масавы радыкальны рух у З. Б. набыў формы клясавае барацьбы, унёс сацыяльныя моманты у нацыянальна-вызваленчы рух. Бадай ніводная кампартыя не змагла разгарнуць такога шырока-абхапляючага працоўныя масы вызваленчага руху, разьвіць послух і чуласьць у масах да рэвалюцыйных лёзунгаў, як гэтага дасягнула за кароткі час КПЗБ, галоўным чынам сярод сялянскіх мас. Барацьба партыі са згоднікамі дае яскравыя вынікі, асабліва на вёсцы, дзе «Вызваленьне» і ППС бадай зусім выжыты, а беларускія згоднікі, ўраз-жа ліквідуюцца пры першым націску партыі з нізоў. КПЗБ значна ўзмацніла сваё кіраўніцтва ў эканамічнай барацьбе пралетарыяту, хоць яшчэ адчуваецца недастатковасьць гэтага кіраўніцтва сярод с.-г. пралетарыяту. З асаблівым посьпехам партыя правяла выбарчую кампанію ў цяперашні сойм, у часе якое выявіла сваю манэраздольнасьць і ўмеласьць шпарка мабілізаваць масы. Калі дзейнасьць партыі ў папярэдні пэрыяд выявіла пашырэньне свайго ўплыву, дык пры выбарах у сойм стала відавочным значнае паглыбленьне працэсу рэвалюцыянізаваньня шырокіх мас. Аднак, галоўнейшай і асноўнай кампаніяй КПЗБ зьяўляецца **антываенная кампанія**, якая праходзіць чырвонай ніткай праз усю лінію кампартыі і ўвязваецца з кожнай барацьбой рабочых і сялян супроць фашысцкай дыктатуры. Кампанія гэта праходзіць пад лёзунгам: «Вайна імпэрыялістычнай вайне—абарона СССР», а на выпадак абвяшчэньня вайны янаператвараецца ў грамадзянскую пад лёзунгам: «Далоў капіталізм і яго фашысцкую дыкатуру». «Няхай жыве пралетарская дыктатура і перамога Савецкага Саюзу».

Вучачыся на памылках і зжываючы іх, перамагаючы ў глыбокім падпольлі найвялікшыя труднасьці пад бязупынным жорсткім абстрэлам фашысцкай дыктатуры, КПЗБ гартуецца і набірае сіл у клясавых баёк; як авангард рабочае клясы, як правадыр усяго рэвалюцыйнага руху, КПЗБ зьяўляецца адзінай дамінуючай сілай, якая кіруе клясавымі баямі шырокіх мас супроць контр-рэвалюцыйнага антысавецкага фашысцкага лягеру—капіталістых, абшарнікаў і кулакоў.

Аб ідэалёгічным росьце КПЗБ і яе бальшавіцкім кіраўніцтве сьведчыць значны лік выданьняў і іх палітычная якасьць. Партыя выдае сваю тэарэтычную часопісь «Пад сьцягам камунізму», «Бюлетэнь» ЦК інструкцыйнага характару, «Бальшавік», разьлічаны на партыйны актыў і перадавыя групы пралетарыяту «Бальшавік» на яўрэйскай мове, «Довалькі» на польскай мове, «Чырвоны Сьцяг» для масавага чытача, пераважна вясковага. «Чырвоны Сьцяг» палітоўску, «Малады камуніст»—орган ЦК КСМ ЗБ і «Малады камуніст»—паяўрэйску.

У зьвязку з падрыхтоўкай нападу на СССР з боку фашысцкага ўраду, што выяўляецца першым чынам у разгроме рэвалюцыйнага руху на Зах. Бел., як на пляцдарме будучай вайны—роля КПЗБ набывае тым большага значэньня і адказнасьці. Аднак, пройдзены шлях кароткай, але яскравай і слаўнай барацьбы зьяўляецца парукай, што **КПЗБ ня будзе захоплена наступаючымі вялікімі падзеямі непадрыхтаванай, што КПЗБ разам з КПП і КПЗУ і далей з такім-жа посьпехам будуць разгортваць масавую барацьбу, узмацняць бальшавіцкае кіраўніцтва і павядуць найшырэйшыя працоўныя масы ўсёй Польшчы да пралетарскай рэвалюцыі.**

А. Сталевіч.

Кастрычнік—адзіная крыніца росквіту беларускай сацыялістычнай гаспадаркі і культуры

АДОЗВА ЦК УсеКП(б)Б

да ЦК КП(б)Б, ЦВК і СНК БССР

У дзень 10-годзьдзя БССР ЦК УсеКП(б) горача вітае рабочых і працоўнае сялянства Беларусі. Народжаная ў агні грамадзянскай вайны Савецкая Беларусь магла быць утворана, расьці і мацнець толькі ў выніку пераможнага ходу Вялікай Кастрычнікавай рэвалюцыі, разьбіўшай панцугі спрадвечнае эксплёатацыі працоўных і нацыянальнага прыгнёту, адчыніўшай сацыялістычны шлях разьвіцьця для ўсіх народаў нашай краіны.

У жорсткай барацьбе супроць памешчыкаў і капіталістаў, супроць банд пана Пілсудзкага, генэрала Балаховіча і іншых наймітаў сусьветнага імпэрыялізму, супроць усіх сіл знадворнай і ўнутранай контр-рэвалюцыі, рабочыя і сяляне Беларусі ў цесным саюзе з рабочымі і сялянамі ўсяго Савецкага Саюзу адстаялі савецкую ўладу.

Працоўныя БССР за 10 год дабіліся вялікіх посьпехаў у галіне нацыянальнага разьвіцьця па сацыялістычнаму шляху, эканамічнага і культурнага адраджэньня.

Пад кіраўніцтвам кампартыі, пры братэрскай дапамозе СССР, рабочыя і сяляне Беларусі перамаглі разбураньне, дабіліся расшырэньня сацыялістычнай прамысловасьці і бяруцца за грунтоўную пераробку распыленай сельскай гаспадаркі.

За 10 год палепшыўся дабрабыт рабочых і сялян, магутна расквітняе беларуская нацыянальная культура, замацавалася супрацоўніцтва працоўных усіх нацыянальнасьцяй Савецкай Беларусі. Дзякуючы гэтым посьпехам, БССР усё больш прыцягвае к сабе ўвагу працоўных Заходняй Беларусі, якія стогнуць пад ярмом капіталістычнай эксплёатацыі і самага чорнага нацыянальнага прыгнячэньня.

ЦК УсеКП(б) выказвае ўпэўненасьць, што ў новым 10-годзьдзі рабочыя і сяляне Беларусі пад кіраўніцтвам кампартыі, разгортваючы яшчэ больш рашучы наступ на капіталістычныя элемэнты, дружнымі патугамі даб'юцца больш значных посьпехаў у справе гаспадарчага і культурнага ўздыму ў галіне ўзмацненьня і разьвіцьця асноў сацыялізму ў горадзе і вёсцы.

ЦК УсеКП(б) не сумняваецца, што кампартыя бальшавікоў Беларусі, пралетарыят і вясковая бедната Савецкай Беларусі ў саюзе з сярэднім сялянствам будзе ўпэўнена і цьвёрда ісьці пад ленінскім сьцягам, з напружаньнем усіх сіл перамагаць цяжкасьці сацыялістычнага будаўніцтва ў адсталай БССР, не дапускаючы ў сваіх шэрагах хістаньняў і сумненьняў і даючы рашучы адпор усім і ўсякім ворагам сацыялістычнага будаўніцтва.

На абавязку працоўных БССР, якая знаходзіцца на рубяжы з капіталістычным сьветам, ляжыць задача асабліва востра сачыць за спробамі імпэрыялістых пачаць новы напад на нашу краіну, задача ўзмацняць яе абароназдольнасьць, каб у патрэбную хвіліну ўсім, як адзін, устаць на абарону СССР—крэпасьці сусьветнай пралетарскай рэвалюцыі.

Няхай жыве СССР!
Няхай жыве БССР!
Няхай жыве рабочая кляса і працоўныя сяляне Савецкай Беларусі!
Няхай жыве КП(б)Б!

ЦЕНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ
УсеКП(б).

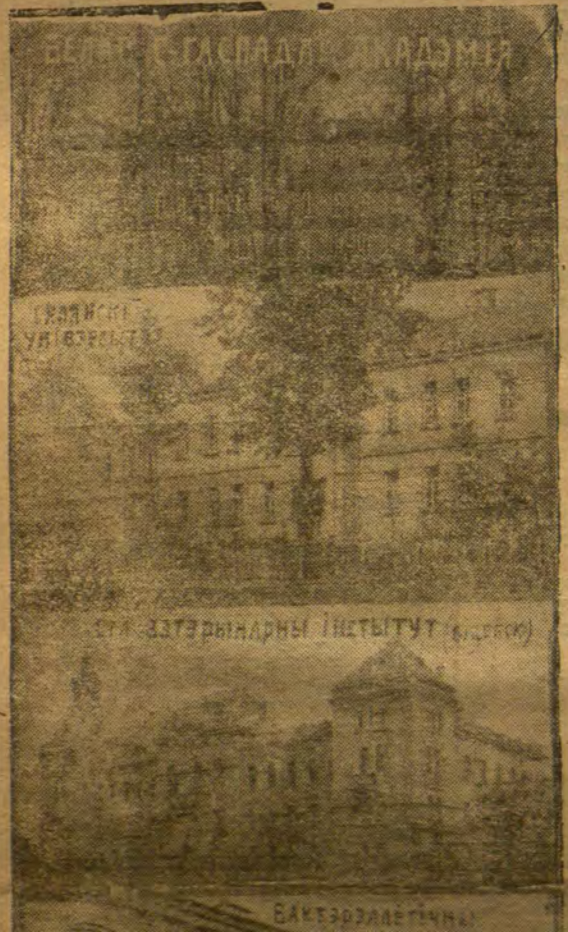

Прывітаньне тав. Гамарніка

У дзень дзесяцігодзьдзя Сав. Беларусі гарачае камуністычнае прывітаньне ўсім тым, хто са зброяй ў руках змагаўся за Савецкую Беларусь, усім тым, хто аддаваў і аддае ўсе свае сілы справе сацыялістычнага будаўніцтва Беларусі, усім тым, хто жыцьцё сваё заўсёды гатоў аддаць абароне Савецкай Беларусі і ўсяго Савецкага Саюзу ад усіх ворагаў пралетарскай рэвалюцыі.

ГАМАРНІК.

Прывітальная тэлеграма т. Уншліхта

На вялікі жаль неадкладная работа не дазваляе мне прысутнічаць на ўрачыстым паседжаньні, прысьвечаным 10-цігодзьдзю Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі. Горача вітаю з перамогамі, якімі ўвенчаны слаўны дзесяцігадовы шлях БССР, з буйнейшымі дасягненьнямі ў галіне сацыялістычнага будаўніцтва ЦК Кампартыі Беларусі, урад, усіх працоўных БССР, часьці Чырвонай арміі, усіх актыўных удзельнікаў барацьбы за Савецкую Беларусь, што крывёю і самаахвярным гэраізмам змагаліся за перамогу сацыялізму.

Уншліхт.

Прывітальная тэлеграма т. Любімава

Шкадую, што рад неадкладных спраў перашкаджаюць асабістому ўдзелу ў сьвяткаваньні дзесяцігодзьдзя Беларусі. Вітаю беларускія арганізацыі ў дзень дзесяцігодзьдзя і выказваю цьвёрдую ўпэўненасьць у далейшым разьвіцьці яе гаспадарчай і культурнай працы.

ЛЮБІМАЎ.

Масква.

Прывітаньне тав. Позэрна

У дзесятую гадавіну БССР прыношу гарачыя пажаданьні посьпеху ў справе сацыялістычнага будаўніцтва.

ПОЗЭРН.

Ленінград.

Прывітаньне ад старшыні Саюзнага ЦВК т. Калініна

Ад усёй душы вітаю пралетарыят і сялянства Беларусі ў 10 гадавінай яе самастойнага існаваньня.

Я ўпэўнены, што гэта дата будзе тым перавалам, з якога беларускі народ з яшчэ большай энэргіяй і воляй возьмецца за будаўніцтва сацыялізму.

М. Калінін.

Прывітаньне ад старшыні ЎсеЦСПС т. Томскага

Шлю гарачае прывітаньне ўраду і ўсім працоўным БССР у дзень дзесяцігодзьдзя Савецкай Сацыялістычнай Беларусі.

М. Томскі.

Няхай мацнее і квітнее Чырвоная Беларусь

(Прывітаньне Наркамваенмора тав. ВАРАШЫЛАВА)

Шлю гарачае прывітаньне рабочым і сялянам Беларусі ў вялікі дзень дзесяцігадовага юбілею БССР.

Жадаю поўнага посьпеху ў складанай справе сацыялістычнага будаўніцтва. Індустрыялізацыя рэспублікі на базе растучай сельскай гаспадаркі ў корані зьменіць абліччэ Беларусі, якая вякамі прыгняталася чужаземнымі фэадаламі-прыгоньнікамі, бязьлітасна эксплёатаваўшымі краіну. Уздым народнае гаспадаркі—ёсьць цьвёрдая база ўзмацненьня абароны.

Ад імя Рэўваенсавету СССР выказваю ўпэўненасьць'

Прывітаньне тав. Гая

У дзень дзесяцігадовага вызваленьня ад прыгнечаньня, убоства і зьняволеньня БССР шлю палкае братэрскае прывітаньне ЦВК, рабочым і сялянам Савецкай Беларусі. Пераконаны, што свабода і незалежнасьць БССР, здабытая крывёю яе лепшых сыноў, застанецца непарушнай пад цьвёрдым умелым кіраўніцтвам нашай кампартыі. Абяцаю па першым вашым закліку, як гэта было дзесяць гадоў назад, зноў стаць пад вашы баявыя сьцягі і з вамі ра... ...ніць інтарэсы на-

Прывітаньне тав А. І. Рыкава

У тэлеграме старшыні СНК СССР т. А. І. Рыкава ЦК КП(б)Б, ЦВК і СНК БССР гаворыцца: «У дзесятую гадавіну арганізцыі БССР шлю гарачае прывітаньне пралетарыяту і працоўнаму сялянству Беларусі. Разам з працоўнымі ўсяе савецкае старыны рабочыя і сяляне вашае рэспублікі змагаліся і перамаглі ў грамадзянскай вайне і абаранілі заваяваньні Кастрычнікавае рэвалюцыі. Цяпер Савецкая Беларусь зьяўляецца яскравым прыкладам таго, як рабочая кляса ў саюзе з сялянствам бязьлітасна зьніштажае ўсякае нацыянальнае прыгнечаньне, усякую нацыянальную няроўнасьць і ў братэрскім саюзе з іншымі сацыялістычнымі рэспублікамі аб'ядвае намаганьні працоўных усіх нацыянальнасьцяй да пабудовы новага грамадзтва». (ТАСС).

Адозва ЦВК СССР да ўсіх працоўных Беларусі

У адозьве ЦВК СССР да рабочых, сялян і ўсіх працоўных БССР з поваду дзесяцігодзьдзя з дня яе існаваньня між іншым гаворыцца:

ЦВК Саюзу напамінае ў гэты гістарычны дзень рабочым, сялянам і ўсім працоўным Беларусі, што іх дасягненьні ў гаспадарчым і культурным будаўніцтве сталі магчымымі толькі ў выніку Кастрычнікавай рэвалюцыі ва ўмовах улады саветаў дыктатуры пралетарыяту і цеснага саюзу рабочых і сялян.

ЦВК заклікае рабочых, сялян і ўсіх працоўных БССР цясьней згуртавацца пад сьцягам саветаў, пад ...цу па сацыялістычным будаўніцтве і працягваць у дружным і цесным саюзе з другімі народамі СССР вялікую справу разьняволеньня чалавецтва ад іга капіталізму.

Беларускі народ павінен памятаць, што калі тут у краіне саветаў ён ідзе па шляху няўхільнага разьвіцьця, то там, за рубяжом, яшчэ паранейшаму, як кажа дэклярацыя ўтварэньня Саюзу ССР, «нацыянальная розьнь, няроўнасьць каленіяльнае нявольніцтва, шавінізм, нацыянальнае прыгнечаньне, пагромы».

Ворагі вольнай Савецкай Беларусі не дрэмлюць.

Умацняйце абарону, цясьней згур...

Ленінград ... ПОЗЭРН.

Вітань ад нацменшасьцяй Паўночнага Каўказу

Першая Паўночна-Каўкаская нарада працаўнікоў нацменшасьцяй шле братэрскае прывітаньне ад імя 3.500.000 працоўных нацменшасьцяй краю і вітае ў асобе ЦВК БССР працоўных Беларускай Саюзнай Рэспублікі з 10-годзьдзем савецкай улады, якая прадаставіла магчымасьць культурнага і эканамічнага разьвіцьця беларускага народу.

Няхай жыве Беларуская Сацыялістычная Рэспубліка!

Старшыня нарады НАГІЕЎ.

...узмацненьня абароны.

Ад імя Рэвваенсавету СССР выказваю ўпэўненасьць што працоўныя Беларусі, гісторыяй пастаўленыя на варце рубяжоў Саюзу, прыкладуць усе сілы для ўмацненьня рабоча-сялянскай Чырвонай армії —гэтай надзейнай апоры мірнае працы Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

Няхай мацнее і квітнее Чырвоная Беларусь!

К. ВАРАШЫЛАЎ.

Менск--ЦК КП(б)Б, ЦВК і СНК

Ад усёй душы рэвалюцыянэра, бальшавіка, які працаваў амаль 10 год у Савецкай і Заходняй Беларусі вітаю Савецкую Беларусь з 10-годзьдзем.

МЭРТЭНС.

...ніць інтарэсы нашай слаўнай рабоча-сялянскай краіны.

Няхай жыве Савецкая Беларусь!

Настаўнік Вайсковай Акадэміі ГАЙ

ЦВК заклікае рабочых, сялян і усіх працоўных БССР яшчэ больш згуртавацца пад сьцягам саветаў, пад вопытным кіраўніцтвам свайго ўраду і яшчэ больш пашырыць і паглыбіць у новае дзесяцігодзьдзе пра-

...нальнае прыгнечаньне, пагромы.

Ворагі вольнай Савецкай Беларусі ня дрэмлюць.

Узмацняйце абарону, цясьней згуртуйце рады вакол Чырвонай арміі. (ТАСС).

Шчыльны саюз працоўных усіх нацыянальнасьцяй--аснова сацыялістычнага разьвіцьця БССР

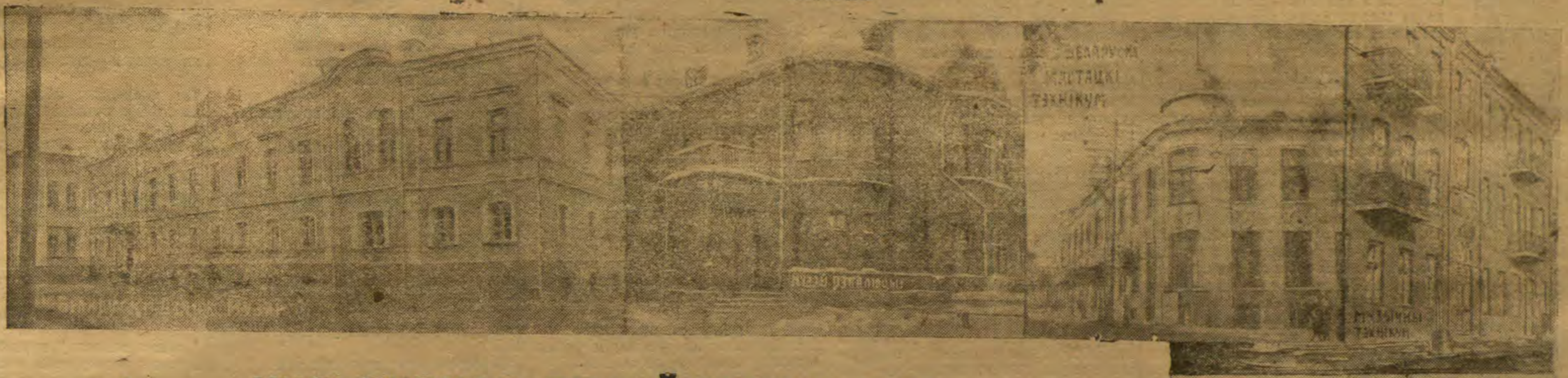

КУЛЬТУРНАЕ БУДАЎНІЦТВА БССР

(З артыкулу тав. Стасевіча)

У Х гадавіну БССР вышэй падымем сьцяг сацыялізму Наперад — за разьвіцьцё сацыялістычнай гаспадаркі за буйное калектыўнае земляробства!

Найбольш яскравымі паказальнымі вьяўляюцца посьпехі працоўных мас БССР у галіне культурнага будаўніцтва, у прыватнасьці разьвіцьця беларускай культуры.

Да Кастрычнікавай рэвалюцыі на тэрыторыі сучаснай Савецкай Беларусі ня было ніводнае вышэйшае навучальнае ўстановы, а ніжэйшыя школы, выключна на расійскай мове, абхаплялі толькі 43 проц. дзяцей, галоўным чынам, эксплёататарскіх пластоў насельніцтва. У Савецкай Беларусі ёсьць 4 ВНУ: Белдзяржунівэрсытэт-с.-г. Акадэмія, Вэтэрынарны Інстытут, Камуністычны унівэрсытэт імя Леніна, рад навукова-дасьледчых інстытутаў і як навуковае завяршэньне культуры і гаспадаркі БССР—Беларуская Акадэмія Навук.

Беларускае мастацтва і друк (тэатр, кіно, літаратура, прэса, выяўленчае мастацтва) сваё разьвіцьцё і прызнаньне атрымалі выключна пасьля Кастрычнікавай рэвалюцыі.

Зараз у БССР толькі за 6 год мірнай працы ёсьць 3 дзяржаўныя беларускія тэатры, дзяржаўны музэй, дзяржаўная бібліятэка, Белдзяржкіно, 2 радыё-станцыі, некалькі дзесяткаў рабоча-сялянскіх пісьменьнікаў і паэтаў. За час савецкае ўлады Белдзяржвыдавецтвам выдана 630 беларускіх кніг на 4.339 аркушах. З 17 газэт дзевяць вьяўляюцца беларускімі. На беларускую мову перакладаюцца выбраныя творы У. І. Леніна і выдаецца масавая навуковая і палітычная папулярная літаратура.

За гады дыктатуры пралетарыяту вырасьлі новыя формы і вьявіліся новыя віды будаўніцтва беларускай пралетарскай культуры—гэта сетка клюбаў, нардамоў, хат-чытальнень, чырвоных куткоў, гурткі, лекцыі і г. д. Гэтыя новыя віды палітыка-асьветнай і культурна-масавай работы кожны год абхапляюць дзесяткі тысяч чал.

Зараз у БССР пры Беларускай Акадэміі Навук арганізуюцца яўрэйскі і польскі сэктары, латыская сэкцыя, катэдра гісторыі Літвы, выдаюцца дзьве яўрэйскія, польская і літоўская газэты, ёсьць 200 яўрэйскіх, 141 польская, 6 літоўскіх і 16 латыскіх школ, арганізаваны яўрэйскі дзяржаўны тэатр, пры пэдфаку Белдзяржунівэрсытэту адкрыты яўрэйскае і польскае аддзяленьні і г. д. Самыя складаныя і самыя цяжкія задачы культурнага будаўніцтва патрабуюць ад працоўных мас Савецкай Беларусі максымальных творчых намаганьняў і максымальнага ідэалёгічнага і арганізацыйнага згуртаваньня вакол лёзунгаў кампарты.

Беларуская Акадэмія Навук

І ў дзень сьвята, другая ўрачыстасьць: адчыненьне Беларускае Акадэміі Навук. Дзіця Кастрычніка — БАН — зарадзілася 7 год назад і прайшло шлях ад малое тэрміналёгічнай камісіі да вялікай навукова-дасьледчай арганізацыі. Ужо за мінулы час свайго існаваньня тагочасны Інбелкульт прарабіў вялізарную працу.

Досьледы Інбелкульту не засталіся ляжаць мёртвым капіталам у цішы габінэтаў. Яны ўтвораны ў жыцьцё. На падставе здабытых матар'ялаў будуюцца новыя заводы і індустрыялізуецца краіна, інтэнсіфікуецца сельская гаспадарка, будаўніцтва нацыянальных культур — яўрэйскай, польскай і інш.— таксама вядзецца тут.

Усёю гэтаю працаю навукова - дасьледчая інстытуцыя заваявала сваё месца ў будаўніцтве пралетарскае культуры і сацыялістычнае гаспадаркі на Беларусі. Рэарганізацыя Інбелкульту ў Беларускую Акадэмію Навук яшчэ больш пашырыць магчымасьць для плённай працы на карысьць працоўных мас Беларусі і ўсяго Савецкага Саюзу.

У гэтым гістарычная роля Беларускае Акадэміі Навук.

За пралетарскі зьмест нацыянальнай культуры

Рабочая кляса і яе камуністычная партыя на чале будаўніцтва беларускай культуры

К. Чорны М. Зарэцкі Зьм. Бядуля Якуб Колас Янка Купала Ц. Гартны М. Чарот Крапіва Александровіч

КУЛЬТУРНАЕ БУДАЎНІЦТВА САВ. БЕЛАРУСІ

Беларуская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка фактычна прыступіла да культурнага будаўніцтва ў 1920 годзе, пасьля аслабаненьня БССР ад белапалякаў, гэта значыць на тры гады пазьней, чым РСФСР. Савецкая ўлада знайшла культурна-асьветную справу ў поўным заняпадзе. Імпэрыялістычная вайна, якая адбывалася на тэрыторыі Беларусі, эвакуацыя насельніцтва і ўстаноў у часе вайны, нямецкая акупацыя, грамадзянская вайна з бела-польскай акупацыяй—усё гэта прывяло стан народнай асьветы на тэрыторыі БССР у поўны заняпад.

У такіх варунках трэба было налажваць школьную і культасьветную справу, «каб давесьці да канца пачатую з Кастрычнікавай рэвалюцыі справу перабудовы школы са зброі клясавага панаваньня буржуазіі ў зброю поўнага зьнішчэньня падзелу грамадзян на клясы, у зброю камуністычнага пераражэньня грамады» (З праграмы камуністычнай партыі). Пры гэтым новая «школа павінна быць ня толькі праваднікам прынцыпаў камунізму наогул, але і праваднікам ідэёвага, арганізацыйнага, выхаваўчага ўплыву пралетарыяту на поўпралетарскія і непралетарскія колы працоўных мас у мэтах выхаваньня пакаленьня, здольнага канчаткова ўстанавіць камунізм» (з тэй жа праграмы). Перад асьветай сталі новыя задачы: стварыць з падрастаючай моладзі новае пакаленьне людзей-барацьбітоў за камуністычную грамаду з псыхалёгіяй калектывізму, з цьвёрдай воляй, грамадзка-патрэбнай кваліфікацыяй, з матэрыялістычным сьветапоглядам, на падставе яснага разуменьня законаў разьвіцьця прыроды і грамады; узьняць сьвядомасьць дарослага працоўнага насельніцтва, выхаваць з яго барацьбітоў і абаронцаў прынцыпаў камунізму і зрабіць яго актыўным удзельнікам сацыялістычнага будаўніцтва, распаўсюджваць, паглыбляць і замацоўваць прынцыпы камунізму. Да гэтай сутнасьці савецкае асьветы былі дапасаваны сыстэма асьветы, навучальныя пляны, праграмы, падручнікі, літаратура, мэтады і сыстэма працы, падрыхтоўка і перападрыхтоўка культурна-асьветных працаўнікоў. Зразумела, што за кароткі тэрмін існаваньня савецкай улады на гэтым шляху яшчэ ня ўсё зроблена, ня ўсё як сьлед дапасавана, але асноўныя вехі і формы ўжо намечаны і трэба толькі іх усё глыбей і мацней [illegible] канкрэтным

ных устаноў для невялікай і эканамічна слабой Беларускай Рэспублікі вымагае вялікага напружаньня матар'яльных сродкаў, тым больш, што ВНУ БССР не атрымалі ад старога ладу ніякай спадчыны; але, бясспрэчна, гэтыя вялікія матар'яльныя затраты ў хуткім часе акупяцца. Ужо і дагэтуль Унівэрсытэты і Акадэмія выпусьцілі больш 1000 кваліфікаваных спэцыялістых, аграномаў, лесаводаў, пэдагогаў, юрыстых, эканамістых і дактароў, якія расьцярушыліся па краіне і працуюць над уздымам яе эканомікі і культуры. Лік студэнтаў у ВНУ і рабфаках БССР дасягнуў у 1927-28 годзе 4632 асоб. У лік прынятых у ВНУ ў 1928-29 годзе—75,7 проц. складаюць рабочыя, сяляне і іх дзеці.

ВНУ БССР арганізаваліся пасьля рэвалюцыі і разьвіваліся ў вельмі цяжкіх умовах гаспадарчага будаўніцтва, а таму ня маюць яшчэ належнага абсталяваньня і спэцыяльных будынкаў. Толькі ў 1927-28 навучальным годзе ўрад БССР прыступіў да пабудовы спэцыяльных будынкаў Беларускага Дзяржаўнага Унівэрсытэту. Пабудова вучэбных будынкаў для Унівэрсытэту разам з абсталяваньнем абыйдзецца каля 8 мільёнаў рублёў; у сучасны момант ужо ўчарне заканчваецца 4 вучэбных карпусы; у наступным годзе будуць пачаты пабудовай бібліятэка і клінікі. Унівэрсытэт будуецца па апошнім слове тэхнікі; гэта будзе лепшым помнікам культуры ў БССР.

Нізкі культурны ўзровень беларускай вёскі прымусіў надаць галоўную ўвагу палітасьветнай працы і паставіць галоўным чынам пытаньні аб працы ў вёсцы. Галоўнымі палітасьветнымі ўстановамі ў вёсцы зьяўляюцца народны дом і хата-чытальня. У сярэднім у кожным раёне маецца адзін народны дом і 3 сеткавыя хаты-чытальні. Да таго-ж сяляне па сваёй уласнай ініцыятыве часта адчыняюць хаты-чытальні і чырвоныя куткі, а больш усяго дапамагаюць сялянскай ініцыятыве ў гэтым напрамку рабочыя шэфы. Сеткавых, дагаворных і шэфскіх хат-чытален і нардамоў у 1927-28 годзе лічылася 542; чырвоных куткоў—1621. Можна з упэўненасьцю сказаць, што хата-чытальня паступова пачынае ўрастаць у быт сялянства.

Ня гледзячы на значны рост сеткі пачатковых школ і [illegible] няпісьменнасьці сярод дарос-

Перападрыхтоўка настаўнікаў, якія працуюць у школах нацыянальных меншасьцяй, вядзецца больш узмоцненым тэмпам, чымся перападрыхтоўка настаўнікаў беларускіх школ, у сьвязку з тым, што першыя маюць большую кваліфікацыю ад другіх.

Адчынен яўрэйскі дзяржаўны тэатр, арганізаваны яўрэйскі, польскі, літоўскі і латыскі сэктары пры Беларускай Акадэміі Навук для распрацоўкі навуковых праблем, зьвязаных з асаблівасьцямі гэтых нацыянальнасьцяй.

Адначасна з інтэнсыўнай культурна-асьветнай працай, якая вядзецца ў Беларускай Рэспубліцы, разгортваюцца і вышэйшыя формы беларускай культуры; да рэвалюцыі беларускае друкаванае слова забаранялася, беларуская мова асьмейвалася; у сучасны момант беларуская мова зрабілася мовай, на якой вядзецца праца ўсіх устаноў Беларускай Рэспублікі, на беларускай мове пішуцца кнігі, выдаюцца газэты, часопісі, навуковыя працы, разьвіваецца літаратура, мастацтва. Прадукцыя Бел. Дзярж. Выдавецтва толькі за апошнія тры гады дасягнула 4044 друкаваных аркушаў з лікам адбіткаў каля 33 мільёнаў; гэта калёсальная лічба, калі прыняць пад увагу, што да рэвалюцыі кніг на беларускай мове ня было. У адным гор. Менску выдаюцца 4 газэты і 17 часопісаў на беларускай мове.

Апроч старых беларускіх пісьменьнікаў (Янка Купала, Якуб Колас, Зьмітрок Бядуля, Цішка Гартны і інш.), якія жывуць і пішуць і да сучаснага моманту і якія значнай частцы культурнага насельніцтва вядомы,—рэвалюцыя вылучыла цэлы рад новых літаратараў, якія вырасьлі ўжо ва ўмовах савецкай улады; замест асобных пісьменьнікаў і паэтаў мы маем ужо цэлыя літаратурныя аб'яднаньні (Полымя, Беларускае Літаратурнае Аб'яднаньне БАПП і Ўзвышша). Да старых беларускіх пісьменьнікаў мы можам далучыць некаторыя салідныя ужо ў Беларусі імёны новых пісьменьнікаў, як Міхась Чарот, Міхась Зарэцкі, беларускі байкапісец Крапіва, Александровіч, Дубоўка, Дудар, Кузьма Чорны і інш. Беларускія пісьменьнікі перасталі пісаць толькі вершы; з-пад пяра беларускіх пісьменьнікаў выходзяць ужо аб'ёмістыя раманы і аповесьці.

Разьвіваецца беларускі тэатр і кіно, беларуская музыка, беларускае вобразнае мастацтва. У Савецкай Беларусі працуюць 4 дзяржаўных тэатры, з якіх 3 на беларускай мове і адзін на яўрэйскай. Беларускае мастацтва ідзе самастойнымі шляхамі свайго разьвіцьця: большасьць п'ес, якія ставяцца на сцэнах беларускіх тэатраў, зьяўляюцца арыгінальнымі беларускімі п'есамі, якія напісаны ў пасьлярэвалюцыйны пэрыяд, якія адбіваюць жыцьцё Беларусі, як у яе гістарычным мінулым, так і сучаснае. Барацьба за Савецкую Беларусь, за аднаўленьне яе, разьвіцьцё яе гаспадаркі і культуры, атрымалі ўжо частковае адбіцьцё ў пастаноўках беларускіх тэатраў і кіно. З багацейшай беларускай народнай песьні шляхам яе гарманізацыі вырастае беларуская музыка, складаецца беларуская опэра.

Патэнцыяльныя сілы беларускага народу, якія былі закованы ў цяжкія ланцугі царскай няволі, як бы прабудзіліся ад дунавеньня пралетарскай рэвалюцыі. Беларускі пралетарыят у саюзе з бядняцкім і серадняцкім сялянствам, у братэрскім супрацоўніцтве з працоўнымі ўсіх нацыянальнасьцяй Савецкага Саюзу ўтварае беларускую пралетарскую культуру і гэтым самым уносіць сваю лепту ў міжнародную скарбніцу пралетарскай культуры.

Народны камісар Асьветы
А. БАЛІЦКІ.

УРАЧЫСТАЯ ДАТА*)

(1 СТУДЗЕНЯ 1919—1 СТУДЗЕНЯ 1929)

. . . .
У даліны зьвіваецца змрок,
па сьнягу пакаціліся пасмы.
Пазлацістай убраны зарой
небакрай усьміхаецца ясны.

З небакраю істужкі ляглі
на вяршаліны стромкага бору.
Срэбра сьнегу ільсьніцца ў гальлі,
срэбра зімняга, чыстага ўбору.

Цішыня... цішыня... цішыня...
Быццам сон з гэтай сьцюжай сябруе.
Капыты толькі ў зьвеях зьвіняць,
шарахціць над аглоблямі збруя.

А ў начы галасілі вятры,
абрывалі ў мяцеліцы крыльле.
Бор стагнаў у павевах стары,
да зацьі за [illegible] выбачэла(?) выдалі.

Там, у Расіі, былі
бойкі: Кастрычнік паўстаў.
Болаты новых быліц
клікалі да хараства.

Да хараства перамог,
да вызваленьня людзей.
Край наш стрымацца ня мог:
водгаласс зараз ідзе.

Тузгалі доўга яго,
доўга благалі усяк.
Помсты няўгасны агонь
бачыў на ўсходзе бядняк.

Там, у Расіі, былі
хмары-ірдзелевы шоўк.
Да беларускай зямлі
[illegible] дапаможнік прышоў.

Менш гаварыў камунар,

Праз нязьлічоныя сьляды
раўнейшай робіцца дарога.
Калі паэт сьпяваў раней:
«загляне сонца у ваконца»,
«і будзе школка для дзяцей»,
«і будзе ў торбе талаонца»,—

дык зараз песьняй не абняць
усю сучасную асьвету.
І нельга ў песьні ўсё сказаць
пра школы і ўнівэрсытэты.

І нельга ў песьні ўсё сказаць
пра цуды калектыўнай волі,
якімі будзем адзначаць
мы паляпшэньне нашай долі.

Магчыма, здарыцца ня раз
наперадзе бяда якая,
але—хто ў прошлым не заграз,
таго й наступнасьць [illegible]

МАКСІМ ЛУЖАНІН

Мы

Мы кожны дзень расьцём у вышыню,
наш кожны крок акован перамогай,
і песьні нашыя за працаю пяюць,
вітаючы зару ва ўсіх дарогах.

Наш сьпеў з крыві: ня трэба пітаваць,
мы не гадуем росьпя слоў нішчымных,
бо нам эпоху суджана падняць
і падтрымаць уласнымі плячыма.

Ля мора дзён глыбей пячэ рака,
там ня імкнуць узрушаныя стромы.
Юнацтва скончана. З абліччам юнака
ідзе у сьвет вандроўнік задумённы.

І вось ён сьвет! А гэта—наша дома!
У творчай працы пявычэрпны дзень,
мы падышлі да грані пералому,
каб працаваць сталей і цьверазей.

Даруй, мой край, мне песьню пра каханьне,
хоць мо' й жыве яна ў гамонках верацён,
хоць мо' й хацелася-б ўсё тымі-ж юнакамі
страчаць тады, вітаючы жыцьцё.

Цяпер гудок зару на працу будзіць:
— Устань паэт! Паслухай пульс жыцьця!
Хай песьні радасьцю варштатаў будуць,
хай весьнікамі к струджаным ляцяць!

Мы мала ведалі. Нам незнаёмы путы.
Шчасьлівай раніцай мы пачыналі жыць.
Благаслаўляем тых, што пранясьлі пакуту,
за нашы дні і нашы рубяжы.

А калі вочы хцівых загранцца,
мы адсякам галовы тых мэдуз,
і стане армія нясьпыннай творчай працы
сталёваю сьцяной
за
Беларусь.

С. ЛІХАДЗІЕЎСКІ

Беларусь

Вякамі скрыўджаны,
Пануры, ціхі, дымны—
У цьвеце зор
Сягоньня мілы край.
І грудзі поўняцца
Уадымам неабдымным,
І келіх пачуцьця
Напоўнен цераз край.

Гляджу на сонца яе,
На твары, на ўрачыстасьць—
І думы струменем
Іскрыстым папłылі...
О, колькі раз
Выметалі дачыста
Твае імкненьні,
Радасьці разьліў...

Палын на гонейках,
Сыны ў выгнаньні...
У змроку стыў

тва, які пачаўся в часоў Кастрычнікавае рэвалюцыі, ня змог за кароткі тэрмін існаваньня савецкай улады цалкам зьліквідаваць цяжкую спадчыну, у зьвязку з чым культурныя задачы ў Беларусі і на новае дзесяцігодзьдзе набываюць надзвычайна важнае значэньне. З часоў Кастрычнікавае рэвалюцыі мы дасягнулі значных посьпехаў у галіне народнай асьветы.

Асаблівая ўвага надавалася разьвіцьцю масавай нарасьветы. Тут пастаўлена ясная мэта—ажыцьцяўленьне да 1933-34 навучальнага году ўсеагульнага абавязковага навучаньня; гэта мэта пляномерна і няўхільна ажыцьцяўляецца. Штогод адчыняюцца сотні новых школьных камплектаў, будуюцца новыя і капітальна рамантуюцца старыя школьныя будынкі. Колькасьць вучняў і процант ахопу дзяцей у чатырохгадовых пачатковых працоўных школах павялічваецца: так у 1924-25 навучальным годзе процант ахопу ў веку ад 8 да 11 год уключна дасягаў 63.2; у 1925-1926 г.—66.2; у 1926-27 г.—71.6. Калі параўнаць гэтыя даныя са становішчам пачатковай асьветы ў межах сучаснай БССР да вайны, калі процант ахопу дзяцей ад 8 да 11 раўняўся 43 проц., дык мы ўбачым, які аграмадны крок наперад у справе народнай асьветы зроблен за кароткі час існаваньня БССР. У 1928-29 навучальным годзе ў большасьці акруговых гарадоў і ў цэлым радзе сельскіх мясцовасьцяй рэспублікі ўжо ўводзіцца ўсеагульнае абавязковае навучаньне для дзяцей першага школьнага ўзросту (8 год) і гэты факт зьяўляецца лепшым доказам культурных дасягненьняў савецкай улады ў БССР і лепшай адзнакай 10-годзьдзя абвяшчэньня БССР.

Асабліва вялікія дасягненьні БССР трэба адзначыць у справе разьвіцьця вышэйшай адукацыі. Як вядома, ва ўсіх беларускіх губэрнях царскай Расіі ня было ніводнай вышэйшай навучальнай установы. Савецкі ўрад БССР добра разумеў, што без падрыхтоўкі належнага кадру высокакваліфікаваных спэцыялістых па розных галінах гаспадаркі і будаўніцтва ня можа быць разьвіцьця эканамічнага дабрабыту і культуры краіны. Адной з яго першых вялікіх задач у гэтым напрамку было адчыненьне ў Менску Беларускага Дзяржаўнага Унівэрсытэту. Зараз Унівэрсытэт мае тры факультэты: пэдагагічны, мэдыцынскі і факультэт права і гаспадаркі. У сучасны момант вядзецца праца па арганізацыі хэміка-тэхнічнага факультэту.

Апроч таго, з вышэйшых навучальных устаноў у БССР у сучасны момант існуюць: Беларуская Дзяржаўная Сельска-Гаспадарчая Акадэмія ў Горках, Аршанскай акругі, з факультэтамі — агранамічным, лясным, землеўпарадкаваньня і мэліярацыйным; Вэтэрынарны Інстытут —у Віцебску і Камуністычны Унівэрсытэт—у Менску. Вядома, што ўтрыманьне 4 вышэйшых навучальнах да насельніцтва, яшчэ большым у эўрапейскай частцы РСФСР. Згодна перапісу 1926 году граматных у эўрапейскай частцы РСФСР было 44,1 проц., у БССР—40,7 проц. Тлумачыцца гэта тым, што насельніцтва Беларусі было значна больш адсталым у культурных адносінах. Але тэмп граматнасьці насельніцтва ў БССР больш шпаркі, чымся ў РСФСР; з 1920 году па 1926 год процант граматнага насельніцтва ў эўрапейскай частцы РСФСР павялічыўся на 18, а ў БССР—на 26.

У сучасны момант складзен падрабязны плян зьнішчэньня няпісьменнасьці сярод дарослых.

Савецкая ўлада з самага пачатку свайго існаваньня на Беларусі надала вялікую ўвагу разьвіцьцю культуры ў нацыянальных формах сярод працоўных мас, каб даць магчымасьць усім нацыянальнасьцям рэспублікі атрымаць адукацыю і выхаваньне на сваёй роднай мове. Кожная нацыянальнасьць мае свае працоўныя школы з выкладаньнем на роднай мове, прыблізна ў той прапорцыі, якая адпавядае колькасьці насельніцтва гэтай нацыянальнасьці ў рэспубліцы. У 1927-28 г. працоўныя школы па нацыянальнай адзнацы падзяляліся наступным парадкам (разам з нядаўна далучанай да БССР Гомельшчынай): беларускіх 4-годак 4725 ці 91.5 проц.; 7-годак 216 ці 70.1 проц.; яўрэйскіх 4-годак—148, ці 2.9 проц., 7-годак 61 ці 19.8 проц., польскіх 4-годак—133 ці 2.6 проц., 7-годак—12 ці 3.9 проц.; расійскіх 4-годак 118 ці 2.3 проц., 7-годак—18 ці 5.9 проц.; іншых 4-годак—39 ці 0,7 проц., 7-годак 1 ці 0.3 проц.

Зразумела, дзеці розных нацыянальных меншасьцяй вучацца ня толькі ў сваіх нацыянальных школах, але і ў школах агульных і калі ўзяць усіх вучняў данай нацыянальнасьці, дык процант абхопу школай дзяцей адпаведнай нацыянальнасьці, будзе значна большым і будзе адпавядаць суадносінам насельніцтва данай нацыянальнасьці да агульнага ліку насельніцтва Рэспублікі.

Праводзячы беларусізацыю, беларускі ўрад асаблівую ўвагу надае забесьпячэньню культурных патрэбаў працоўнага насяленьня нацыянальных меншасьцяй.

Для падрыхтоўкі настаўнікаў для яўрэйскіх і польскіх школ існуюць яўрэйскія і польскія сэкцыі пры Беларускім Дзяржаўным Унівэрсытэце, тры яўрэйскія і адзін польскі пэдагагічныя тэхнікумы, якія поўнасьцю забясьпечваюць працоўныя школы выкладчыкамі на адпаведных мовах. Для падрыхтоўкі настаўнікаў для латыскіх школ Народны Камісарыят Асьветы пасылае за свой кошт рабочых і сялян латышоў вучыцца ў Ленінград, дзе маецца латыскі пэдагагічны тэхнікум; скончыўшы гэты тэхнікум, яны вернуцца назад і будуць працаваць у школах БССР.

Вы аднэй, мабыць, з імі радні
маёй роднай краіны напевы...

Нам нагадвае сумны іх шум
пра штодзённыя клопаты, дзеі.
Непакоем трывожыць душу,
каб абапал мы добра глядзелі...

Па-над шляхам спляліся сукі,
у бахматым убраньні сьцюдзёным.
Надзвычайным здаецца такім
гэты лес, харавством атулёны.

Калі глянеш ты раптам усьлед—
уцякаюць зялёныя хвоі.
І шумяць многатонна усе
з непазбыўным сваім непакоем...

Ягад зімных вяночкі з рабін
пунсавеюць на фоне срабрыстым.
Ці сумысьля іх тут хто завіў,
ці рассыпала восень маністы?

Дрэвы ніквуць, сплываюць назад,
усьміхаюцца ветліва вёскі.
Між бярозавых даўніх прысад
шыза-сіняга дыму палоскі.

Так знаёма усё навакол,
быццам быў тут нядаўна, учора.
А, здаецца, ня выстарчыць слоў,
каб сказаць пра знаёмае добра.

Слоў такіх і на сьвеце няма:
толькі сэрцам адчуеш ты шчырым.
А калі ў тваім сэрцы зіма,
палятуць ад цябе яны ў вырай...

І. У пачатку было слова, і на слове слова, і пад словам таксама слова.
Нешта было даўно,
нехта пісаў лісты.
Канулі дні на дно,
жар прагарэў, прастыў.

Зноў падкладалі дроў,
словы былі ізноў.
Дрэннае ці дабро
также лягло на дно...

Вельмі любілі народ
і з верашчакай бліны.
Дрэннае ці дабро—
не разжавалі яны.

Хтосьці кудысь ішоў,
некага нехта зваў.
Слоў—было многа слоў,
дзеі—ніхто ня знаў...

Вось праз такі туман
і праўдзі народ!
Праўда ці скрозь мана,
дрэннае ці дабро...

Сьцежкі ня меў прарок,
хто-б яму веры даў?
Дрэннае ці дабро—
розная ў тым наўда.

2. Справа прышла зьлева
Дні падмянялі гады,
час вельмі хутка ішоў.
І на усходзе тады
хмары—ірдзелевы шоўк.

...
як а-над страхі вераб'і.

Згадваем ганыя дні,
Ленінская партыі кліч:
«Нясеце на Захад агні,
вітае вас шчыра Ільліч».

3. Адбылося ўтварэньне Беларускае Сацыялістычнае Савецкае Рэспублікі
Былі памылкі і разгоны,
хапала крыўды і абраз,
але ўчынак векапомны
ў праменьні пурпурным ня згас—

Нарада думных камунараў
сказала: «Хай апошні бой
праз беларускія абшары
вызвольчай коціцца ракой.

Паўстань з бяспраўя і пакуты,
абрабаваная зямля!
Разбурацць кайданы і путы
сыны чырвонага Крамля...

Табе мы шчыра дапаможам,
ты будзеш вольная, як мы
Краіна выйдзе пераможна
з абоймаў лютае зімы».

І вось—Рэспублікі Саветаў
так нараджэньне працякло,
і так на мапу ўсяго сьвету
змаганьне край наш узьвяло.

За руйнаваньнем-красаваньне
найпрыгажэйшае ідзе.
«Настала ўнукаў панаваньне
там, дзе ўчора плакаў дзед».

4. Прышоў і зайка, просіць пайку
Прышоў і зайка, просіць пайку.
Якую пайку.—сам ня знае!
Ня то ён войкаў, гэты зайка,
калі была пара ліхая.

Ня то ён бегаў у алешнік
і тым рэспубліку уславіў.
Адно вядома—што канешне
павінна месца быць на лаве.

Яго вазілі, даглядалі,
зрабіўся тлусьценькім наш зайка.
І вось прарокуе у далі
узяўшы ў рукі сваю пайку:—

«Усё, што зроблена ў краіне,
свой ад мяне вядзе рыштунак.
І як памру—за мною хлыне
на той сьвет мне у падарунак»...

Хацелі даць і ў хвост і ў грыву:
ня бегай так далёка ў далі.
Але ня меў іх зайка львівы,—
яму па лапках толькі далі.

На гэтым скончылася справа,
калі казаць ясьней—ухілы.
Ён робіць так наскокі справа,
за ім Заблоцкі носіць мыла...

5. Тым часам вялікае адраджэньне ішло сваім парадкам
Замест пажарышч і руін,
якія ў спадчыну мы ўзялі,
паўсталі рэйкі каляін
і гуты новыя паўсталі.

Растуць заводы, гарады,—
надзея наша бяз трывогі.

...
Усе перашкоды зможа праца.
І песьня ў нашай старане
ў страёх сьвяточных будзе слацца.

. . . .

Цішыня, галасы, рознабой...
Сьмех і сьлёзы ў песьню зьвіліся.
Праляталоць яны над табой
і цяпер, як даўно, як калісьці...

Сьвет ня створаны плянам адным:
рознастайнасьць усюды пануе.
мо' прыгожае самае ў тым,
што знаходзім мы долю такую.

Вельмі сумна было-б на зямлі,
каб адно на адно нагаляла.
Вось цяпер—паглядзець, як жылі,
як жывуць—дык і часу замала. —

Той задаволены лёсам сваім,
на другіх паглядае праз пальцы.
А другі—ўсе жаданьні спаліў
і ня ведае: плакаць, сьмяяцца...

Карагод непазбыўных часін,
хараство твае сэрцам вітаю!
Шыгальлём шалясьлівым хвазін
дні кунежаць, ігліняць, зьлятаюць...

У паветры зімовым лягла
надзвычайная нейкая сіла.
Можа сілаю гэтай імгла
навакольле усё напаіла.

І такая надзея ў грудзёх,
і такая бадзерасьць і слодыч.
Мо' затым, што сьнягі на палёх,
а рака пад скляпеньнямі лёду.

Распрастайцеся, плечы мае!
Яшчэ толькі жыцьцё пачалося.
Падарожнаму вецер пяе,
з паласамі ў тон сугалосьсі.

Адпачынку пара ня прышла,
ў сьнег сьцюдзёны турботы ўсе
высып.
У бясконцасьці трапіцца шлях,
пры шляху нязьлічоныя высьпы.

Пазнаюць тут і радасьць і сум,
за сьвет цэлы хварэе хто-небудзь.
Набываюць і трацяць красу,
на спажытак і глебе і небу.

Новы дзень нас наперад заве
паглыбляць адраджэньне краіны.
Пераможа ўсё чалавек
пры змаганьні ўпартым, няспынным.

У далінь зьвіваецца змрок,
быццам кужалем выслана поле.
Пазлацістай убраны зарой
не зацьміцца штандар наш ніколі.

УЛАДЗІМЕР ДУБОЎКА.

Масква, сьнежань, 1928.

Бары вакол стагналі
Пад гулкі крок
Галодных воўчых зграй.

Ішлі і несьлі нам
Яны «збаўленьне»,
Ішлі і несьлі
Путы мужыку.
Аб нашых скарбах
Кожны лятуценіў,
І кожны нас прасіў
Пад посьвіст куль.

... І люд паўстаў
З крывавымі рукамі...
Пад гул гармат
Сьвет зьдзекаў, крыўды зьнік.
... І лом зьвініць
Аб моцна-шэры камень,
І стройны дом
Узводзяць нашы дні.

А грудзі поўняцца
Уздымам неабсяжным,
І келіх пачуцьця
Напоўнен цераз край.
Пяе сяло,
Пяе завод у сажы—
Дзесятак год
У зорах мілы край.

Першыя дзесяць

З нацыянальнае няволі, з цемры клясавага і эканамічнага ўціску, з нэндзы і бяспраўя выведзен наш край на шырокую дарогу грамадзкага жыцьця.

Мазолістая рука рабочага і селяніна, накіраваная магутным і глыбокім розумам генія-волата, выразіцеля надзей і імкненьняў працоўных, іх настаўніка і правадыра Леніна, узяла стырно дзяржаўнага кіраваньня і будаўніцтва,— пад ея такога грандыёзнага маштабу і значэньня, якога ня ведае гісторыя.

Ня кляса прывілеяванага дваранства, не буржуазны і капіталістычны парляманты кіруюць жыцьцем і лёсам мільёнаў працоўных: працоўныя самі, зьліўшыся ў братэрскі Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік, будуюць сваё жыцьцё на прынцыпах сацыялізму.

У атмасфэры сусьветнай нянавісьці і шалёнай злобы імпэрыялістых і хаўрусьнікаў іх, сацыялздраднікаў, пракладае рабочы і селянін свой шлях да новага жыцьця, да яснай будучыны.

Адбудоўваньне гарадоў, пастройка новых фабрык і заводаў, шырокі творчы размах работы для буйнога росту эканомікі і прамысловасьці, густая сетка школ розных тыпаў, вышэйшых навучальных і навуковых устаноў, канчаючы унівэрсытэтам і Беларускай Акадэміяй Навук,—вось тыя слаўныя этапы пройдзенай дарогі ў гэтае першае 10-цігодзьдзе.

Жалезная воля камуністычнае партыі, яе загартаванасьць у змаганьнях і перамогах, яе дысцыплінаванасьць і арганізаванасьць, адналітнае жаданьне мільёнаў працоўных заваяваць сабе належнае месца на зямлі для ажыцьцяўленьня сваіх палітычных і культурных ідэалаў ёсьць наймацнейшая парука перамогі ленінскай партыі.

Якуб Колас.

УПЕРАД ЗА ІНДУСТРЫЯЛІЗАЦЫЮ БССР

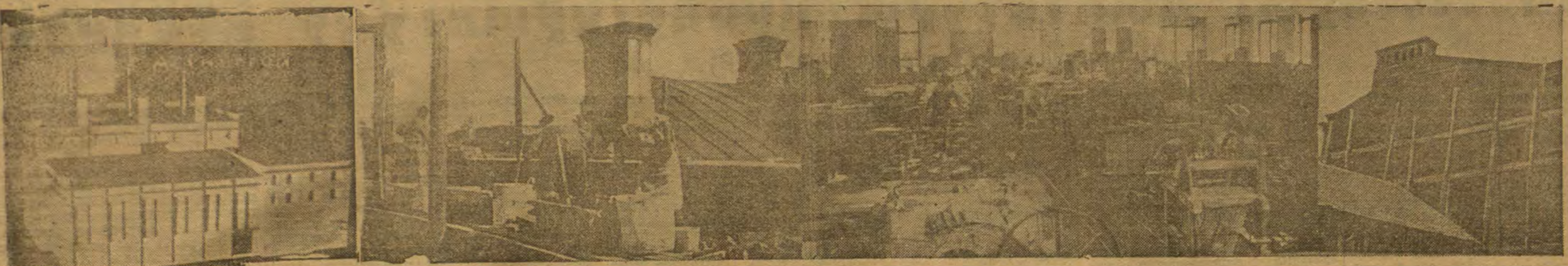

10 ГОД БУДАЎНІЦТВА САЦЫЯЛІЗМУ

Доўгай паласой на граніцы з заходня-эўрапэйскім капіталізмам (Польшча, Латвія) працягнуўся аванпост Савецкага Сацыялістычнага Саюзу—Беларуская Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка. Першага студзеня 1929 году мінае дзесяць год з дня ўтварэньня БССР. У агні Кастрычнікавай сацыялістычнай рэвалюцыі нарадзілася і фармавалася новая пралетарская рэспубліка саветаў, як вынік гэраічнай барацьбы паўстаўшага пралетарыяту пры падтрыманьні працоўнага сялянства за скіданьне капіталістычнага ладу.

Шостая паўночна-заходняя абласная канфэрэнцыя расійскай камуністычнай партыі (бальшавікоў), сабраўшыся 30-га сьнежня 1918 году пастанавіла:—«Абвясьціць самастойную Сацыялістычную Рэспубліку Беларусі... Пасьля чаго канфэрэнцыя абвясьціла сябе першым зьездам камуністычнай партыі Беларускай Рэспублікі». Так гаворыць тэлеграма прэзыдыуму першага зьезду (шостай канфэрэнцыі) камуністычнай партыі, пасланая на імя Савету Народных Камісараў. Такім чынам, праграма ленінскай бальшавіцкай партыі ў нацыянальным пытаньні на справе партыяй праведзена ў жыцьцё. Гэта зьявілася буйнейшым актам у гісторыі беларускага працоўнага народу. Пасьля гэтае пастановы партыйнай канфэрэнцыі, першага студзеня 1919 году быў выдан маніфэст Часовага Рэвалюцыйнага Рабоча-Сялянскага Савецкага Ўраду Беларусі, якім (маніфэстам)—«прадажная буржуазная беларуская рада з яе так званымі «народнымі міністрамі» абвешчана па-за законам», і агалошана ўлада саветаў рабочых, сялянскіх, батрацкіх і чырвонаармейскіх дэпутатаў. Такім чынам, рабочымі і працоўным сялянствам разам з Чырвонай арміяй дзесяць год таму назад былі выгнаны капіталістыя і памешчыкі разам з акупантамі замежнага капіталу і яго прыхвасьнямі і лёкаямі. У той час, як «прадажная беларуская рада», якая выказвала волю прыгнятальнікаў — капіталістых і памешчыкаў, імкнулася перапрадаць беларускі народ ад імпэратара расійскага (Мікалая другога) —кайзэру нямецкаму (Вільгельму другому), аб чым была паслана радай на імя Вільгельма вернападданіцкая тэлеграма з просьбаю прыняць высокае апякунства над беларускім народам—у гэты час камуністычная партыя (бальшавікоў), у поўнай згодзе з імкненьнем і воляй рабочае клясы і працоўнага сялянства Беларусі, на справе арганізавала свабод-

насьць вялікай колькасьці мястэчак з сотнямі тысяч местачковай беднаты. Таму эміграцыя з Беларусі лішніх рабочых рук была вельмі значная ў дарэвалюцыйны час (па няпоўных даных з Віцебскай, Магілеўскай і Менскай губ., з 1896 да 1914 году, перасялілася ў Сібір 565.267 чалавек, апрача таго шмат выехала ў Амэрыку і ішло на адходжыя промыслы).

На фоне адзначанай эканамічнай адсталасьці і прышлося савецкаму ўраду Беларусі аднаўляць народную гаспадарку і культуру БССР.

Задача разьвіцьця народнае гаспадаркі патрабавала і ў далейшым патрабуе, асабліва ў зьвязку з задачай рэканструкцыі ўсяе гаспадаркі і перабудовы Савецкай Беларусі з краіны аграрнай у краіну прамыслова-аграрную, — вельмі значных капітальных укладаньняў на працягу раду бліжэйшых гадоў. За мінулыя дзесяць год савецкі ўрад Беларусі пры ўсямернай дапамозе Савецкага Саюзу правёў вялізныя мерапрыемствы па аднаўленьні і рэарганізацыі народнае гаспадаркі і культурнага адраджэньня, што будзе відаць з наступных даных. Арганізацыя энэргетычнай, тэхнічнай і матар'яльнай базы для больш шпаркага разьвіцьця народнае гаспадаркі—гэта ёсьць галоўнейшая задача, якая стаіць перад урадам БССР. Асноўнымі энэргетычнымі рэсурсамі могуць быць такія фактары, як лес (які ўжо зьяўляецца сур'ёзнай базай будаўніцтва) і тарфяныя залежы на плошчы балот да 500 тысяч (па папярэдніх даных) гэктараў з запасам паветрана-сухога торфу з

Згодна сабраных матар'ялаў ПСУ аб даваеннай цэнзавай прамысловасьці ў 1913 годзе (год высокай кан'юнктуры) на 715 цэнзавых прадпрыемствах было 604 устаноўкі з 620 рухавікамі агульнай моцы ў 21.2 тыс. конскіх сіл, або ў сярэднім па 42.2 конскіх сіл на ўстаноўку і 34.2 конскіх сіл на адзін рухавік. Ужо ў 1926-27 г. у цэнзавай прамысловасьці БССР, якая ўладала ў сярэднім больш буйнымі прадпрыемствамі, чым у даваенны час, мы мелі на 196 устаноўках 303 рухавікі агульнай моцы ў 23.55 тысяч конскіх сіл, або па 118 к. с. на ўстаноўку і 70 на рухавік, а па прамысловасьці, якая знаходзіцца пад ведамам ВСНГ, адпаведна 176 к. с. на ўстаноўку і 100 к. с. у сярэднім на рухавік. Такім чынам, сярэдняя магутнасьць устаноўкі ў 1926-27 г. па цэнзавай прамысловасьці была вышэй даваеннай на 180 проц., а па прамысловасьці ВСНГБ — на 315%; сярэдняя магутнасьць рухавіка была вышэй даваеннай па ўсёй цэнзавай прамысловасьці на 105 проц., а па прамысловасьці ВСНГБ на 192 проц. Каафіцыэнт энэргефікацыі працы, г. зн. у адносінах магутнасьці рухавіка да ліку рабочых у цэнзавай прамысловасьці складаў у 1913 годзе 0,93, а ў 1926-27 годзе ўжо 1,26, г. зн. павялічыўся на 35.5 проц.; 1927-28 год прынёс з сабою далейшы рост магутнасьці ўстаноўленых у цэнзавай прамысловасьці рухавікоў на 9 проц. пры гэтым сярэдняя магутнасьць рухавіка на прадпрыемствах ВСНГБ дасягае ўжо 186 к. с.

Што-ж датычыць колькаснага абхвату вытворчасьці, дык у гэтай гасьць вялікі і перавышае сярэдні тэмп росту па Саюзе ССР.

Асінаўская Цэнтральная Электрастанцыя, якая павінна быць закончана ў 1930 годзе, зьяўляецца кардынальным мерапрыемствам, якое падводзіць новую энэргэтычную і тэхнічную базу ня толькі пад існуючую прамысловасьць, але забясьпечвае магчымасьць пабудовы значнае колькасьці новых буйных прадпрыемстваў. Вялізныя абшары тарфяных балот з добраякасным торфам даюць магчымасьць у далейшым шпаркім тэмпам разьвіваць электрыфікацыю БССР.

Таму СНК Саюзу ССР прызнаў неабходным распрацоўку пытаньня аб пабудове другое раённае электрастанцыі на тарфяным апале ў канцы пяцігодкі. Адпаведныя мерапрыемствы ў гэтай галіне прадугледжваюцца пяцігадовым пэрспэктыўным плянам разьвіцьця народнае гаспадаркі БССР. Гэтая мера адкрывае буйнейшыя пэрспэктывы для сацыялістычнага будаўніцтва Беларусі і ўзмацняе базу індустрыялізацыі.

Да гэтых часоў яшчэ Беларусь—пераважна сельска-гаспадарчая краіна. Пры гэтым с.-г. прадукцыя, а таксама лес і некаторыя мінэральныя рэсурсы зьяўляюцца галоўным мясцовым сырцом для асноўных галін прамысловасьці БССР.

Бюджэтныя даныя малююць той тэмп рэканструкцыі сельскае гаспадаркі і інтэнсыфікацыі яе, які праводзіцца ўрадам БССР; удзельная вага сродкаў, што ўкладваюцца ў сельскую гаспадарку Беларусі, наогул, якая складала ў 1925-26 годзе 29,3 проц. усіх выдаткаў па бюджэце, бязупынна павышаючыся, вырасла ў 1927-28 г. да 35.3 проц. У абсалютнай суме ўкладаньні ў сельскую гаспадарку ў бягучым гаспадарчым годзе раўняюцца 34.6 міл. руб. супроць 21,8 міл. рублёў у 1927-28 годзе.

Дынаміка сельскае гаспадаркі за апошнія гады характарызуецца наступнымі данымі: валавая прадукцыя ўзрасла ў 1926-27 г. параўнальна з 1925-26 г. на 15 проц. і раўняецца 744.144 тыс. руб. Пасеўная плошча складае 125.8 проц. плошчы даваеннага часу. Рост буйное рагатае жывёлы раўняецца ў 1927-28 годзе у процантах да 1916 году—141.3. Цяглавая сіла (рабочая скаціна) параўнальна з 1916 г. складае 123.2 проц. На працягу апошніх гадоў адбываюцца шматзьменныя працэсы зьмены мэтадаў у апрацоўцы зямлі ў бок павышэньня тэхнічнага ўзроўню, а таксама адбываецца сыстэматычнае абнаўленьне сельска-гаспадарчага інвэнтару. Вельмі характэрным у гэтай

эксплёатацыі лесу ў бюджэце складаў 26.000.000 руб. у 1927-28 г. і каля 30 міл. руб.—у 1928-29 годзе. Каля 32.4 проц. усёй с.-г. плошчы БССР лічыцца пад лясным фондам (праўда, яна на процантаў 6-7 скарацілася ў зьвязку з перадачай часткі плошчаў у земфонд). Лес забясьпечвае асноўную прамысловасьць БССР —дрэваапрацовачную, лес складае таксама адзін з асноўных прадметаў беларускага экспарту заграніцу, дае ён, з прычыны сваёй добрай якасьці, цэніцца даволі высока. Беларускі дуб займае другое месца на сусьветным рынку па сваёй якасьці і па цане.

Ва ўмовах БССР трэба асабліва вылучыць пытаньне аб мэліярацыі. У Беларусі налічваецца каля 2 міл гэктараў тарфяных і іншых балот, якія пры асушцы і апрацоўцы даюць дасканалую ўрадлівую зямлю, якая ня ўступае чорназемнай. Калі ўзяць пад увагу, што сялянства ў Беларусі, у выніку Кастрычнікавае рэвалюцыі, атрымала такую-ж лічбу зямлі памешчыцкай, удзельнай і манастырскай,—то выходзіць, што мэліярацыя, якая зараз праводзіцца ў Беларусі, будучы поўнасьцю скончана, фактычна паўторыць аграрную рэвалюцыю і ў гаспадарчы зварот будуць уцягнуты вялізныя зямельныя плошчы.

З прычыны свайго вялікага значэньня, мэліярацыя ў БССР прызнана ўрадам Саюзу мерапрыемтсвам саюзнага значэньня, і на яе зараз адпускаюцца сродкі па агульнасаюзным бюджэце.

Такія—вельмі кароткія—істотныя вынікі палітыкі камуністычнай партыі і савецкага ўраду ў галіне эканамічнага будаўніцтва.

Ня менш складаным пытаньнем зьяўляюцца пытаньні культурнага разьвіцьця рэспублікі. Вельмі значныя дасягненьні мы маем і ў галіне культурнай. Сетка школ за апошні час значна пашыраецца і якасна паляпшаецца, што відаць, напрыклад, з таго, што кошт аднаго кампнекту школы ў 1925-26 г. раўняўся 616 р., а ў 1927-28 г.—800 руб.

Параўнальна з даваенным часам мы маем нязьмераны культурны рост. Не гаворачы ўжо аб вышэйшай асьвеце і вышэйшых навучальных установах, якіх Беларусь мае ўжо 4, а да рэвалюцыі ня мела ніводнай, не гаворачы аб радзе навуковых установаў на чале з Беларускай Акадэміяй Навук, ідзе шпаркі рост пісьменнасьці. Паводле даных дэмаграфічнага перапісу, рост пісьменнасьці за 1920-26 гады вызначаецца ў 26 проц. Тэмп росту пісьменнасьці ў Беларусі ідзе нават шпарчэй,

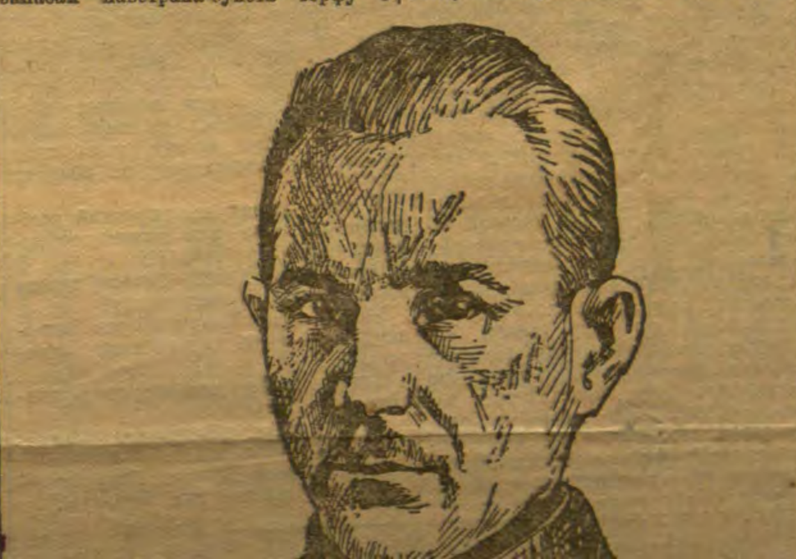

Дзесяцігадовы шлях барацьбы і будаўніцтва

Дзесяцігодзьдзе барацьбы і будаўніцтва ў Беларусі пакідае нам спадчыну, багатую вопытам, практыкай і дасягненьнямі, а таксама высоўвае перад намі і шэраг новых магчымых мэтавых установак нашага далейшага сацыялістычнага будаўніцтва. Гэтыя асноўныя ўстаноўкі зьмяшчаюць у сабе задачы: яшчэ болей узмацніць і шырэй разгарнуць сацыялістычныя элемэнты народнае гаспадаркі ў краіне; павялічыць і ўзмацніць пралетарскае ядро і яго ўдзельную вагу ня толькі ў агульным балянсе працы, але і ў ствараемай народна-гаспадарчай прадукцыі і, урэшце, павысіць эканамічны і культурны ўзровень насельніцтва, асабліва рабочае клясы і пераважнай большасьці сялянства з захаваньнем шчыльнага, неразрыўнага саюзу рабочае клясы з вясковай беднатой і серадняцкімі гаспадаркамі вёскі.

Прычым вырашэньне гэтых мэтавых установак магчыма наступным шляхам: далейшай індустрыялізацыі БССР, г. зн. узмоцненым пашырэньнем прамысловага будаўніцтва ня толькі такога, якое базуецца на мясцовым сельска-гаспадарчым, лясным і мінэральным сырцы, але і шляхам насаджэньня ў Беларусі прамысловых прадпрыемстваў на завозным рэнтабельным сырцы; узмоцненай інтэнсыфікацыі сельскай гаспадаркі і павялічэньня працаёмкасьці, як і павялічэньня прамысловых прадпрыемстваў у сельскай гаспадарцы.

Паўстае цяпер пытаньне, ці магі мы такія пэўныя мэтавыя ўстаноўкі і шляхі іх вырашэньня мець дзесяць ці нават пяць гадоў таму назад? Не. А каб так выразна і цьвёрда магчыма было ставіць пытаньне —рабочай клясе з удзелам сялянства пад кіраўніцтвам партыі давялося прайсьці цяжкі шлях іспытаў і пішэньняў, як і прынесьці не адну ахвяру і страты для аховы Кастрычнікавых заваёў. Колькі загінула за гэты час рабочых і сялян ад рук контр-рэвалюцыйных сіл? Колькі выдатных адданых працаўнікоў рэвалюцыі і справе рабочай клясы выйшла са строю і адыйшло назаўсёды? ІХ МНОГА—дзесяткі і сотні. Але ад гэтага не паслабілі шэрагі рабочае клясы. Гэта не магло парушыць ЛЕНІНСКУЮ лінію—наступаць на клясавага ворага, на нашы труднасьці і недахопы, а іх таксама было ня мала.

Але пройдзены этап будаўніцтва заклаў і ўзмацніў волю пралетарыяту і краіны саветаў у цэлым да перамогі труднасьцяў, узьнікаючых на шляху будаўніцтва. Арганізуючая і выхоўваючая сіла камуністычнай партыі знайшла ў пралетарыяце і асноўнай масе сялянства глыбокае разуменьне пастаўленых перад намі задач па сацыялістычным будаўніцтве і заклала моцны пралетарскі фундамант для самастойнай плянавай творчасьці мас.

А што клясавы вораг не драмаў, а наадварот, скарыстоўваў усе драбнейшыя магчымасьці і нашы праломы, гаворыць тое, як заўзята нападалі антысавецкія элемэнты на рабкораў і селькораў, даводзячы ў некаторых выпадках сваю брудную справу да забойства, мы бачылі ня раз, як кулацкія верхавінкі вёскі захоплівалі сям-там уладу ў свае рукі і душылі вясковую беднату, мы ведаем таксама, як нялаўна ў часе нарыхтовак вясковы кулак і гарадзкі спекулянт

дзе з імкненьнем і воляй рабочае клясы і працоўнага сялянства Беларусі, на справе арганізавала свабодную савецкую дзяржаву Беларусі, выкінуўшы раз назаўсёды з арэны сусьветнай гісторыі расійскіх і нямецкіх кайзэраў, а разам з імі і іх вернападданных... **І так дзесяць год з дня нараджэньня. Гэта ёсьць вялікі гістарычны юбілей пралетарскіх перамог.** Дзесяць год, з невялікімі перапынкамі, жыцьця ва ўмовах сусьветных сацыяльных узрушэньняў,—гэта фактычна дзесяць труднейшых гістарычных этапаў на шляху да сацыялізму. Ад белапольскай акупацыі і бандыцкіх налётаў, ад руін, ад паравозаў пад адкосамі і тысяч магільных крыжоў, расьсеяных па ўсіх дарогах,— да буйнога «Асінстрою» (раённая электра-станцыя) і новых чыгуначных і шасэйных дарог, да новых фабрык і заводаў, да прыезду заграпічных рабочых дэлегацый—польскіх, нямецкіх, чэха-славацкіх і інш., якія з бліскучымі вачыма знаёмяцца з нашымі дасягненьнямі,—ад конкі да трамваю—такі цяжкі, але ганаровы шлях, які прайшлі працоўныя масы Беларусі пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі.

Жабрацкая, закінутая паміж лясоў і балот «акраіна расійскай імпэрыі», не беларускі народ, а «быдла», не мова, а «мужыцкая гутарка»—так грэціпастаўляецца цяперашняй Савецкай Беларусі—з цэлым радам вышэйшых навучальных і навукова-дасьледчых установаў, з ростам сельскай гаспадаркі і шпаркім разьвіцьцём прамысловасьці, з узмацненьнем дзяржаўных і мясцовых бюджэтаў, з рабочай клясай, якая трымае ў сваіх руках уладу і ажыцьцяўляе дыктатуру пралетарыяту—ранейшая «акраіна», якая ня мела ніводнай вышэйшай навучальнай установы, бяспраўная, забітая, цёмная.

У энтузіязьме сацыялістычнага будаўніцтва, у штодзённай творчай рабоце, няма часу успомніць аб тым, што было, не пасьпяваеш аглянуцца назад. Толькі час ад часу які-небудзь факт, табліца або лічба, якія характарызуюць становішча, адразу ўваскрашаюць старыя і беззваротна адыйшоўшыя ў далеч вякоў малюнкі мінулага.

Векавое нацыянальнае прыгнечаньне царызму страшэнна затрымлівала эканамічны рост Беларусі. Зусім не разьвівалася прамысловасьць, сельская гаспадарка трымалася ў экстэнсыўным стане, захоўваючы ў радзе раёнаў цераложную сыстэму. Лепшыя землі былі заняты надзвычайна вялікай колькасьцю памешчыкаў, пераважна з буйной шляхты.

Таму і цяпер яшчэ, пасьля буйнейшых мерапрыемстваў з боку савецкага ўраду па ўзьняцьці народнае гаспадаркі рэспублікі, на душу насельніцтва прыпадае даходу менш, чым у сярэднім па Саюзе. Гэта тлумачыцца тэй акалічнасьцю, што асновы народнай гаспадаркі Беларусі былі вельмі падарваны царскім самаўладзтвам і што аграрная перанаселенасьць беларускай вёскі была вельмі вялікая, плюс паяў-

мільярды кубамэтраў, што ў перакладзе на ўмоўны апал складае ў 20 раз больш запасаў дрыўнянога апалу, які знаходзіцца на тэрыторыі БССР. Перапрацоўка тарфяных рэсурсаў у электраэнэргію (прыклад, Асінстрой)—вырашае задачу арганізацыі сур'ёзнейшай энэргетычнай і тэхнічнай базы. Але гэтыя мерапрыемствы патрабуюць, як зазначана вышэй, сур'ёзных грашовых укладаньняў. Натуральна, што выключна сваімі сіламі Савецкая Беларусь не спраўлялася і ня справіцца з гэтай вялізьнейшай задачай рэканструкцыі ўсяе гаспадаркі на аснове падвядзеньня пад яе ўстойлівай энэргетычнай і тэхнічнай базы. Таму Саюзны ўрад, заслухаўшы даклад Беларускага ўраду аб выніках і задачах гаспадарчага і культурнага будаўніцтва, першым пунктам сваёй пастановы ад 19 кастрычніка 1928 году прызнаў патрэбным: «Павялічэньне разьмераў матар'яльнае дапамогі БССР з боку органаў Саюзу ССР», даўшы дырэктыву аб больш рашучым разгортваньні народнае гаспадаркі БССР, а таксама прызнаў патрэбным даць дырэктывы на «ўзмацненьне ролі прамысловасьці ў народнай гаспадарцы Беларусі», адначасова прызнаўшы патрэбным зьвярнуць «выстарчальную ўвагу на пасаджэньне ў БССР прадпрыемстваў, якія трымаюцца на прывазным сырцы, што вытрымлівае перавозку, і паўфабрыкатах». Вось чаму намечаны беларускім урадам бюджэт на 1928-29 год усё яшчэ, па прыкладзе ранейшых гадоў, атрымлівае значную датацыю з агульнасаюзных сродкаў.

Аднаўляючы пэрыяд разьвіцьця народнае гаспадаркі БССР прайшоў у працэсе бурнага ўздыму, прычым рэканструкцыйныя працэсы ў народнай гаспадарцы Беларусі, перш за ўсё ў прамысловасьці ня толькі намеціліся, але часткова ўжо і ажыцьцёўлены адначасова з працэсам аднаўленьня. Асабліва яскрава праявіліся гэтыя працэсы ў 1927-28 г. Аб тым, што народная гаспадарка БССР ужо знаходзіцца ў стадыі ня толькі заканчэньня аднаўляючага працэсу, але і на шляху фактычнай рэканструкцыі, сьведчаць наступныя даныя.

ліне аднаўляючы пэрыяд прамысловасьці ў БССР у асноўным быў ужо закончан у 1925-26 годзе.

Капітальныя затраты ў прамысловасьці ў 1927-28 годзе складаюць 17.200 тыс. рублёў і перавысілі капітальныя ўкладаньні за два папярэднія гады разам узятыя. Гэта дало адразу вельмі прыкметны станоўчы эфэкт як у сэнсе павялічэньня абхвату валавой прадукцыі, павялічэньня колькасьці рабочых і заработнай платы, так і ў сэнсе паглыбленьня рэканструкцыйных працэсаў.

За мінулае пяцігодзьдзе прадукцыя рэспубліканскай прамысловасьці ўзрасла на 236 проц., валавая-ж прадукцыя за мінулы 1927-28 год у параўнаньні з леташнім годам па ўсёй прамысловасьці складае 275,2 млн. руб. па цэнах 1926-27 г. і вырасла за год на 20,9 проц.

Рабочая сіла за мінулае пяцігодзьдзе вырасла на 211 проц. Зарплата за апошнія два гады падня̆лася на 39 проц.

Гэтыя характэрныя лічбы сьведчаць аб няўхільным росьце беларускай прамысловасьці. Рост ідзе ня толькі за кошт рэканструкцыі і пашырэньня існуючых галін (мэталяапрацоўчая, тэкстыльная, дрэваапрацоўчая, шкляная, скураная і акулярная), але і па лініі новага, ва ўмовах Беларусі, вельмі буйнога будаўніцтва (лесакамбінат, керамічны завод, гарбарня, запалкавая фабрыка, завод сельгасмашынабудаўніцтва, бэконны камбінат, электрабудаўніцтва і інш.).

Пры ўсім гэтым характэрна, што прамысловасьць Беларусі пераходзіць паступова, але досыць энэргічна, на новую тэхнічную базу. Аб гэтым гавораць даныя, хоць-бы аб выпрацоўцы і спажываньні энэргіі. Так, за апошнія два гады выпрацоўка электра-энэргіі павялічылася ў шмат разоў. Калі ў 1913 годзе на аднаго жыхара БССР прыпадала ня больш 0,9 кілёват-гадзін, дык у 1926-27 г. гэта лічба вырасла да 5,5 кілёват-гадзін. Зразумела, лічба выпрацоўкі і спажываньня электра-энэргіі па БССР значна ніжэй (у 4-5 раз), чым у сярэднім па СССР, але тэмп яе павялічэньня як у выпрацоўцы, так і ў спажываньні до-

...працягу апошніх гадоў адбываюцца нязьменныя працэсы зьмены мэтадаў у апрацоўцы зямлі ў бок павышэньня тэхнічнага ўзроўню, а таксама адбываецца сыстэматычнае абнаўленьне сельска-гаспадарчага інвэнтру. Вельмі характэрным у гэтай галіне зьяўляецца тая акалічнасьць, што попыт на сельска-гаспадарчыя машыны і прылады расьце кожны год: напрыклад, у 1925-26 г. рэалізавана с.-г. інвэнтару на суму—2.000.000 руб., а ў 1927-28 г.—на суму 4 міл. руб., г. зн. падвоілася рэалізацыя за два гады. Працэсы агрыманджаньня ў сельскай гаспадарцы ў апошні год адбываюцца з вялікай інтэнсыўнасьцю. За мінулы с.-г. год лік арцеляй, калгасаў і камун узрос на 548 адзінак ці на 122,5 проц. Нясумненна і тое, што агрыкультурныя мерапрыемствы, асабліва у аграманджаным сэктары сельскае гаспадаркі, далёка пасунуліся ўперад. Фактычны пераход ад трохпалёўкі на шматпольны севазварот—ёсьць факт рэальнай сапраўднасьці ў асноўных масах сялянскіх гаспадарак. Зрухі—у наяўнасьці.

Адным з асноўных багацьцяў Беларусі зьяўляецца лес. Прыбытак ад

...ных установаў на чале з Беларускай Акадэміяй Навук, ідзе шпаркі рост пісьменнасьці. Паводле даных дэмаграфічнага перапісу, рост пісьменнасьці за 1920-26 гады вызначаецца ў 26 проц. Тэмп росту пісьменнасьці ў Беларусі ідзе нават шпарчэй, чым у некаторых іншых саюзных рэспубліках, хаця, між іншым, па агульным процанце пісьменнасьці, яна яшчэ адстае. Як першы буйны посьпех у гэтай справе трэба адзначыць, што з бягучага году па буйнейшай акрузе БССР, Менскай, ужо ўведзена ўсеагульнае абавязковае навучаньне.

Пры правядзеньні культурных мерапрыемстваў галоўная ўвага ўраду была накіравана да абслугоўваньня асноўных пластоў працоўных БССР і ў першую чаргу беларускіх мас, якія складаюць асноўную масу насельніцтва БССР, адначӑсова разьвіваючы работу і па ўсё большым задавальненьні культурных патрабаваньняў нацменшасьцяй, што насяляюць Беларусь. Ніжэйпаданыя даныя аб школьнай сетцы яскрава паказваюць посьпехі ў рабоце па задавальненьні культурных запатрабаваньняў насельніцтва.

Нацыянальныя школы	У проп. да ўсяго насельніцтва	Дзіц. сады і ачагі		Школы 4-годк.	
		Кольк.	Уз. вага	Кольк.	Уз. вага
Беларускія	80,6	26	32,2	4387	84,3
Расійскія	7,7	19	21,1	439	8,4
Яўрэйскія	8,2	22	24,4	200	3,8
Польскія	2,0	2	2,3	136	2,6
Латыскія	0,3	—	—	28	0,5
Літоўскія	0,1	—	—	7	0,2
Іншыя	1,1	18	20	6	0,2

З другіх галін нацыянальнай палітыкі беларускага ўраду нельга не адзначыць нацыянальна-палітычных дасягненьняў па карэнізацыі і беларусізацыі савецкіх і грамадзкіх установаў. За апошнія гады шпаркім крокам пасунулася ўперад разьвіцьцё нацыянальнага мастацтва і літаратуры. 4 дзяржаўныя тэатры—тры беларускія і адзін яўрэйскі,—якія арганізаваліся пасьля Кастрычнікавае рэвалюцыі, шырока разгарнулі сваю работу. Выданьне беларускае літаратуры як мастацкай, так і навуковай з кожным годам расьце і папаўняе культурныя скарбы пралетарскіх мас Беларусі. Праводзіцца беларусізацыя таксама і тэрытарыяльных часьцей Чырвонай арміі, дзе значна павялічыўся за апошні час процант беларусаў у камандным і палітычным складзе тэрытарыяльных часьцей.

Вышэйпаданыя факты досыць яскрава сьведчаць аб тым, як шпарка і няўхільна разьвіваецца народная гаспадарка і культура Савецкай Беларусі. Нацыянальная палітыка партыі і савецкага ўраду, якая правільна ажыцьцяўляецца, дае яскравыя ўзоры дружнай супольнай работы пралетарыяту ўсіх нацыянальнасьцяй, які вядзе за сабою асноўныя масы сялянства.

На фоне тых дасягненьняў, якія мы маем у Савецкай Беларусі, яшчэ больш яскрава адціняецца нацыянальнае і эканамічнае прыгнечаньне, што праводзіцца ў суседняй буржуазнай Польшчы,—палітыка «перніка і бізуна», якая праводзіцца ў адносінах нацыянальных меншасьцяй за кардонам. Закрыцьцё беларускіх школ, прасьледваньні беларускае мовы, шматлікія расстрэлы рабочых і сялянскіх дэманстрацый, разгон статысячнай Беларускай Грамады і, нарэшце, закрыцьцё ў апошні час таварыства беларускай школы,—усе гэтыя факты яскрава характарызуюць палітыку [illegible] ў адносінах нацыянальных акраін, што ўваходзяць у тэрыторыю польскае дзяржавы. Але гэтая палітыка прыводзіць якраз да адварotных вынікаў: прасьледваньне, якое усё ўзмацняецца, сьведчыць аб росьце нацыянальнае самасьвядомасьці і рэвалюцыйных настрояў, якія нельга задушыць бізуном, як і нельга ашукаць пернікам.

М. ГАЛАДЗЕД.

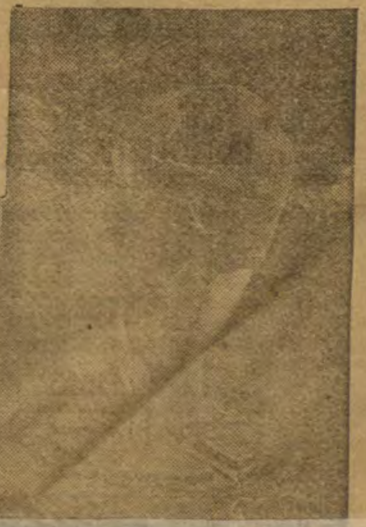

...і селькораў, даводзячы у некаторых выпадках сваю брудную справу да забойства, мы бачылі ня раз, як кулацкія верхавінкі вёскі захватвалі сям-там уладу ў свае рукі і душылі вясковую беднату, мы ведаем таксама, як нялӑўна ў часе загатовак вясковы кулак і гарадзкі спэкулянт блякаваліся і імкнуліся сарваць нам плян хлебных і сыровых загатовак і, гэтым, па сутнасьці, сарваць плян нашага народна-гаспадарчага будаўніцтва, мы цяпер бачым не меншую актыўнасьць з боку клясавага ворага—перашкаджаць працы па калектывізацыі і каапэраваньні вёскі і, урэшце, яскравы выпадак, калі клясавы вораг зрабіў вылазку, змог нават рукамі групы рабочых па гуце «Чырвоны Кастрычнік» зрабіць антысэміцкую контр-рэвалюцыйную справу.

Усё гэта і шэраг прыватных момантаў пацьвярджаюць, наколькі прадуманы і прынцыпова вытрыманы павінны быць нашы пляны аднаўленьня і будаўніцтва і што тут не магчыма было ісьці толькі па лініі агульнага росту, а патрэбна было ва ўсёй працы сурова захоўваць сацыяльны і клясавы падыход. Рабочай клясе Беларусі з найвялікшай дакладнасьцю прышлося захаваць у сваёй працы і барацьбе асноўныя ўказаньні Леніна, што толькі «самкнуцца з сялянскай масай, з радавым працоўным сялянствам і пачаць ісьці ўперад вязьмерна, без канца павальней, чым мы марылі, але затое так, што сапраўды будзе ісьці ўся маса з намі. Тады паскарэньне гэтага руху ў свой час наступіць такое, аб якім мы зараз і марыць ня можам». Гэтыя словы, сказаныя ў 1922 годзе, сапраўды глыбока ўкараніліся ва ўсю эканамічную і палітычную працу БССР, якая ў сваёй народнай гаспадарцы мела і мае яшчэ і цяпер пераважнае значэньне сельскае гаспадаркі.

І вось гэтак, скарыстоўваючы ў шырокім сэнсе слова савецкі дэмакратызм—уцягваючы шырокія масы рабочых, сялян і працоўную савецкую інтэлігенцыю ўсіх нацыянальнасьцяй у будаўніцтва савецкай улады, шырока разгортваючы крытыку і самакрытыку рабочае клясы, даючы магчымасьць шырокім сялянскім масам, асабліва беднаце і серадняком прымаць актыўны ўдзел у выяўленьні недахопаў нашага савецкага апарату і адхіленьні недхопаў і існуючага апаратнага бюракратызму,—так ішла праца на працягу 10 гадоў.

Пры такой агульнай працоўнай гармоніі зусім нармальна складаліся такія ўмовы, што ў шмат якіх мясцох гніючыя балоты, якія не давалі ніякой карысьці, а распаўсюджвалі вільготнасьць і ўсякія хваробы—урэшце, пры дапамозе нясупыннай матар'яльнай і арганізацыйнай дзяржаўнай дапамогі былі ператвораны ў квітнеючыя хлебныя нівы з усімі адсюль вынікамі, г. зн. зьмяншэньнем колькасьці беспасеўных сялянскіх двароў, а такіх было ў 1917 годзе 9,9%, цяпер-жа ў 1927 годзе—1,4%, і з скарачэньнем у зьвязку з гэтым колькасьці бясконных і бескароўных двароў, з павялічэньнем і ў далейшым росту пасеўнага кліну, які ўжо цяпер у адносінах да 1916 году ўзрос на 25%, прычым тэхнічныя культуры—на 50%. Гэта ў сваю чаргу патрабавала і больш рабочых рук, больш сельска-гаспадарчых машын, угнаеньняў і агранамічнай дапамогі.

І вось, як мы бачым, як-бы ні цяжкія былі ўмовы для творчай працы ў Беларусі, кожны новы дзень і кожны новы год прыносіў усё новыя і новыя дасягненьні па мабілізацыі сіл і сродкаў вакол агульнага плану сацыялістычнага будаўніцтва Савецкага Саюзу. І БССР, як частка адзінага цэлага, сваю долю вялікай пралетарскай справы выпаўніла з не меншай актыўнасьцю, як і ўвесь Савецкі Саюз у цэлым.

М. КАРКЛІН.

В. КНОРЫН

Заметкі да гісторыі дыктатуры пралетарыяту ў Беларусі

(Да дзесяцігодзьдзя абвяшчэньня БССР)

Дыктатура пралетарыяту ў Беларусі, як у складанай частцы былой расійскай імэрыі была заваёвана працоўнымі масамі Беларусі, разам з працоўнымі Ленінграду і Масквы, Растова і Харкава, Тулы і Ніжнага-Ноўгараду, пад кіраўніцтвам Уладзімера Ільліча Леніна і яго партыі і абвешчана адначасова з Ленінградам і Масквой, 25 кастрычніка 1917 году вялікім паўстаньнем рабочых і сялян, салдат і матросаў.

Усе далейшыя даты на працягу ўсіх мінулых 11 год зьяўляюцца толькі верставымі слупамі, якія вызначаюць паасобныя этапы ў барацьбе за замацаваньне заваяваньняў Вялікага Кастрычніка, перамогі і паражэньні працоўных мас і посьпехі іх работы на сацыялістычным будаўніцтве.

Абвяшчэньне БССР 1-га студзеня 1919 г. зьяўляецца адным з такіх верставых слупоў, які азначае посьпехі першых 14 месяцаў Кастрычнікавай рэвалюцыі, азначае новую перамогу пралетарыяту і сялянства, адным з паваротаў, што намячаюць паглыбленьне і пашырэньне задач рэвалюцыі, намячаюць шырокія пэрспэктывы сацыялістычнае перабудовы ўсяго грамадзтва, у тым ліку і ў галіне нацыянальных адносін і культурнага будаўніцтва.

Вызваленьне БССР 11-га ліпеня 1920 г. з-пад польскай акупацыі зьяўляецца другім верставым слупом, які адкрывае для рабочых і сялянскіх мас шляхі мірнага культурнага і гаспадарчага будаўніцтва. Абедзьве гэтыя даты, гэтыя павароты ў гісторыі савецкай улады ў Беларусі былі зьвязаны з перамогамі пралетарыяту ўсяго Савецкага Саюзу; больш таго, яны былі вынікам умацаваньня дыктатуры пралетарыяту ў БССР, вынікам згуртаваньня вакол савецкай улады новых мільёнаў рабочых і сялян, вынікам росту міжнароднай пралетарскай рэвалюцыі, вынікам перамог Чырвонай арміі.

Толькі на аснове згуртаваньня вакол савецкай улады ўсяе рабочае клясы і сялянства, першых буйных перамог Чырвонай арміі і рэвалюцыйнага паўстаньня ў Нямеччыне, Аўстра-Вэнгрыі і г. д. стала магчымым абвяшчэньне БССР, толькі на аснове далейшага ўмацаваньня савецкае ўлады і перамог Чырвонай арміі над Калчаком і Дзянікіным, толькі на аснове трохгадовай гэраічнай супольнай барацьбы Ленінградзкіх і маскоўскіх, сталіградзкіх, менскіх, харкаўскіх і тульскіх рабочых, сібірскіх, украінскіх, варанескіх беларускіх сялян, толькі на аснове новага ўздыму міжнароднай пралетарскай рэвалюцыі стала магчымым ліпнёўскае наступленьне 1920 г. і вызваленьне БССР з-пад польскай акупацыі 11 ліпеня 1920 г.

Але на гэтых шляхох разгортваньня і ўмацаваньня Кастрычнікавай рэвалюцыі, перад беларускім пралетарыятам і сялянствам паўсталі труднасьці мясцовага парадку, якія вынікаюць з беларускай абстаноўкі і якія прышлося вырашыць камуністым Беларусі, пад агульным кіраўніцтвам УсеКП(б). У гэтым артыкуле я паспрабую адзначыць толькі невялікую групу такіх пытаньняў пры вырашэньні адной важнейшай праблемы—праблемы ўмацаваньня дыктатуры пралетарыяту.

I.

Працоўныя масы Беларусі вайной былі падведзены шчыльна да сацыялістычнай рэвалюцыі. Імпэрыялістычнай фронт праходзіў па самым сэрцы краіны. Жывыя гарады і мястэчкі былі прыведзены да поўнага разбурэньня. Прамысловасьць, якая мелася, амаль паўнасьцю спынілася Рабочая кляса, з прычыны прыфрантавых умоў, знаходзілася ў больш цяжкім становішчы, чым дзе-небудзь. Сялянская гаспадарка прышла ў поўны заняпад. Масы саматужнікаў ледзь існавалі.

У такіх умовах для шырокіх працоўных мас мог быць толькі адзін лёзунг: неадкладнае спыненьне вайны, і разам з тым стварэньне новых умоў для ўздыму рабочае клясы, шляхам пераходу да яе ўлады, для ўздыму сялянскае гаспадаркі, шляхам захвату ўсёй памешчыцкай зямлі з жывым і мёртвым інвэнтаром. (Аб гэтым гл. мае «Заметкі аб аграрнай рэвалюцыі ў Беларусі», «Зьвязда» лістапад 1928 г.).

Нацыяналістычныя і нацыянал-сацыялістычныя партыі, вастаючыся на глебе буржуазнай дэмакратыі і ўстаноўчага сойму, не маглі вырашыць ніводнага з гэтых пытаньняў.

Разам з сваімі расійскімі партыямі-маткамі (эсэрамі, энэсамі, меншавікамі і г. д.) яны былі супроць гэтых лёзунгаў і не маглі вырашыць ніводнага пытаньня, якое хвалявала шырокія масы працоўных. Яны не маглі вырашыць рабочага пытаньня—цэнтрысцкая лінія «Бунда» з лета 1917 г. фактычна ўсё больш і больш станавілася штрэйкбрэхэрскай (напрыклад, у часе летняй забастоўкі пекароў і інш.) Яны не маглі вырашыць сялянскага пытаньня, заклікаючы чакаць устаноўчага сайму,—і таму сталі антысялянскімі партыямі (Бел. Грамада, эсэры і г. д.) Яны не маглі вырашыць нацыянальнага пытаньня, бо нацыянальнага пытаньня нельга вырашыць у інтарэсах рабочых і сялянскіх мас бяз пытаньня аб уладзе і аб зямлі.

Выстаўленьне аднаго нацыянальнага пытаньня, ва ўмовах, калі масы ў аснову вырашэньня ўсіх пытаньняў, ставілі пытаньне аб уладзе і зямлі, выступаць супроць захвату ўлады і зямлі, супроць выгнаньня капіталістых, памешчыкаў і чыноўнікаў і прапанаваць вырашэньне нацыянальнага пытаньня—гэта азначала стаць сьмешным, стаць Дон-Кіхотамі ў вачох шырокіх мас.

Таму, асабліва беларускія нацыянальныя і нацыянальна-сацыялістычныя партыі да канца 1917 году ператварыліся ў мізэрныя групы дробнабуржуазных інтэлігэнтаў, зусім ізаляваных ад мас працоўных, якія хаваліся ад іх, выступалі ў Беларусі ў шырокіх масавых кампаніях у блёку нацыянальных меншасьцяй (Паалей Цыон, украінцы беларускія с.-д., беларускія эсэры) і атрымаўшыя нават у такім блёку адзінкі галасоў.

Адзінай партыяй рабочых і сялянскіх мас **магла быць і была** партыя бальшавікоў, якая з усёй бальшавіцкай пасьлядоўнасьцю разгортвала ў масах асноўныя, рашаючыя, надзенныя лёзунгі—неадкладнае сканчэньне вайны, неадкладнае выгнаньне памешчыкаў і перадача ўсёй зямлі сялянам, устанаўленьне дыктатуры пралетарыяту, самавызначэньне народаў, сацыялізм. Ёй масы давяралі, з ёй яны хацелі вырашаць і вырашылі пытаньні аб сканчэньні вайны, аб уладзе, аб зямлі, лічачы, што гэтым вырашаецца пытаньне аб усім, што патрэбна рабочаму і сяляніну.

На аснове таго, што кіруючая група працаўнікоў нашай партыі ў гэты час складалася пераважна з таварышоў, прыехаўшых у Беларусь з Ленінграду, Масквы, Рыгі, Іванава-Вазьнясенску, некаторыя да гэтага часу кажуць, што Кастрычнікавая рэвалюцыя ў Беларусі была зроблена расійскімі бальшавікамі і пасьлякастрычнікавая ўлада была прыезджай, чужой, расійскай. Няма нічога больш ілжывага, чым такая пастаноўка пытаньня. Бальшавіцкая партыя, на жаль у гэтыя дні яшчэ ня мела канцэнтраванага разьмеркаваньня працаўнікоў. На чале ўсіх пасьлякастрычнікавых органаў улады (у сёлах, валасьцях, паветах) станавіліся працаўнікі выключна з мясцовага насельніцтва. Часьцей за ўсё гэта былі яшчэ беспартыйныя, якія ішлі за бальшавіцкім лёзунгам, сяляне і рабочыя, якія потым увайшлі ў нашу партыю. Калі яны ня ішлі за нацыяналістымі і нацыянал-сацыялістымі, дык не таму, што яны былі не беларусамі, а таму, што перш за ўсё трэба было ўзяць уладу, узяць зямлю, выгнаць памешчыкаў.

Што-ж у гэтых умовах прадстаўляў, так званы 1-шы Ўсебеларускі Зьезд?

Скліканьне 1-га Ўсебеларускага Зьезду ў гэтых умовах было ў поўнай меры антыпралетарскай, антысялянскай, контр-рэвалюцыйнай справай. «Беларускі» зьезд паставіў **над усімі** пытаньнямі пытаньне нацыянальнае. якое масамі вырашалася **папутна.** «Беларускі» зьезд ня быў на справе беларускім зьездам, бо ён ня прадстаўляў ні беларускіх рабочых, якія пачалі ўваходзіць у прафсаюзы, ні беларускіх сялян, якія арганізоўваліся ў саветы. «Беларускі» кангрэс **ня мог** паставіць рабочага пытаньня, бо ён ішоў супроць самай сутнасьці Кастрычнікавай рэвалюцыі, а рабочае пытаньне ў гэтыя дні вырашалася перш за ўсё пытаньнем аб уладзе, устанаўленьнем дыктатуры рабочае клясы. «Беларускі» кангрэс **ня мог** вырашаць пытаньня аб зямлі, бо гэтае пытаньне ўжо было вырашана сялянамі, якія захоплівалі зямлю і выганялі памешчыкаў і ніякаму перавырашэньню не падлягала.

Але «Беларускі» кангрэс спрабаваў вырашаць пытаньне аб уладзе—і паставіў замест саветаў рабочых, сялянскіх і салдацкіх дэпутатаў, саветы беларускіх рабочых, сялянскіх і салдацкіх дэпутатаў. І ў гэтым слаўцы было шмат: цяжка было ісьці супроць савецкай сыстэмы, трэба было ставіць пытаньне аб тым, каб пакінуць сыстэму, зьмяняючы яе зьмест, ператвараючы іх з зброі дыктатуры пралетарыяту, які вядзе ў саюзе з вясковай беднатой за сабой шырокія масы сярэдняга сялянства, у форму дробна-буржуазнай дэмакратыі, на чале якой стаяла нацыянальная інтэлігенцыя, якая апіралася на вясковага кулака.

Значыць, устаўка слаўца «беларускіх» не азначала толькі падкрэсьліваньня нацыянальнага моманту, а мела зусім другі сэнс і значэньне. Гэта азначала—паставіць замест савецкай улады, абранай рабочымі і салдатамі ў горадзе і бяднейшым і сярэднімі сялянамі ў вёсцы, уладу, абраную па прынцыпе выбараў самога кангрэсу, г. зн. уладу невялікіх нацыянальна-сьвядомых ці правільней кажучы, нацыяналістычных груп, па сутнасьці інтэлігенцкіх і кулацкіх груп, якія ідуць за нацыяналістычнымі і нацыянальна-сацыялістычнымі партыямі. Гэта азначала нішто іншае, як перасоўку ўлады ў бок заможных клясаў, пакідаючы часова не савецкую форму. Гэта азначала нішто іншае, як проціпастаўленьне савецкай уладзе Ўстаноўчага сайму, як зварот ад савецкай сыстэмы да Ўстаноўчага сойму, да буржуазнай дэмакратыі. **І адзіна правільнае тлумачэньне першага Ўсебеларускага Кангрэсу ёсьць тлумачэньне яго, як беларускага Ўстаноўчага сойму.**

Партыя толькі што атрымала буйную перамогу на выбарах Устаноўчага сойму, разагнаць яго таксама большасьць галасоў у Беларусі, а ў вёсцы 90 проц. усіх галасоў. Партыя вяла ўжо ідэёвую падрыхтоўку разгону Ўстаноўчага сойму Яна павінна была паставіць пытаньне аб разгоне Беларускага Ўстаноўчага сайму разагнаць яго таксама, як потым быў разагнаны Ўсерасійскі Ўстаноўчы сойм.

Толькі так яна павінна была і магла замацаваць дыктатуру пралетарыяту ў Беларусі, замацаваць заваёвы Кастрычнікавай рэвалюцыі, прыцягнуць на свой бок тых, хто песьвядома ішоў за беларускімі «учрэдзіловцамі», адкрыць многім шлях да бальшавізму.

Але розьніца тая, што Беларускі Ўстаноўчы сойм быў Устаноўчым соймам нацыі, што прыгнечвалася да Кастрычнікавае рэвалюцыі. Ён быў Устаноўчым соймам такой нацыі, інтэлігенцыя якой была ў загоне, не паказала яшчэ сябе да гэтага часу ў выстарчальнай меры ў якасьці слугі заможных клясаў.

Таму такі акт, як разгон 1-га Ўсебеларускага Кангрэсу, мог быць некаторымі нацыянальнымі коламі вытлумачаны для абвінавачаньня партыі ў вялікадзяржаўнай палітыцы, што не магло мець месца пры разгоне Ўсерасійскага Ўстаноўчага сойму.

Таму, нават некаторыя камуністыя да гэтага часу не разумеюць сэнсу і значэньня гэтага акту. А цяпер ужо час, нават самаму адсталаму рабочаму і селяніну зразумець, што 1-шы Ўсебеларускі Кангрэс, быў Беларускім Устаноўчым соймам накіраваным супроць дыктатуры пралетарыяту і супроць саміх беларускіх рабочых мас, у імя дробна-буржуазнага беларускага інтэлігента і кулака.

І як ня дзіўна: беларускія нацыянал-дэмакраты і нацыянал-сацыялістыя першымі сабраўшы Устаноўчы сойм, першымі стварылі легенду аб тым, што ён быў разагнаны п'янымі салдатамі. Усерасійскім меншавікам і эсэрам прышлося толькі паўтарыць гэты паклёп на рэвалюцыйных салдат і матросаў. Аўтарскі «гонар» і права належыць, бязумоўна, беларусам, а не расійцам.

Але гістарычная паралель, а так сама «пяршынства» беларускіх нацыянал-сацыялістых на гэтым не канчаецца. «Учрэдиловцы» ва ўсіх выпадках, павінны былі раскрыць сябе да канца і ўвайсьці ў зносіны з адкрытымі імпэрыялістымі. Расійскім прышлося чакаць да паўстаньня чэха-славакаў, беларускім—толькі да наступленьня немцаў і даўборчыкаў—у лютым 1918 г.

Стварэньне так званага беларускага нараднага сакратарыяту выкрыла буржуазна-дэмакратычную прыроду беларускіх эсэраў і меншавікоў. Але трэба было пайсьці яшчэ далей, трэба было пакланіцца ў ногі кайзэру Вільгельму, паслаць яму тэлеграму, увайсьці ў адкрытую сувязь з імпэрыялістымі, каб ліквідаваць апошнія рэшткі дэмакратычнага мінулага. І гэта ўсё было зроблена з надзвычайнай шпаркасьцю, у шпаркай зьмене напрамкаў і асоб, выходным пунктам чыіх прэтэнзій на ўладу быў 1-шы Ўсебеларускі Кангрэс. Гэтаму «тэмпу» расійскія эсэры маглі толькі пазайздросьціць, бо яны значна пазьней дайшлі да Омскай дырэкторыі і Калчака.

Так скончылася першая і адзінасур'ёзная «дэмакратычная» спроба ліквідаваць дыктатуру пралетарыяту Беларусі.

(Працяг у наступным нумары).

Ваша сьвята ёсьць і наша сьвята

Камуністычная Партыя Заходняй Беларусі ад імя рабочых і працоўных сялян шле гарачае прывітаньне і найлепшыя братэрскія пажаданьні дзесяцігодняму юбіляру—БССР.

З краю белага тэрору і фашысцкага дзікага разгулу, жорсткай эксплёатацыі, нэндзы, голаду, абшарніцкіх лятыфундый і зямельнага голаду мільённых мас, з турмы народаў і глыбокага падпольля КПЗБ разам з шырокімі працоўнымі масамі радасна вітае вольную рабоча-сялянскую Рэспубліку, якая ўвайшла пад кіраўніцтвам КП(б)Б у адзінаццаты год барацьбы і перамог.

З краю няволі, пагромаў і нацыянальнай ненавісьці, БССР стала краем вольнага, дружнага, братэрскага сужыцьця ўсіх народаў, абясьпечваючага свабоднае разьвіцьцё роднай культуры ўсіх нацый і стаўшага раўнапраўным членам у Саюзе пралетарскіх рэспублік.

БССР—дзяцішча Кастрычнікавай рэвалюцыі. Толькі дзякуючы правільнай ленінскай лініі ў нацпалітыцы кампартыі магчыма незалежнае існаваньне БССР і яе гаспадарчае, культурнае і палітычнае разьвіцьцё.

Таварышы! Край аграрны, экапамічна занялаўшы вы вядзеце па шляху сацыялістычнага будаўніцтва, з кожным годам узводзіце на вышэйшую ступень дабрабыту, ператвараеце ў прамысловы край. Індустрыялізацыя краю, машынізацыя і калектывізацыя сельскай гаспадаркі—гэта галоўныя вехі па шляху вашай творчай працы і барацьбы.

Вось чаму для шырокіх працоўных мас Зах. Беларусі БССР зьяўляецца рэвалюцыйным заклікам да іх чырвонага Кастрычніка, да няшчаднай барацьбы за нацыянальнае самавызначэньне і аб'яднаньне з БССР.

Рабочыя і працоўнае сялянства ЗБ усьведамляюць сабе, што справа вызваленьня знаходзіцца ў іх руках, што толькі пад кіраўніцтвам пралетарыяту і яго авангарду—кампартыі як да рэвалюцыі, так і пры сацыялістычным будаўніцтве магчыма перамога над капіталістычным ладам і пабудова сацыялізму.

Таварышы! Ваша сьвята ёсьць і наша сьвята, бо нашы сэрцы б'юцца адным рэвалюцыйным жаданьнем, бо нас яднае адна пралетарская салідарнасьць. Толькі сьвяткаваньне нашае адбываецца ў жудасных варунках, пад пятой фашысцкай дыктатуры Пілсудзкага, які сваёй крывавай акупацыяй Меншчыны вырваў вам тры гады творчай мірнай працы. Доўгія гады абшарніцка-капіталістычнай акупацыі—гэта зьвеньні ланцугу няволі, які ўсё цясьней заціскае ЗБ, гэта гады крывавай расправы над стачкамі, дэманстрацыямі, над рабочымі і сялянскімі арганізацыямі, гады масавых арыштаў, катаваньняў, працэсаў, гады беспрацоўя, далейшай руіны і голаду шырокіх працоўных мас, душэньне роднай культуры падняволеных народаў. Ніколі ў ЗБ рабочы ня зносіў такога вызыску і ўціску, а селянін такой нэндзы, падаткаў, зямельнага голаду, пералюдненьня, ніколі не шалеў такі жорсткі белы тэрор, як цяпер пры панаваньні фашысцкай дыктатуры.

Вось чаму рабочыя і працоўнае сялянства даюць такі рашучы адпор наступу і абяцанкам фашызму і яго агентам—ППС, Бунд'у і беларускім згоднікам, так масава горнуцца пад вызваленчы сьцяг Кампартыі, так імкнуцца да аб'яднаньня з БССР.

Таварышы! БССР знаходзіцца на ўзьбярэжжы імпэрыялістычнага сьвету, падмінаванага новай сусьветнай бойняй, разьюшанага клясавай ненавісьцю да СССР. Першы ўдар, першы наскок зробіць на вас фашысцкая Польшча, якая ўжо прачышчае сабе дарогу, душачы нацыянальна-вызваленчы рух на ЗБ. Дык трымайце моцна і напагатове вінтоўку ў сваіх працоўных руках. Ваша моц ёсьць і наша моц. Дзеля таго, мы, папераджаючы міжнародныя імпэрыялістычныя акулы поклікам: «Рукі прэч ад СССР», у часе вайны зьвернем штыхі проціў ненавіснай фашысцкай дыктатуры, за абарону СССР.

У знак нашай пралетарскай салідарнасьці яшчэ раз вітаем вас нашымі баявымі лёзунгамі:

Няхай жыве СССР—бацькаўшчына міжнароднага пралетарыяту!

Няхай жыве Камуністычны Інтэрнацыянал—штаб сусьветнай рэвалюцыі!

Няхай жыве пралетарская рэвалюцыя ў Польшчы!

Няхай жыве аб'яднаньне Заходняй Беларусі з БССР!

Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Зах. Беларусі.

IV-я Юбілейная Сэсія ЦВК БССР,

прысьвечаная дзесяцігодзьдзю агалашэньня БССР,

адкрыецца 31 сьнежня 1928 г. а 6 гадз. увеч. у Доме Культуры.

У сераду, 2 студзеня, а 6 з паловай гадзіне ўвечары ў клюбе імя Карла Маркса склікаецца

сход гарадзкога партактыву

па пытаньні аб 10-годзьдзі 1-га зьезду КП(б)Б.

Дакладчык тав. ГАМАРНІК.

З дакладам аб выніках сацыялістычнага будаўніцтва БССР за 10 год выступіць старшыня СНК БССР т. ГАЛАДЗЕД.

Сакратар ЦВК БССР А. ХАЦКЕВІЧ.

Члены і кандыдаты ЦК, ЦКК, АК, АКК КП(б)Б, члены бюро ЦК ЛКСМБ і АК КСМ уваходзяць па сваіх пасьведчаньнях.

Мен. АК КП(б)Б.

Працэс белагвардзейца Вайцэхоўскага

ВАРШАВА, 28. Сёньня раніцай у акруговым судзе пачалася слуханьнем справа белагвардзейца эміграната Юрыя Вайцэхоўскага па абвінавачаньні яго ў замаху на забойства гандлёвага прадстаўніка СССР т. Лізарава 4-га мая 1928 г.

Старшынёй суду—судзьдзя Красоўскі.

Абараняюць адвакаты Шышкоўскі і старшыня лігі па барацьбе з бальшавізмам Нядзельскі, які абараняў у свой час забойцу цаўнамоцнага прадстаўніка Войкава—Барыса Кавэрду.

Абарона і абвінавачаньне выклікалі каля 40 сведкаў. З боку паўнамоцнага прадстаўніцтва і гандлёвага прадстаўніцтва выкліканы гандлёвы прадстаўнік Лізараў, дарадца паўнамоцна прадстаўніцтва Кацюбінскі і сакратары гандлёвага прадстаўніцтва Д'яго і Макарэнка. Гэтыя сьведкі на суд не зьявіліся. З прычыны гэтага суд пастанавіў абмежавацца заслуханьнем іх паказаньняў, даных на папярэднім сьледзтве.

З боку міністэрства замежных спраў у якасьці сьведкі выклікан начальнік усходняга аддзелу міністэрства Галуўко і юрысконсульт—Бабінскі. Абвінавачвае таварыш пракурора Нісэнсон.

Вайцэхоўскі прыцягваецца да адказнасьці па артыкулу аб замаху на забойства службовае асобы—у даным выпадку камэрцыйнага дарадцы пасольства, уключанага ў сьпіс дыплёматычнага корпусу, які быў апублікаваны міністэрствам замежных спраў. (ТАСС).

ВАРШАВА, 28. Пасьля агалашэньня абвінавачага акту пачаўся допыт Вайцэхоўскага У асноўнай ідэі, якую Вайцэхаўскі імкнецца правесьці ў сваіх паказаньнях, маецца ўжо паказаньне на тактычную лінію абароны. Яна заключаецца ў тым, каб давесьці, што Вайцэхоўскі ня меў на ўвазе забіваць Лізарава і што замах зьяўляецца актам самаабароны супроць якасьці правакатараў, якія быццам, сачылі за Вайцэхоўскім Вайцэхоўскі аднак, ня можа да канцы вытрымаць лінію абароны. Ён захапляецца і ў імкненьні паказаць сябе «гэроем» перад сабраўшыміся ў залі суду яго таварышамі, сваім выступленьнем у ролі гэроя, сам сябе абвяргае і пачынае адкрыта прапагандаваць тэрор супроць савецкае ўлады, заклікаючы да барацьбы з бальшавікамі шляхам іх забойства. Пры гэтым ён заяўляе: «мы павінны абараняцца ад ДПУ ня толькі на тэрыторыі СССР».

Вайцехаўскі саслужыў гэтай сваёй заявай дрэнную службу абароне і афіцыйным колам, якія сьцьвярджаюць, што ніякай тэрарыстычнай арганізацыі на тэрыторыі Польшчы няма і што эміграцкія арганізацыі займаюцца тальківфілянтропіяй.

Далей Вайцэхоўскі заяўляе, што калі-б ён меў магчымасьць, дык ён забіў-бы Кацюбінскага (дарадца паўнамоцн. прадстаўніцтва), але ён ня мог прабрацца ў будынах паўнамоцнага прадстаўніцтва.

Плян дэманстрацыі-шэствія арганізацый да „Дому Культуры" 31 сьнежня 1928 г.

Парадак пабудовы і руху калён.

1-я калёна: чыгуначнікі МББ, мэталістыя і хэмікі—зьбіраюцца: чыгуначнікі ў сваім клюбе, хэмікі ў клюбе глуханямых, мэталістыя ў доме мэталістых.

Збор пачынаецца а 6-й гадз., а рух а 6 гадз. 45 хвіл., ідуць па Савецкай вул. на Валадарскую—да Дому Культуры.

2-я калёна: гарбары, папернікі, тэкстыльшчыкі—у клюбе гарбароў. швэйнікі і друкары—па сваіх клюбах.

Збор пачнецца а 6 гадз., а рух а 6 гадз. 45 хв., ідуць па Рэвалюц. вул. па Пляц Волі, па Ленінск., Савецк. і на Валадарскага.

3-я калёна: мэдсанпрацы зьбіраецца ў сваім клюбе, харчавікі, камунальнікі і тарнспартнікі ў клюбе харчавікоў.

Збор пачынаецца а 6 гадз., а рух а 6 гадз. 45 хв., ідуць на пляц Волі, па Ленінскую, Савецкую, на Валадарскага.

4-я калёна: дрэваапрац.—у сваім клюбе, будаўнікі і нархарчаваньня—у клюбе будаўнікоў.

Збор пачынаецца а 6 гадз., а рух а 7 гадз. 5 хв., ідуць па вул. Энгельса на Савецкую і на Валадарскага.

5-я калёна: саўгандальсл., працасьветы, мастакі, нарсувязі і рабземлес зьбіраюцца ў сваіх клюбах.

Збор пачынаецца а 6 гадз., рух а 7 гадз. 15 хв., ідуць на Энгельса, на Савецкую і на Валадарскага.

6-я калёна: камвуз, студэнты, рабфакаўцы і пэдтэхнікум зьбіраюцца каля клюба К. Маркса.

Збор пачнецца а 6 гадз., а рух а 7 гадз. 25 хв. ідуць па вул. Энгельса, па Савецкую і на Валадарскага.

7-я калёна: саматужнікі зьбіраюцца ў сваім клюбе.

Збор пачынаецца а 6 гадз., а рух а 7 гадз. 25 хв., ідуць па вул. Энгельса, на Нямігу, на Камсамольскую, Рэвалюцыйную, пляц Волі, Ленінскую, Савецкую і да Дому Культуры.

Усе калёны пасьля праходу каля Дому Культуры ідуць на Інтэрнацыянальнай на пляц Волі, адкуль і разыходзяцца за выключэньнем 1-й калёны, якая варочаецца па Інтэрнацыянальнай на Рэспубліканскую, на Нова-Маскоўскую, адкуль і разыходзіцца.

Ад рэдакцыі

У артыкуле т. Хацкевіча (№ 299 «Зьвязды») памылка, пра якую дана намі папраўка (№ 300), здарылася па віне рэдакцыі (тэхнічны недагляд: пропуск некалькіх слоў), а ня аўтара.

Прафсаюзы да 10-годзьдзя БССР

У першыя гады існаваньня Савецкай Беларусі прафэсіянальнаму руху прышлося перажыць рад цяжкіх этапаў. Гэтыя цяжкасьці заключаліся ў тым, што прафэсіянальным саюзам прыходзілася скалачваць свае рады з невялікіх разрозьненых груп, якія знаходзіліся часткова пад уплывам меншавіцкіх партый.

Але ўжо ў 1921 годзе склікаецца 1-ы Усебеларускі зьезд прафсаюзаў, які абгаварвае рад гаспадарчых, палітыка-асьветных і іншых пытаньняў. З 1922-23 г прафсаюзы пачалі будаваць сваю працу ў мірных умовах.

За гэты кароткі пэрыяд упартай працай рабочай клясы адноўлена разбураная прамысловасьць.

На капітальнае пераабсталяваньне і будаўніцтва новых фабрык і заводаў затрачаны дзесяткі мільёнаў рублёў і кожны год гэтыя затраты ўвесь час павялічваюцца.

Індустрыялізацыя БССР становіцца фактам і ўжо недалёкі той час, калі будзе выкананы лёзунг партыйнага зьезду, і БССР з краіны пераважна аграрнай ператварыцца ў краіну індустрыяльна-аграрную.

Рост прамысловых прадпрыемстваў і іх фінансавае узмацненьне дало магчымасьць паляпшаць матар'яльнае становішча рабочай клясы, і калі ў 1925-26 г. сярэдняя месячная заработная плата па прамысловасьці ў залатых рублёх складала 50 р. 39 к., дык на сёнешні дзень сярэдняя заработная плата складае 64 р. 57 к.

Узмацненьне прамысловай базы а побач з гэтым палепшаньне матар'яльнага становішча рабочай клясы не магло не адбіцца на актыўнасьці апошняга. Так мы маем 31.118 чалавек альбо 16 проц. складу прафсаюзаў, што актыўна ўдзельнічае ў працы нізавых прафсаюзных арганізацыі. Актыўнасьць рабочых мас ва ўсіх звеньнях сацыялістычнага будаўніцтва праяўляецца як у штодзённай працы, так і пры правядзеньні важнейшых палітычных кампаній.

Высунуты лёзунг партыі аб самакрытыцы знайшоў сваё практычнае адлюстраваньне ў працы прафсаюзаў. На падставе самакрытыкі, якая ўсё больш і больш пашыраецца, нам удалося выкрыць рад балячак у паасобных звеньнях сацыялістычнага будаўніцтва.

З кожным годамусё больш і больш узмацняецца сувязь паміж пралетарыятам Савецкага Саюзу і пралетарыятам усіх краін. Усё больш і больш узмацняецца міжнародная салідарнасьць, над знакам якой нарадзілася, змагалася за сваё панаваньне і ўзмацнілася дыктатура пралетарыяту.

Вылучэньне рабочых і работніц на ўсе кіруючыя пасады дзяржаўнага, гаспадарчага і каапэрацыйнага апарату, як сыстэма арабочваньня дзяржаўнага апарату, поўнасьцю сябе апраўдала. Прафсаюзы БССР за гэты час высунулі некалькі сот чалавек на адказныя камандныя пасты.

Ня гледзячы на рад цяжкасьцяй у пытаньнях ліквідацыі беспрацоўя, усё-ж мы бачым, што з году ў год матар'яльная і працоўная дапамога беспрацоўным павялічваецца. Так намечана да водпуску сродкаў на розныя мерапрыемствы па зьмякчэньні і аказаньні працоўнай дапамогі беспрацоўным па лініі дзяржаўнага і мясцовага каштарысаў у 1927-28 г. —2.118.200 руб., а ў параўнаньні з 1926-27 г. павялічэньне на 26 проц. Калі-ж улічыць да гэтага дапамогу беспрацоўным па лініі страхкас і прафсаюзаў, дык гэтыя сумы павялічваюцца да 4.369.000 руб.

Па лініі рабоча-жыльлёвага будаўніцтва ідзе павялічэньне водпуску сродкаў. Так у 1927-28 г. было адпушчана 19.008.890 р., а у 1928-29 г. мяркуецца да водпуску 22.087.800 руб. альбо павялічэньне на 16,2 проц.

Па лініі культурнага абслугоўваньня рабочай клясы мы маем аграмадныя дасягненьні. Савецкая ўлада дала прафсаюзам магчымасьць разгарнуць свае сілы на культурным фронце, і мы наглядаем, як паступова, з кожным годам расьце колькасьць культурных установаў, абслугоўваючых непасрэдна рабочыя масы.

У галіне ліквідацыі няпісьменнасьці мы маем таксама рад дасягненьняў і з кожным годам колькасьць няпісьменных у прафсаюзах будзе зьмяншацца.

Нашы ВНУ, тэхнікумы і іншыя навучальныя ўстановы, народжаныя Кастрычнікам, ужо далі краіне каля 2000 кваліфікаваных спэцыялістых. У сучасны момант вучыцца ў навучальных установах 11.000 студэнтаў. Большасьць з іх дзеці рабочых і сялян.

За 10 год ўпартай працы прафсаюзы вырасьлі ў дзесяткі разоў. Калі ў першыя гады мы мелі некалькі дзесяткаў тысяч членаў прафсаюзаў, а ў 1921 г. на 1-м зьезьдзе толькі 76.000 членаў прафсаюзаў, дык да 10 гадавіны мы маем арганізаванага пралетарыяту ў прафсаюзах БССР 240.000 чалавек.

Такім чынам мы бачым, што за 10 год працы прафсаюзаў пад кіраўніцтвам партыі бальшавікоў. праф-арганізацыі маюць рад дасягненьняў ва ўсіх галінах працы, але разам з тым маюцца яшчэ і недахопы, на якія прыдзецца ў далейшым згуртаваць усю сваю ўвагу.

Ц. С. П. С. Б.

Сьвята яўрэйскага працоўнага насельніцтва

З усіх нацыянальнасьцяй Беларусі найбольшае прыгнечаньне і гвалты цярпела яўрэйскае працоўнае насельніцтва.

Калі другія нацменшасьці хоць намінальна карысталіся правамі, дык яўрэі былі пазбаўлены большасьці правоў.

Яўрэі не маглі служыць на дзяржаўнай службе і ў арміі на камандных пасадах; колькасьць дзяцей-яўрэяў у навучальных установах не магла перавышаць 10 проц. у адносінах да вучняў—неяўрэяў. Яўрэям нельга было набываць зямлю ў сельскіх мясцовасьцях і г. д. Нават свабода пераездаў для яўрэяў была абмежавана.

Зразумела, што ўсё гэтыя абмежаваньні білі па працоўным яўрэйскім насельніцтве, якое цярпела і нацыянальнае і сацыяльнае прыгнечаньне—яўрэйскія капіталістыя фактычна не адчувалі гэтага бяспраўя.

Кастрычнікавая рэвалюцыя вызваліла працоўныя масы ўсіх нацыянальнасьцяй ,яна вызваліла ад падвойнага прыгнечаньня яўрэйскае працоўнае насельніцтва.

За 10 год існаваньня БССР яўрэйская нацыянальная меншасьць пасунулася далёка наперад ва ўсіх галінах свайго будаўніцтва.

Рад мерапрыемстваў кампартыі і ўраду БССР даў магчымасьць высока падняць яўрэйскую культуру, уцягнуць яўрэйскае працоўнае насельніцтва ў гаспадарчае будаўніцтва і, што асабліва важна, уцягнуць масы местачковага насельніцтва ў сельскую гаспадарку, падзяліць іх зямлёй.

За 3 гады было перадана для працоўнага карыстаньня яўрэйскаму насельніцтву 21.456 гэктараў зямлі, на якой упарадкавана 1996 сем'яў. Сярод яўрэйскіх земляробаў шырока разьвіта калектывізацыя. У БССР існуе звыш 150 яўрэйскіх сельскагаспадарчых калектываў.

Побач з земляўпарадкаваньнем яўрэяў у БССР праведзена таксама вялікая работа па перасяленьні іх у Крым, Біра-Біджан і іншыя раёны Савецкага Саюзу.

Сетка яўрэйскіх школ у БССР разьвіваецца досыць шпарка. У 1921-22 навучальным годзе ва ўсіх яўрэйскіх школах навучалася ўсяго 10.745 дзяцей, а ў 1926-27 г. у 182 школах навучалася ўжо 24.073 дзяцей. За пяць год школьная сетка вырасла больш чым у два разы. Расьце і сетка яўрэйскіх сэкцый і аддзяленьняў пры ВНУ БССР. На яўрэйскім аддзяленьні пэдфаку БДУ навучаецца 216 студэнтаў. Пры менскім рабфаку арганізавана яўрэйскае аддзяленьне.

10 год БССР—гэта 10 год будаўніцтва пралетарскіх нацыянальных культур; нацыянальных па форме, пралетарскіх—па зьмесьце.

М. БУДЗІН.

Менск—у дні сьвята

— СЯЛЯНСКАЯ ДЭЛЕГАЦЫЯ З 7 ЧАЛ. З МАЗЫРСКАЙ АКРУГІ прыехала ў Менск на ўрачыстасьці.

— РАД ПРЫВІТАЛЬНЫХ ТЭЛЕГРАМ атрымаў ЦВК БССР у тым ліку ад удзельніка ўтварэньня БССР тав. Хатаевіча, студэнтаў і супрацаўнікоў закаўказкага камуністычнага унівэрсытэту і інш.

— ДЛЯ ПРЫНЯЦЬЦЯ ШЭФСТВА у дні сьвята над Гатовінскім сельсаветам, Менскага раёну. выехала ў вёску шэфтаварыства Менкамгасу.

— РАБОЧЫЯ ДЭЛЕГАЦЫІ З ЗАВОДАЎ «Камінтэрн» і „Кастрычнік" (Бабруйскай акругі) прыехалі ў Менск на ўрачыстасьці.

— АД ІМЯ БЕЛАРУСКІХ СТУДЭНТАЎ ленінградзкіх ВНУ юбілейную сэсію ЦВК будзе вітаць тав. Юшкевіч.

— ПАБУДОВА ВЯЛІКАЙ АРКІ каля вакзалу скончыцца сёньня. Арка ўпрыгожана дыяграмамі, якія малююць дасягненьні БССР за 10 год.

— УРАЧЫСТАЕ АДКРЫЦЬЦЕ АКАДЭМІІ НАВУК адбудзецца ў Доме Культуры 1 студзеня, а 6 гадз. увечары. Члены ЦВК праходзяць па сваіх мандатах, а астатнія па запрашальных білетах урадавай камісіі.

— АД ТАВ. ПАХОМАВА, СТАРШЫНІ НІЖАГАРОДЗКАГА ГУБВЫКАНКОМУ, удзельніка ўтварэньня БССР, атрымана прывітальная тэлеграма ў зьвязку з 10-годзьдзем БССР.

— АДКРЫЕЦЦА НОВЫ КРУХМАЛЬНЫ ЗАВОД у м-ку Талочына, Аршанскай акругі. Старшыня ЦВК тав. Чарвякоў паслаў прывітаньне рабочым і сялянам Аршаншчыны з сьвятам 10 гадавіны БССР і адкрыцьцем заводу.

— ЛАТВІЙСКІ КОНСУЛ У ВІЦЕБСКУ прыслаў на імя ўпоўнаважанага НКЗС пры ўрадзе БССР сваё прывітаньне ў зьвязку з 10-годзьдзем абвяшчэньня незалежнасьці Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі.

— ПРАЦУЮЦЬ НАРМАЛЬНА 31 СЬНЕЖНЯ усе больніцы, амбулаторыі і дзіцячыя ўстановы Менску 1-га студзеня — ва ўсіх амбулаторыях дзяжурныя дактары. Раённая дапамога на даму функцыянуе нармальна.

— ВЯДОМЫ КІЕЎСКІ ВУЧОНЫ, ураджэнец Беларусі, праф. Малюшыцкі прыехаў у Менск на ўрачыстае адкрыцьцё Беларускай Акадэміі Навук.

— ГУТА „ПРАЛЕТАРЫ", заводы „Энэргія", „Метал", Бальшавік" і ф-ка Меншвэй вылучылі на юбілейную сэсію ЦВК рабочыя дэлегацыі ў складзе 10 чал.

— НОВАЯ РАБОЧАЯ БОЛЬНІЦА І ВЯЧЭРНІ РАБФАК імя дзесяцігодзьдзя БССР адкрываюцца ў Барысаве.

— РАД ПРАДСТАЎНІКОЎ АД БЫЛЫХ ЧЫРВОНЫХ ПАРТЫЗАН — т. т. Ярошэвіч (Старобінскі раён), Шлапакоў (Магілеўская акруга) і інш. прыехалі ў Менск на ўрачыстасьці. Тав. Шлапакоў за баявыя заслугі мае 2 ордэны Чырвонага Сьцягу.

— СТАРШЫНЯ СНК БССР ТАВ. ГАЛАДЗЕД ПАСЛАЎ прывітаньне рабочым БССР, кіраўнікам і будаўнікам усебеларускай санаторыі ў Сяноўках у зьвязку з яе адкрыцьцем у дні сьвята.

—ЛЕНІНГРАДЗКАЯ РАБОЧАЯ ДЭЛЕГАЦЫЯ ў складзе 6 чалавек, якая абрача на буйных прадпрыемствах Ленінграду, прыяжджае сёньня а 6 гадз. 30 хв. раніцы.

ЦЭНТРАЛЬНЫ ДОМ СЕЛЯНІНА АДКРЫВАЕЦЦА СЁНЬНЯ, а 6 гадз. увечары. У доме ўжо разьмешчана 130 рабочых, сялян і чырвонаармейцаў, якія прыехалі на сьвята.

Да адчыненьня Беларускай Акадэміі Навук

У склад правадзейных членаў Беларускай Акадэміі Навук увойдуць чаля 20 выдатнейшых навуковых дзеячоў БССР і СССР. Акадэмія згуртуе вакол сябе звыш 200 навуковых працаўнікоў. У сучасны момант акадэмія падтрымлівае сувязь з Усесаюзнай і Украінскай Акадэміямі Навук, камуністычнымі акадэміямі, інстытутамі, татарскімі, дагестанскімі, крымскімі навуковымі ўстановамі і т. д., а таксама з акадэміямі і унівэрсытэтамі Нямеччыны, Чэха-Славакіі, Амэрыкі, Латвіі, Літвы, Польшчы.

ПАВЕДАМЛЕНЬНІ

— У панядзелак, 31 сьнежня, а 7-й гадз. увечары ў памяшканьні агітпропгабінэту клюбу К. Маркса адбудзецца мэтадычная нарада кіраўнікоў дэлегацкіх сходаў. Просьба ўсіх кіраўнікоў абавязкова зьявіцца.

— У нядзелю, 30-га сьнежня, а 11 гадзіне раніцы ў малай залі клюбу Карла Маркса адбудуцца чарговыя заняткі Нядзельнага Камвузу. Працяг лекцыі прафэс. Выдры на тэму «Клясы і клясавая барацьба».

— 3 студзеня 1929 г. а 7 гадз. увечары ў памяшканьні Фрунзаўскага райкому КП(б)Б адбудзецца нарада ячэйковых жанарганізатараў сумесна з жакт'аўскімі жанарганізатарамі.

У парадку дня наступныя пытаньні:

1. Аб перавыбарах саветаў; 2. Інфармацыя аб ходзе работы дэлегацкіх сходаў (Меншвэй, Нархарчсаўгас імя т. Будзёнага і агульна-гарадзкога).

Яўка ўсіх жанарганізатараў абавязкова.

—ДОМ АСЬВЕТЫ.—Збор асьветнікаў на дэманстрацыю роўна а 6-й гадз. увечары ў Доме Асьветы.

— ДОМ АСЬВЕТЫ.—У чацьвер 3-га студзеня 1929 г. роўна а 7-й гадз. увечары склікаецца нарада камуністых і камсамольцаў, працуючых па школах і дашкольных установах. Яўка абавязкова.

— КЛЮБ ІМЯ КАРЛА МАРКСА. Сёньня, а 4 гадз. дня ў вялікай залі клюбу—рэпэтыцыя спартыўнага гуртка жаночай групы. Яўка абавязкова.

А 8 гадз.—заняткі гуртка па вывуч. ангельскай мовы, а 6 гадз.—заняткі гуртка ІЗО.

З 1-га па 10 студзеня пачнецца абмен членскіх кніжак клюба на новыя. Зьвіцца ў канцылярыю клюбу з 6 да 9 гадз. увеч. штодня.

— 2-га сьнежня г. г., а 7-й гадзіне ўвечары, чарговы дэлегацкі сход абедзьвюх груп.

У памяшканьне Кастрычнікавага райкому КП(б)Б павінны зьявіцца дэлегаткі наступных ячэек: каўбаснай ф-кі, абутковай ф-кі, войлачнікаў, палаты мер і вагі, Белкапсаюзу, МЦРК, банкаўскіх установаў, Белжылсаюзу, БСНКО, страхкасы, хлебапрадукту, дому груднога дзіцяці, спраўдому і „Утылізацыя".

У памяшканьне клюбу імя Леніна: зав. „Чырвоная зорка", скуранога заводу, менгарразьніцы, шавецкай майстэрні, аўтаўпраўленьня, грузчыкі, Умт'у, сьпіртазаводу, хэмфармзаводу, цукернай ф-кі, БДУ, НКЮ, НКФ, Белсельсаюзу, ЦРД, ЦКК-РСІ, ДПУ і аб'яднанай вайсковай школы.

— 2-га студзеня 1929 году, а 6-й гадзіне ўвечары, у памяшканьні клюбу Карла Маркса, сход актыву Кастрычнікавай арганізацыі КП(б)Б, на які запрашаюцца: сябры і кандыдаты бюро ячэек, цэх. арганізатары, жан. арганізатары, сакратары сутаварыскіх вайсковых часьцей, сакратары ячэек ЛКСМ—партыйцы, гаспадарнікі—партыйцы, старшыні фабзаўмясцкомаў—партыйцы, старшыні культкамісій—партыйцы і рэдактары насьценгазэт—партыйцы, па пытаньні аб перавыбарах гарсавету.

— НАРАДА КАМСАМОЛЬЦАЎ НАСТАЎНІКАЎ. Мен. АК ЛКСМБ сумесна з ячэйкай КСМ працасьветы склікае нараду настаўнікаў—камсамольцаў г. Менску па пытаньні аб выніках работы ў школе за першае паўгодзьдзе. Нарада адбудзецца 2-1—29 г. а 7 гадз. увечары ў Доме Асьветы.

АК ЛКСМБ бюро яч. працасьветы.

Адказны рэдактар ЯН. АСЬМОЎ

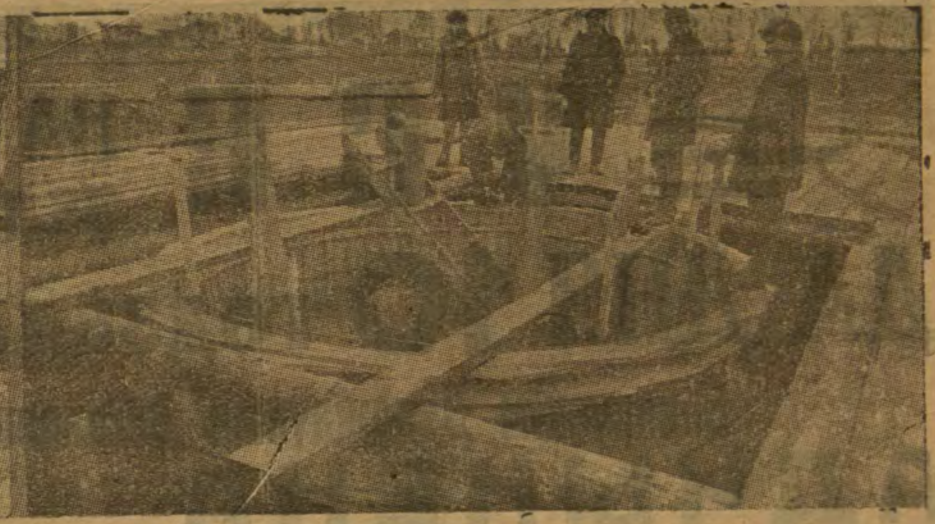

РАБОТЫ НА АСІНСТРОІ

САВЕЦКАЯ БЕЛАРУСЬ ЭЛЕКТРЫФІКУЕЦЦА

ШТО Ў НАС УЖО ЁСЬЦЬ

За 10 год існаваньня Беларускай р[illegible]блікі, галоўным чынам, **за [illegible]ія 4-5 год**, у галіне электрыфікацыі ёсьць значныя дасягненьні і посьпехі. Новыя прадпрыемствы, якія пашыраюцца і будуюцца, амаль выключна пераходзяць на электрычную энэргію і ўстанаўляюць самыя ўдасканаленыя сучасныя рухавікі.

Гарадзкія электрычныя станцыі пашыраюцца і ператвараюцца паступова ў цэнтральныя станцыі, пераважна з прамысловай нагрузкай, рацыяналізуючы адначасова свае ўстаноўкі. У 1913 годзе агульная магутнасьць станцый агульнага карыстаньня не перавышала 1.800 кілёват, з агульнай выпрацоўкаю 1,9 мільён. кілёват-гадзін. У 1920 годзе магутнасьць станцый складала 1.900 кілёват, а да канца 1927 году агульная магутнасьць станцый агульнага карыстаньня вырасла да 8.000 кілёват. Выпрацоўка ў 1926-27 г. складала каля 14 мільён. кілёват-гадзін.

ШТО МЫ БУДЗЕМ МЕЦЬ У БЛІЖЭЙШЫЯ ГАДЫ

Неабходнасьць скарыстаньня вялічэзных апалавых багацьцяў Беларусі ў відзе тарфяных масываў (запасы торфу ў Беларусі складаюць 3 мільярды куб. мэтраў) і падвядзеньні энэргетычнай базы пад прамысловасьць прымусілі Беларусь прыступіць да пабудовы на ўсходняй яе частцы, найбольш прамысловай—**раённай электрычнай станцыі на асінаўскіх тарфяных балотах з установленай магутнасьцю ў першую чаргу ў 20.000 кв.** і забесьпячэньнем электраэнэргіяй Віцебску, Воршы, Шклову, Дуброўна і інш. і ў другую чаргу Магілеву пры ўстаноўленай магутнасьці па станцыі ў 33.000 кв. Будаўніцтва, пачатае ў 1926-27 г., ідзе ўзмоцненым тэмпам і да пачатку 1930 году Белгрэс дасьць танную энэргію сваім спажыўцом. Гэта станцыя і ў тэхнічных адносінах прадстаўляе значны інтарэс. Нагрузкай станцыя забясьпечана ў поўнай меры. Спажыўцы току канчаткова выяўлены, афармлены і прыступілі ўжо да падрыхтоўкі і заказу патрэбнага абсталяваньня для прыёму току ад Асінстрою. У сучасны момант праводзіцца работа па выяўленьні і высьвятленьні спажыўцоў другой чаргі Асінстрою. ВСНГ БССР узбуджае хадайніцтва перад адпаведнымі органамі аб фарсаваньні другой чаргі Асінстрою, прычым падрыхтоўчая работа ў гэтым напрамку ўжо будзе праводзіцца ў бягучым 1928-29 г.

З прамысловых цёпла-электра-цэнтраляй, да будаўніцтва якіх ужо прыступлена, трэба адзначыць наступныя:

а) цёпла-электра-цэнтраль у Барысаве пры новай фабрыцы запалак з устаноўленай магутнасьцю ў 3.000 кв. на адкідах і торфе;

б) цёпла-электра-цэнтраль у Бабруйску пры дрэваапрацовачным камбінаце з устаноўленай магутнасьцю ў 3.000 кв. на адкідах;

в) цёпла-электра-цэнтраль на Добрускай фабрыцы паперы з устаноўленай магутнасьцю ў 4.300 кв. на торфе.

Акрамя паказаных вышэй установак праводзяцца работы па шматлікіх больш дробных станцыях.

СЬВЯТЛО ГАРАДОМ

У адносінах **гарадзкога электрабудаўніцтва** трэба адзначыць, што ў цэлым радзе гарадоў будуюцца новыя электрастанцыі, прычым у вялікіх гарадох, ня гледзячы на пашырэньне існуючых станцый, попыт на электраэнэргію не здавальняецца поўнасьцю, з прычыны вялікіх работ па добрабыце, а таксама вялікага прамысловага будаўніцтва. Так, у Менску прадугледжваецца далейшае пашырэньне станцыі на 5.000 кв. (існуюч. 3.000 кв.), у Гомелі—на 3.000 кв. (існ. 2.000), Бабруйску—на 1.000 кв. (існ. 800 кв.).

ЯШЧЭ АДЗІН ЭЛЕКТРА-ГІГАНТ

Праблема канцэнтрацыі вытворчасьці энэргіі, правільнага яе разьмеркаваньня і ўвязка прамысловага энэргабудаўніцтва з агульным плянам электрыфікацыі рэспублікі знаходзіць свой поўны адбітак і вырашэньне **ў пяцігадовым пляне.** Урад Беларусі, улічваючы вялікае прамысловае будаўніцтва ў паўднёвай частцы Беларусі, даў заданьне адпаведным органам прыступіць ужо да арганізацыі і падрыхтоўкі матар'ялаў для **другое раённае станцыі ў Беларусі на торфе,** якая таксама паслужыць магутным фактарам да паляпшэньня энэргабалянсу Беларусі і спрыяючым яе індустрыялізацыі.

«ЛЯМПАЧКУ ІЛЬЛІЧА»—ВЁСЦЫ

У адносінах **сельскай электрыфікацыі** работа ў гэтай галіне набыла плянавы характар толькі ў 1926-27 годзе з арганізацыяй пры НКЗ БССР **бюро па сельскай электрыфікацыі.** Усе электрастанцыі, што ёсьць у мястэчках, саўгасах і раённых гарадох, уключаны ў арбіты дзейнасьці бюро. Да канца 1927-28 г. скончаны пабудовай 40 электрастанцый сельскага значэньня магутнасьцю ў 655 кв. і большая частка з іх знаходзіцца ў камбінацыі з іншымі прадпрыемствамі. Паводле пяцігодкі прадугледжваецца пабудова **57 новых электрастанцый** магутнасьцю ў 2.973 кв. і да канца пяцігодкі ўсяго будзе ў рабоце 96 станцый магутнасьцю ў 9.628 кв. Пры далейшым будаўніцтве станцый уязты курс на вытворчы ўхіл і на маторную нагрузку для с.-г. вытворчасьці і саматужных промыслаў. Акрамя таго, ад Асінаўскай дзяржаўнай раённай станцыі будуць электрыфікаваны бліжэйшыя саўгасы і вёскі. Пытаньне гэта зараз дэтальна вывучаецца і прапрацоўваецца.

М. РЫЎКІН.

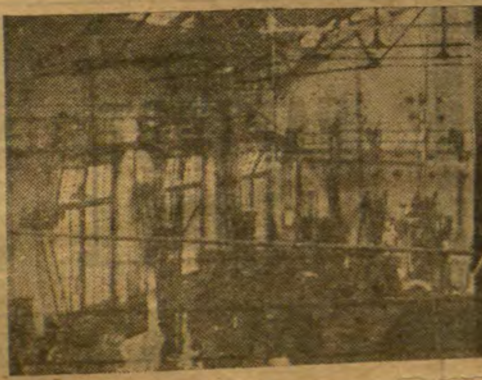
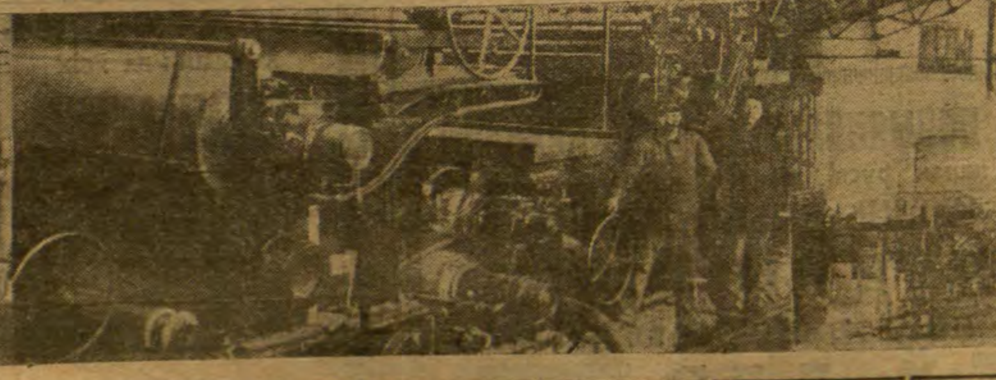

Чырвоная армія вызваліла Беларусь ад замежных акупантаў

Чырвоная армія сталёвай сьцяной стаіць на варце БССР

У 10 гадавіну існаваньня Савецкае Беларусі працоўныя БССР даюць урачыстае абяцаньне шчыльней трымаць сувязь з Чырвонай арміяй, яшчэ больш узмацняць абароназдольнасьць Савецкага Саюзу

... Беларускай дывізіі | Гістарычны шлях №-скай | №-ская Самарская

... абароназдольнасьць Савецкага Саюзу

8 год АБВШ

Сёньня у дзень 10-й гадавіны абвяшчэньня БССР, аб'ядналая беларуская вайсковая школа імя ЦВК БССР сьвяткуе 8-ю гадавіну свайго існаваньня. За 8 год існаваньня школа дала Савецкай Беларусі і Чырвонай арміі значныя кадры адданых справе рабочых і сялян кваліфікаваных чырвоных камандзіраў. Яна адыграла значную ролю ў галіне ўзмацненьня абароназдольнасьці БССР.

Прымежнае становішча Савецкае Беларусі на стыку краіны дыктатуры пралетарыяту з капіталістычнымі дзяржавамі патрабуе ад нас асаблівае ўвагі да справы паляпшэньня работы школы.

Зараз у школе праводзіцца вялікая навучальная і культурна-выхаваўчая работа. Школа рыхтуе ня толькі ўзводных камандзіраў, але і выхаванцаў чырвонаармейскай масы. Выпускнікі школы, якія працуюць у нацыянальных часьцях нашай арміі, з гонарам апраўдалі сваю годнасьць.

Сьвята Беларускай дывізіі

Чырвоная армія разам з усімі працоўнымі масамі БССР сьвяткуе 10-ую гадавіну існаваньня Савецкай Беларусі. Гэтае вялікае сьвята для працоўных Савецкай Беларусі, а таксама ўсяго Савецкага Саюзу цесна зьвязана з гісторыяй барацьбы і перамог, з работай у справе будаўніцтва і ўмацаваньня ўзброенай магутнасьці СССР №-скай стралковай Беларускай дывізіі.

Баявая гісторыя дывізіі даволі сьведчыць аб тэй сьмеласьці, адданасьці байцоў і начскладу дывізіі, якую яны выявілі ў барацьбе за справу рэвалюцыі, за дыктатуру пралетарыяту.

Маладым байцом трэба ведаць баявыя традыцыі дывізіі, каб выхаваць у сабе непрымірымую нянавісьць да капіталізму.

З 1923 году дывізія становіцца нацыянальнай Беларускай дывізіяй. Яна выконвае свае абавязкі — вайсковую падрыхтоўку шырокіх рабоча-сялянскіх кадраў моладзі для абароны граніц Савецкага Саюзу ў цэлым і Савецкай Беларусі, у прыватнасьці. Дывізія прарабіла вялікую працу па падрыхтоўцы ўзброеных кадраў, прапускаючы кожны год праз свае рады вялікія масы пераменнага складу, выкоўваючы з іх будучых абаронцаў пралетарскае дзяржавы.

Сьвяткаваньне 10-цігодзьдзя БССР адбываецца ў абстаноўцы абвастрэньня міжнароднага становішча, росту ваеннай небясьпекі для Савецкага Саюзу, што патрабуе яшчэ большай працы па баявой падрыхтоўцы часьцей дывізіі.

Байцы і начальніцкі склад №-скай Беларускай стралковай дывізіі імя т. Фрунзэ ясна ўсьведамляюць вялікія дасягненьні ў сацыялістычным будаўніцтве Беларусі, вялікія культурныя дасягненьні савецкай улады і камуністычнай партыі за 10 год, яны цьвяроза ўлічваюць і труднасьці, якія прыйдзецца спаткаць на далейшым шляху сацыялістычнага будаўніцтва. Гэтыя труднасьці не запалохаюць нашых байцоў.

Балашоў.

Гістарычны шлях №-скай Беларускай дывізіі

Разань - Самара - Сібір - Ленінград - Пскоў — гэта шлях, па якім Беларуская дывізія прайшла ў часы грамадзянскай вайны 1918-19 г. г., пераможна зьнішчаючы часьці белых армій генэралаў Калчака і Юдзеніча.

Бабруйск - Слуцак - Несьвіж - Берасьце - Вісла ля Варшавы — гістарычны шлях дывізіі ў баёх з белапалякамі ў 1920 годзе за вызваленьне Беларусі.

Перакінутая на Заходні фронт, дывізія кароткім ударам фарсіруе раку Бярэзіну і займае Бабруйск і Асіпавічы, потым Слуцак. Польская армія, разьбітая ў шматлікіх баёх, няўхільна адступае пад націскам чырвонаармейцаў. №-ская Беларуская на плячох белапалякаў дакатваецца аж да раёну крэпасьці Берасьця. Энтузіязм байцоў, аднадушны парыў, адданасьць камандзіраў аказаліся мацней фартыфікацыі і тэхнікі ворага. Бой за крэпасьць цягнуўся некалькі дзён. Ня гледзячы на гураганны агонь артылерыі і вялікія страты, дывізія зламала супраціўленьне белапалякаў і займае Берасьце. Гэта адна з самых слаўных баявых апэрацый Беларускай дывізіі.

У цяжкія дні адступленьня Чырвонай арміі з пад Варшавы часьці дывізіі ў лютых баёх, акружаныя пераважнымі сіламі ворага, упарта затрымлівалі яго, некалькі раз вылазячы з мяшкоў, будучы адрэзанымі ад іншых часьцей фронту.

У канцы верасьня 20-га году мы бачым Беларускую дывізію ў раёне Радашковіч. Адна з брыгад, прарываючы дарогу на Менск, трапляе ў варожае кальцо і пасьля вялікай бойкі наносіць моцны ўдар палякам і прарываецца да сваіх часьцей, захапіўшы палонных і трафэі. Гэты прарыў перашкодзіў польскай арміі заняць Менск, ён аказаў вялізную паслугу працоўным Савецкае Беларусі. За гэты слаўны ўчынак брыгада (зараз №-скі Барысаўскі полк) атрымала ад ЦВК чырвоны сьцяг.

Гістарычны шлях дывізіі, яе бойкі з белапольскай арміяй, назаўсёды зьвязалі дывізію з працоўнымі Савецкае Беларусі. Дывізія мела за сабой усе падставы, каб у 1923 годзе стаць Беларускай нацыянальнай дывізіяй.

С.

№-ская Самарская — на варце СССР

Дзесяцігодзьдзе абвяшчэньня БССР для Чырвонай арміі і ў прыватнасьці для нашай №-скай Самарскай дывізіі набывае вялікае гістарычнае значэньне.

У дзень сьвяткаваньня дзесяцігодзьдзя БССР ва ўсіх часьцях праводзяцца ўрачыстыя сходы з успамінамі аб барацьбе з белапалякамі за Савецкую Беларусь.

За час мірнае працы наша дывізія абярнулася ня толькі ў школу па навучаньні байца вайсковай справе, але і ў палітычна-культурна выхаваўчую школу. Кожны чырвонаармеец, які пабывае ў радох Самарскай дывізіі, выходзіць з яе культурным, актыўным і карысным працаўнікам для савецкае ўлады.

Дывізія трымае сувязь з іх падшэфнымі вёскамі. Чырвонаармейцы выяджаюць у вёскі, праводзяць там масавую работу сярод сялянства. Асабліва вялікая праца дывізіяй праароблена ў вёсцы ў часе штогадовых манэўраў. Шырока разгорнута работа па ваянізацыі насельніцтва.

№-ская Самарская пільна сочыць за тымі падзеямі, якія адбываюцца ў буржуазных краінах. І калі толькі буржуазія ўздумае пасягаць на Савецкі Саюз, яна заўсёды атрымае дружны адпор з боку нашай кавалерыйскай дывізіі.

Аверын.

З гістарычнага тупіку, палітычнага бяспраўя, нацыянальнага і культурнага прыгнечаньня,— Савецкая Беларусь за 10 год вышла на шырокі шлях сацыялістычнага будаўніцтва.

Артыкул т. М. І. Бухарына

Таварышом — рабочым і сялянам БССР

Дарагія таварышы! Дазвольце вас усіх горача павіншаваць з дзесяцігодзьдзем Савецкай Беларусі. У гісторыі разьвіцьця рабочага руху, у гісторыі разьвіцьця барацьбы сялян супроць памешчыкаў і вызваленчай барацьбы прыгнечаных нацый ваша барацьба і вашы дасягненьні адыгрываюць вялізарную ролю. Калі двухгаловы драпежны арол самаўладзтва панаваў над Расіяй, беларусаў ня лічылі за народ, іх мову ня лічылі за мову, усякім спосабам зьдзекаваліся над беларускай граматай.

Памешчыкі і капіталістыя Вялікаросіі, трымаўшыя ў няволі дзесяткі прыгнечаных нацый, сьвінцовым дажджом і крывёю запіваўшыя ўсякі вызваленчы рух рабочых і сялян, душылі і беларускі народ усімі сродкамі гвалту і прыгнечаньня. Разам з усімі рабочымі і працоўнымі сялянамі былой імпэратарскай Расіі, разам з другімі яе народамі, рабочыя і сяляне Беларусі падшыблі і дабілі драпежную птушку самаўладзтва, скінуўшы памешчыкаў і капіталістых, і вось ужо 10 год будуюць сваю ўладу, сваю рэспубліку, сваю гаспадарку, сваю культуру—рука аб руку, плячо к плячу з усімі працоўнымі Саюзу. На граніцах вялікае пралетарскае дзяржавы, якая раскінулася ад Белага да Чорнага мора і б польскіх рубяжоў да Ўладывастоку, стаіць ваша рэспубліка, перадавы пост і вартаўнік дзяржаўнага Саюзу пралетарскіх рэспублік.

Падганяемыя хлыстом ангельскага і французскага капіталу, з таго боку граніцы пагражаюць працоўным польскія паны, польскія графы ваяводы, князі, памешчыкі, капіталістыя.

Часамі выразна чуецца клёкат драпежніка—аднагаловага белага арла панскай Польшчы. Але моцна збудаваны саюз рабочых і сялян Беларусі, і ў гэтым саюзе, які ўзмацняецца пад кіраўніцтвам рабочых—не парушная апора перамогі працоўных.

Шмат яшчэ трэба нам зрабіць: нам трэба начыста дабіць жабрацтва, барбарства, бяскультур'е. Нам трэба так падняць гаспадарку, каб нямысьлімы сталі неўраджаі, каб нямысьлімай стала недастача хлеба, каб красавалася сялянская гаспадарка, каб усё хутчэй перабудоўвалася яна на калектыўны лад, каб магутная прамысловасьць, якая гуртуе мільёны рабочых, перарабіла вёску. Саха павінна быць заменена трактарам, гарэлка—радыё, бруд і вош—чыстатою і дастаткам, бяскультур'е — росквітам навукі, кулак — узорнымі калгасамі і саўгасамі, гандляр і ліхвяр—магутнай каапэрацыяй, ухабы і бездарожжа — аўтамабільным транспартам. Упартай працай мы даб'емся гэтага. Упартай працай мы перабудуем усё на новы САЦЫЯЛІСТЫЧНЫ лад. Адзнакай гэтага зьяўляецца і ваша сьвята, таварышы, якое ёсьць і наша сьвята, сьвята ўсіх працоўных.

Няхай жыве БССР!

Няхай жывуць рабочыя і сяляне Савецкай Беларусі!

Няхай жыве перамога сацыялізму!

Дзесяць год Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі

1-га студзеня 1919 году Часовы Рэвалюцыйны Рабоча - Сялянскі Ўрад Беларусі іменем рабочых, сялянскай беднаты і чырвонаармейцаў агалосіў Беларусь Савецкай Рэспублікай, Рэспублікай працоўнага народу, у якой рабочыя, сялянская бедната і чырвонаармейцы становяцца вольнымі і роўнапраўнымі гаспадарамі вольнай і незалежнай Беларускай Сацыялістычнай Рэспублікі. Гэты акт Рэвалюцыйнага Ўраду, вылучанага 1-м Зьездам Камуністычнай партыі бальшавікоў Беларусі, адзначыў новы этап у змаганьні за Саветы, за сацыялістычную рэвалюцыю ў Беларусі.

Агалашэньне Савецкай Беларусі ў гэты пэрыяд рэвалюцыйнага змаганьня, побач з агалашэньнем незалежнасьці іншых савецкіх рэспублік, зьявілася заклікам Камуністычнае партыі да працоўных вызваленых народаў бараніць заваёвы Кастрычнікаўскай рэвалюцыі ад наступу сусьветнага капіталу. Маніфэст Часовага Ўраду Беларусі заклікаў да змаганьня. Заклікаючы да змаганьня, Камуністычная партыя ў той-жа час арганізоўвала гэтае змаганьне супроць Беларускае Рады, якая складалася «з абшарнікаў, кулакоў, міраедаў і фабрыкантаў, якая яшчэ нядаўна на каленях дзякавала Вільгэльму за прыход яго войск», супроць так званых дэмакратычных органаў як валасныя, павятовыя і губэрскія земствы, якія заклікалі склікаць учрадзілаўку, супроць нямецкіх, польскіх і украінскіх акупантаў.

У тым змаганьні, якое разгарнулася паміж капіталістычным і сацыялістычным ладам, Савецкая Беларусь заняла пачэснае месца: будучы на рубяжы паміж Рэспублікай Саветаў і краінамі капіталу, Беларусь стала тым пляцдармам, на якім разыграліся рашаючыя баі паміж працаю і капіталам, беларускія рабочыя і сяляне прымалі на сябе першы ўдар з боку аб'яднаных сіл міжнароднай контр-рэвалюцыі і змагаючыся за сваю незалежнасць, выпаўнялі адказьнейшую задачу ў справе абароны і далейшага разгортваньня сацыялістычнай рэвалюцыі.

З першых-жа дзён свайго існаваньня Савецкая Беларусь ясна зразумела, што «толькі свабодны дабравольны саюз працоўных усіх цяпер незалежных Савецкіх Рэспублік забясьпечыць перамогу рабочых і сялян у іх змаганьні з усім капіталістычным сьветам». Таму на 1-м-жа Зьезьдзе Саветаў Беларусі была прынята пастанова аб уступленьні ў перагаворы з усімі братэрскімі Савецкімі Рэспублікамі для ўстанаўленьня фэдэрацыйнай сувязі.

Агульнасьць эканамічных і палітычных асаблівасьцяй Беларусі і Літвы, а таксама агульнасьць задач у змаганьні супроць польскага панства прывялі к аб'яднаньню Савецкай Беларусі з Савецкай Літвой. Арганізуючы сілы для змаганьня супроць ворагаў і вядучы гэтае змаганьне, маладая Літоўска-Беларуская Рэспубліка змагала залучыць у работу лепшыя сілы краіны і разгарнула шырокую работу сацыялістычнага будаўніцтва. Аднак, рабоце над аднаўленьнем зруйнаванае войнамі і акупацыямі краіны перашкодзіла польская акупацыя.

Толькі праз дзесяць месяцаў пасьля вялізарных ахвяр аб'яднанымі напружаньнямі Чырвонае арміі і паўстаўшага на змаганьне супроць акупантаў беларускага народу Беларусь была вызвалена і зноў стала Савецкаю. З моманту сканчэньня савецка-польскае вайны Савецкая Беларусь прыступіла к залечваньню ран, аднаўленьню зруйнаванае гаспадаркі і шырокаму разгортваньню сацыялістычнага будаўніцтва. За параўнальна кароткі час мірнае творчае работы Савецкая Беларусь дабілася вялізарных вынікаў ва ўсіх галінах будаўніцтва.

Дзякуючы мерапрыемствам Савецкага Ўраду ў галіне нацыянальнае палітыкі Савецкай Беларусі ўдалося наладзіць мірнае сужыцьцё працоўных усіх нацыянальнасьцяй і забясьпечыць бурны росквіт беларускай культуры. Гэтыя і шмат іншых мерапрыманьняў спрыялі росту матар'яльнага і культурнага становішча рабочых і сялянскіх мас Беларусі. Посьпехі Савецкай Беларусі так відавочны, асабліва ў параўнаньні са становішчам Заходняй Беларусі, што Менск—сталіца Беларусі—стаў прызнаным цэнтрам нацыянальна-дзяржаўнага адраджэньня Беларусі нават для зарубежнай беларускай нацыяналістычнай інтэлігенцыі.

Пройдзены намі шлях лепш усяго даказвае тое, што ўсе цяжкасьці намі будуць пераможаны і мы даб'емся канчатковае перамогі ладу сацыялістычнага над ладам капіталістычным, поўнага зьнішчэньня клясаў, беднасьці, някультурнасьці і няроўнасьці, якія неразлучны з клясавым грамадзтвам.

Для гэтага неабходна ўмацаваньне кіраўніцтва Камуністычнае партыі, захаваньне і ўмацаваньне саюзу рабочых і сялян, далейшае ўмацаваньне сувязі з іншымі Савецкімі Рэспублікамі ў Союзе Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

А. ЧАРВЯКОЎ.

Польскія працоўныя — за Савецкую Беларусь

З першых-жа дзён рэвалюцыі, у адказ на арганізацыю польскімі памешчыкамі банды пад кіраўніцтвам царскага генэрала Даўбар-Мусьніцкага для задушэньня рэвалюцыйнага руху, працоўныя палякі ствараюць свае польскія чырвоныя атрады. Праз год арганізуецца Заходняя дывізія з рабочых і сялян-палякаў, якая абараняе заваёвы Кастрычніка, змагаючыся з войскамі ясна-панскай Польшчы.

Тысячы рабочых і сялян-палякаў загінулі за Савецкую Беларусь. Кроў іх зьмяшалася з крывёю беларускіх, яўрэйскіх, расійскіх рабочых і сялян, якія змагаліся з агульным клясавым ворагам. Кастрычнік на Беларусі перамог.

Рабочыя і сяляне-палякі прымаюць актыўны ўдзел у савецкім будаўніцтве. Выбары саветаў у 1927 г. паказалі, што ўдзел польскага насельніцтва ў гэтай важнейшай палітычнай кампаніі быў звыш 60 проц. у вёсцы і яшчэ больш ў горадзе. Рабочыя і сяляне-палякі ўцягнуты ў работу ўсіх зьвеньняў савецкага апарату, яскравым доказам чаго служыць наяўнасьць палякаў у сельскіх саветах, 56 членаў РВК, 88 членаў акрвыканкомаў, 13 членаў ЦВК БССР. Адначасова нельга не адзначыць такога дасягненьня, як арганізацыя 23 сельскіх саветаў і 3 судовых камэр, якія вядуць работу на польскай мове.

Рабочыя і сяляне-палякі поўнасьцю аддаюць сабе справаздачу ў тым, што гэтыя дасягненьні ёсьць толькі дзякуючы Кастрычнікавай рэвалюцыі, толькі дзякуючы ўстанаўленьню савецкага ладу, які забясьпечвае правільнае выра[illegible]ньне нацыянальнага пытаньня.

В. УНАРОЎСКІ.

УСЕ НА ВЫСТАЎКУ БЕЛАРУСКАЙ КНІГІ!

ДА ДНЯ 10-годзьдзя БССР

Беларускім Дзяржаўным Выдавецтвам

АДЧЫНЕНА

ў „Цэнтральным Доме Селяніна"
(рог К. Маркса і Чырвонаармейскай, 2-гі паверх, чытальня)

ВЫСТАЎКА БЕЛАРУСКАЙ КНІГІ

ЭКСПАНАТЫ

дасягненьняў беларускага друку,
працэсаў друкарскай работы, сотні кніг,
плякаты, дыяграмы, масгацкія канструкцыі.

Афармленьне мастакоў—ГУСЕВА, ЗМУДЗІНСКАГА, МАЛЕВІЧА.

УВАХОД ДАРМОВЫ.

Экскурсіям даюцца тлумачэньні.

Беларускае Дзяржаўнае Выдавецтва—БУЙНЕЙШАЕ КНІГАГАНДЛЁВАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА на БЕЛАРУСІ

ЯГО КНІЖКІ ПАВІННЫ БЫЦЬ ВА ЎСІХ КНІГАРНЯХ, КІЁСКАХ, КНІЖНЫХ ПАЛІЦАХ СПАЖЫВЕЦКАЙ КААПЭРАЦЫІ.

БЕЛДЗЯРЖВЫДАВЕЦТВА МАЕ КНІГІ ЎСІХ ВЫДАВЕЦТВАЎ

(Беларускай Акадэміі Навук, Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту і Савету Народных Камісараў БССР, Белдзяржуніверсытэту, Рэдакцыйна - Выдавецкага Аддзелу ЦСПСБ, НК Земляробства, НК Асьветы, НК Грашовых Спраў, выданьні

Кожная нацыянальнасьць у Беларусі
(яўрэй, паляк, рускі, літовец, латыш, немец)
МОЖА КУПІЦЬ АЛЬБО ВЫПІСАЦЬ
ЛЮБУЮ КНІЖКУ
НА РОДНАЙ МОВЕ
Ў БДВ

ВЯЛІКІ ВЫБАР

наглядных дапаможнікаў для школ, габінэтаў, лябараторый, гэаграфічныя карты, глёбусы

АТРЫМАН ВА ЎСІХ КНІГАГАНДЛЕВЫХ і КАНЦГАНДЛЕВЫХ УСТАНОВАХ

НАРОДНЫ
ПАРТРЭТ
У. І. ЛЕНІНА

У НЕКАЛЬКІХ ФАРБАХ З НАДПІСАМ НА МОВАХ: беларускай, яўрэйскай, расійскай і польскай

ЦАНА 5 КАП.

КАЛЯРОВЫЯ ПАРТРЭТЫ

РОЗНЫХ РАЗЬМЕРАЎ

ЦК КП(б)Б, „Чырвонай Зьмены“ і інш.)

УСЕ ЧАСОПІСІ, якія выходзяць у БССР,

могуць быць выпісаны праз аддзяленьні і кнігарні

БДВ

на родных мовах

НА ЭСПЭРАНТО

падручнікі, слоўнікі, мастацкая і іншая літаратура

ЦВК СССР і БССР
т. Чарвякова
ЦАНА 50 кап.

Саўнаркому БССР
т. Галадзеда
ЦАНА 1 руб.

Беларускіх пісьменьнікаў:

Янкі Купалы
Цана 30 кап.

Якуба Коласа
Цана 35 кап.

Цішкі Гартнага
Цана 45 кап.

Чарота Міхася
Цана 30 кап.

старшыні Бел. Акадэміі Навук
т. У. ІГНАТОЎСКАГА
Цана 50 кап.

БЕЛАРУСКАЕ ДЗЯРЖАЎНАЕ ВЫДАВЕЦТВА

ВЫБРАНЫЯ ТВОРЫ У. І. ЛЕНІНА

НА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ Ў 12 ТАМОХ

Кожны том зьмяшчае ад 25 да 30 друкарскіх аркушоў (400—500 старонак), надрукаваных на лепшай паперы ў прыгожых дэрмантынавых пераплётах з цісьненьнем.

Да выданьня будзе дададзена вялікая колькасьць ілюстрацый і портрэтаў У. І. ЛЕНІНА.

Да канца 1928 году будзе здадзена ў друк 6 тамоў, з якіх у бліжэйшы час выйдуць у сьвет III і V томы.

Усе выданьні выйдуць поўнасьцю ў 1929 годзе.

ПАДПІСНАЯ ЦАНА НА 12 ТАМОЎ 12 РУБЛЁЎ.

УМОВЫ ПАДПІСКІ: Задатак — 2 р. Пры атрыманьні кожнага тому — 1 руб. Высылка кніг накладной платай. Задатак залічваецца пры атрыманьні апошніх двух тамоў.

— Перасылка за кошт падпісчыка. —

ІЛЬГОТНЫЯ УМОВЫ ПАДПІСКІ:

1. Асобы, якія заплацілі пры падпісцы поўнасьцю 12 р., за перасылку ня плацяць.
2. Хаты-чытальні, сельскія школы I ступені, сельскія партыйныя і камсамольскія ячэйкі, сельскія работнікі (настаўнікі, сакратары ячэек, работнікі коопэрацыі і сельсаветаў, сябры КП(б)Б і комсомольцы-сяляне):
   1) Уносяць пры падпісцы 1 рубель;
   2. Пры атрыманьні кожнага тому—1 руб. і за перасылку ня плацяць.

ПАДПІСКУ ПРЫМАЮЦЬ:

1) У МЕНСКУ — Белдзяржвыдавецтва, Гандлёвыя Аддзелы, Савецкая, 63.
« « — Цэнтральная кнігарня, рог Савецкай і Ленінскай вул.
2) У ПРАВІНЦЫІ—Акруговымі і раённымі аддзяленьнямі БДВ і ўсімі спажывецкімі таварыствамі, чыгуначна-дарожнымі кіёскамі, паштовымі аддзяленьнямі, спэцыяльнай агэнтурай, якая мае пасьведчаньне на права прыёму падпіскі.

Усе выданьні распаўсюджваюцца выключна па падпісцы.

ПРЫМАЕЦЦА ПАДПІСКА НА 1929 ГОД

НА

штомесячны беларускі часопіс літаратуры, палітыкі, экономікі, гісторыі, крытыкі

„ПОЛЫМЯ“

(восьмы год выданьня).

Пад рэдакцыяй: А. Баліцкага, Я. Васілевіча, Зьм. Жылуновіча (адказны рэдактар) Янкі Купалы, М. Чарота.

— З ПЕРШАГА ЛІПЕНЯ 1928 Г. —

часопіс „ПОЛЫМЯ“

выходзіць штомесячна (12 кніжак на год)

размерам кожны нумар 10-12 друкаваных аркушаў.

ПАДПІСНАЯ ЦАНА:

На год	12 руб. — ка.
» 6 месяцаў	6 руб. 50 ка.
» 3 месяцы	3 руб. 25 ка.

ЦАНА АСОБНАГА НУМАРУ 1 руб. 25 кап.

Падпісчыкі на часопіс «ПОЛЫМЯ», якія прышлюць цалкам падпісную плату да 25 лютага 1929 г., атрымліваюць на гэты-ж год па падпісных квітанцыях пры пакупцы мастацкай (Янкі Купалы, Якуба Коласа, Цішкі Гартнага і інш.) і палітычнай літаратуры выданьняў Беларускага Дзяржаўнага Выдавецтва, наступныя ільготы:

Гадавыя падпісчыкі атрымліваюць скідку на 25 проц. (на агульную суму да 30 р.). Паўгадавыя падпісчыкі 15 проц. (на суму да 20 руб.).

Акрамя таго, падпісчыкам на „ПОЛЫМЯ“ на 1929 год, якія не карыстаюцца скідкай, даецца растэрмінаваньне з УПЛАТАЙ ГАДАВЫМ: да 1-га студзеня—5 руб., да 1-га ліпеня—4 руб. і да 1-га кастрычніка—3 руб. Паўгадавым падпісчыкам да 1-га студзеня—4 руб. і да 1-га чэрвеня—2 руб. 50 кап.

ПАДПІСКА ПРЫМАЕЦЦА: у рэдакцыі часопіс «ПОЛЫМЯ» (Менск, Савецкая, 63, Белдзяржвыдавецтва). У цэнтральнай кнігарні Бел. Дзярж. Выдавецтва (Менск, вуг. Ленінскай і Савецкай), ва ўсіх акруговых аддзяленьнях Бел. Дзярж. Выдавецтва, у аддзеле падпіскі Беларускага Аддзяленьня ГІЗ'а РСФСР (Менск, Савецкая, 54) і яго агэнтурай па акругах і раёнах, ва ўсіх паштова-тэлеграфных канторах і аддзяленьнях, у Беларускім Аддзяленьні Выдавецтва «Известия ЦИК» і «Правда» (Менск, Савецкая, 61) і яго пададдзяленьнямі (Гомель, Савецкая, 17; Віцебск, Ленінская, 11), а таксама і контрагэнтамі (Бабруйск, Магілёў, Жлобін), у канторы газэты «Беларуская Вёска» (Менск, Савецкая, 63) і яе ўпаўнаважанымі і селькорамі ва ўсіх раёнах БССР.

Друкарня газэты «Зьвязда»—Менск.

Менск, Галоўлітбел № 300.